

การสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิง
กรณีศึกษา กิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

คณะรัฐประศาสนศาสตร์

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

2567

การสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทษหญิง
กรณีศึกษา กิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่

ธนาภรณ์ กลิ่นฟุ้ง
คณะรัฐประศาสนศาสตร์

รองศาสตราจารย์.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ดร.ติญทรรศน์ ประทีปพรณรงค์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ได้พิจารณาแล้วเห็นสมควรอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

รองศาสตราจารย์.....ประธานกรรมการ
(ดร.เกษมศานต์ โชติชาครพันธุ์)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์.....กรรมการ
(ดร.ปรีชญานันท์ นักพ็อน)

รองศาสตราจารย์.....กรรมการ
(ดร.ติญทรรศน์ ประทีปพรณรงค์)

บทคัดย่อ

ชื่อวิทยานิพนธ์	การสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของ ผู้พันโทชหญิง กรณีศึกษา กิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่
ชื่อผู้เขียน	นางสาวธนภรณ์ กลิ่นพุ่ม
ชื่อปริญญา	รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
ปีการศึกษา	2567

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทชหญิง เพื่อศึกษาการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างการยอมรับในการประกอบอาชีพของผู้พันโทชหญิง และเพื่อเสนอแนะแนวทางความสำเร็จจากกรณี กิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ การศึกษาได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาค้นคว้าเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก มีผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ประกอบการและผู้บริหารกิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ ผู้จัดการสาขาของกิจการ พนักงานของกิจการ ที่มีอายุการทำงาน 3-5 ปี อดีตพนักงานของกิจการ ที่มีอายุการทำงาน 1-2 ปี ผู้รับบริการกิจการลีลานวดไท และเจ้าพนักงานราชทัณฑ์ ทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ รวมทั้งสิ้น 18 คน

ผลการศึกษาพบว่า แนวทางในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทชหญิง พบว่า 1) หน่วยงานราชทัณฑ์ กิจการลีลานวดไท และผู้รับบริการ เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องส่งเสริมให้เกิดการยอมรับทางสังคม 2) การสร้างความไว้วางใจจากผู้ประกอบการและการสร้างความเชื่อมั่นของผู้พันโทชสามารถสร้างการยอมรับทางสังคมได้ และ 3) ความร่วมมือกับภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคส่วนอื่น สามารถให้การสนับสนุนงบประมาณ อุปกรณ์ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดการยอมรับทางสังคมได้ ส่วนการศึกษาการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างการยอมรับในการประกอบอาชีพของผู้พันโทชหญิง พบว่า แนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถนำมาเป็นแนวทางสร้างการยอมรับฯ ได้ เนื่องจากเป็นการส่งเสริมการจ้างงานกับกลุ่มคนที่สมควรได้รับการส่งเสริมเป็นพิเศษ ช่วยลดอัตราว่างงาน ดังกรณีศึกษากิจการลีลานวดไทที่มีการจ้างงานผู้พันโทชหญิง พร้อมทั้งส่งเสริมให้เรียนหลักสูตรการนวดไทยเพื่อสุขภาพจากโรงเรียนที่กิจการได้จัดตั้งขึ้น พร้อม

มอบประกาศนียบัตรและใบขึ้นทะเบียนผู้ให้บริการนวดเพื่อสุขภาพอย่างถูกต้อง ซึ่งสามารถนำไปต่อยอดในการพัฒนาอาชีพในอนาคตได้

ABSTRACT

Title of Thesis	Building Social Acceptance in the Occupation of Female Ex-offenders: A Case Study of Lila Thai Massage in Chiang Mai Province
Author	Miss Thanaporn Klinfung
Degree	Master of Public Administration
Year	2024

The objectives of this research are: to examine the ways in which social acceptance among female ex-offenders can be promoted through earning a living; to investigate whether the approach of social enterprise can be adopted for promoting social acceptance among female ex-offenders; and to recommend ways for success in promoting social acceptance among female ex-offenders using “Lila Thai massage” Co., Ltd. In Chiang Mai, Thailand as a case. This study adopted the qualitative research approach, using in-depth interview and documentary analysis as means of collecting data. In this respect, there are 18 informants interviewed for this research. The informants are Lila Thai massage entrepreneurs, branch managers, masseuses (ex-offenders) with 3-5 years of work experience, former employees of Lila Thai massage with 1-2 years of work experience, clients, and correctional officers at Chiang Mai Women’s Correctional Institution.

The findings showed that the guidelines for creating social acceptance in the occupation of female prisoners was 1) correctional agencies, Thai massage practitioners, and service recipients play major role in promoting the social acceptance, 2) building trust from entrepreneurs and building confidence of exonerated persons can create social acceptance, 3) cooperation with the government, the private sector, and other sectors can provide either budget, equipment, or public relations supports to achieve the social

acceptance. The study about the application of social enterprises as a guideline to build an occupational recognition of female ex-offenders found that social enterprises can be a guideline for creating job because they promote employment within groups of people who deserve special promotion. It also can reduce the unemployment rate, such as the Thai massage business in Chiang Mai province where female exonerated people were employed and encouraged to take Thai massage courses for health from schools established by the business. Registered certificate of the health massage service provider gained from the schools can be benefit for further career development of these female offenders.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่อง การสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทฯหญิง กรณีศึกษา กิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ สำเร็จลุล่วงได้เนื่องมาจากการได้รับความอนุเคราะห์ จาก รองศาสตราจารย์ ดร.ดิฏฐธรศน์ ประทีปพรณรงค์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่คอยให้ คำแนะนำ ถ่ายทอดองค์ความรู้ เสนอข้อคิดเห็น แนะนำติชมข้อบกพร่องต่าง ๆ รวมทั้งช่วยตรวจสอบ ความถูกต้องของเนื้อหาเชิงวิชาการ เพื่อความสมบูรณ์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ตลอดจนให้กำลังใจแก่ ผู้เขียนในการทำวิทยานิพนธ์ให้สำเร็จลุล่วง

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.เกษมศานต์ โชติชาครพันธุ์ ประธานกรรมการสอบ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีชญาณ นิกฟ่อน และรองศาสตราจารย์ ดร.ดิฏฐธรศน์ ประทีปพรณรงค์ ที่ได้สละเวลามาเป็นกรรมการในการสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งตรวจสอบความถูกต้อง และให้ คำแนะนำแก้ไขที่เป็นประโยชน์ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น รวมถึง ขอขอบพระคุณ คณาจารย์คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ทุกท่าน ที่ได้ กรรณาทายทอดองค์ความรู้ให้แก่ผู้เขียน สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในอนาคตต่อไปได้

ขอขอบพระคุณผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่าน ไม่ว่าจะเป็น ผู้ประกอบการและผู้บริหาร ผู้จัดการ สาขา พนักงานและอดีตพนักงานของกิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ เจ้าพนักงานราชทัณฑ์ ทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ และผู้รับบริการที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องที่ศึกษา ที่ให้ความร่วมมือและ ความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณครอบครัว, ดร.พงศพล มหาวิจน์ และคุณภาวิณี ภางามพร้อมทั้งครอบครัว ที่ได้ให้การสนับสนุน ให้กำลังใจ และกำลังใจทรัพย์ รวมทั้งเพื่อน ๆ ในคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบัน บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ภาคปกติ กทม. สำหรับกำลังใจและความช่วยเหลือที่มีให้ตลอดมาจน สำเร็จการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับทุนอุดหนุนการทำกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยและ นวัตกรรมจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ผู้เขียนขอขอบคุณสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ที่ได้ให้การ สนับสนุนทุนวิจัยในครั้งนี้

ธนภรณ์ กลิ่นพุ้ง

ธันวาคม 2567

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ค
ABSTRACT	จ
กิตติกรรมประกาศ	ช
สารบัญ	ซ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์	8
1.3 ขอบเขตในการวิจัย	8
1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา	8
1.3.2 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล	8
1.3.3 ขอบเขตด้านระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา	9
1.3.4 ขอบเขตด้านพื้นที่	9
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	9
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	9
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม	10
2.1 ทฤษฎีอาชญาวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการการลงโทษ	10
2.1.1 ทฤษฎีตีตรา Labeling Theory	10
2.1.2 ทฤษฎีควบคุมทางสังคม Social Control Theory	12
2.1.3 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม Social Learning Theory	14
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างการยอมรับทางสังคม	17
2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการยอมรับทางสังคม	17

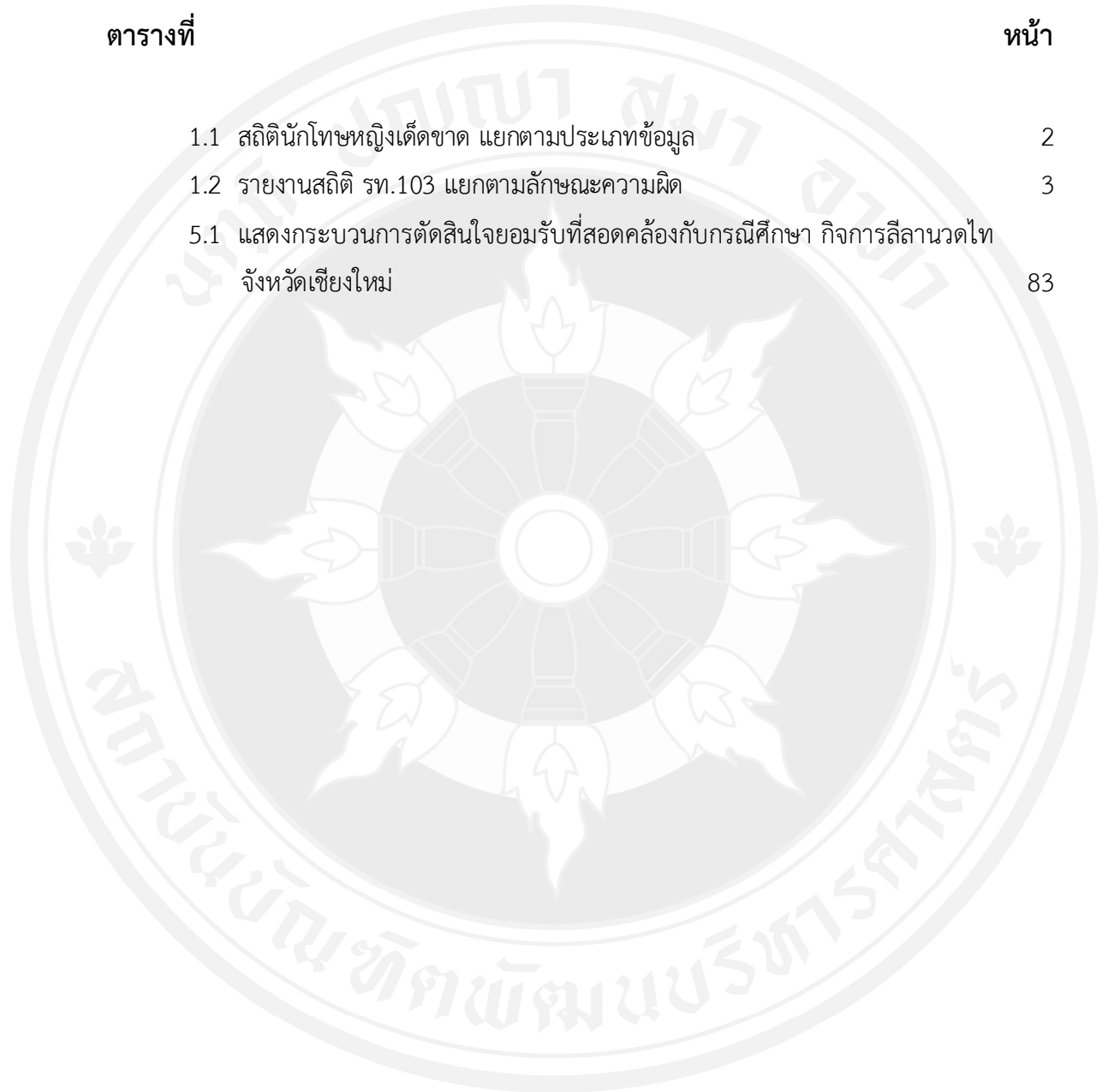
2.2.2	แนวคิดเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม	19
2.3	บทบาทของงานราชทัณฑ์ในการคืนคนดีสู่สังคม	23
2.3.1	ระบบงานราชทัณฑ์	23
2.3.2	ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่	30
2.4	แนวคิดเกี่ยวกับการประกอบการเพื่อสังคม Social Enterprise	36
2.4.1	ความหมายของแนวคิดกิจการเพื่อสังคม/วิสาหกิจเพื่อสังคม	36
2.4.2	ประเภทของกิจการเพื่อสังคม	38
2.4.3	คุณลักษณะของวิสาหกิจเพื่อสังคม/กิจการเพื่อสังคม	39
2.4.4	ผู้ประกอบการสังคม (Social Entrepreneur)	40
2.5	ข้อมูลเกี่ยวกับกิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่	43
2.6	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	45
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย		49
3.1	วิธีการดำเนินการวิจัย	49
3.2	การเก็บรวบรวมข้อมูล	51
3.2.1	ข้อมูลเอกสาร	51
3.2.2	ข้อมูลภาคสนาม	51
3.3	การวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูล	52
3.4	รายงานการวิจัย	53
บทที่ 4 ผลการศึกษา		54
4.1	แนวทางในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิง	54
4.1.1	บทบาทในการสร้างการยอมรับทางสังคม	57
4.1.2	การสร้างความไว้วางใจ	61
4.1.3	ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคส่วนอื่น	62
4.2	การนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาประยุกต์ใช้ในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิง	64
4.3	ประเด็นปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิง	71
4.3.1	ปัญหาสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019	71
4.3.2	ปัญหาความกังวลภายหลังการพ้นโทษ	72
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ		75
5.1	สรุปผลการศึกษา	76

ญ

5.1.1	แนวทางในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของ ผู้พันโทชหญิง	76
5.1.2	การนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาประยุกต์ใช้ในการสร้างการยอมรับ ทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทชหญิง	78
5.1.3	ประเด็นปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการสร้างการยอมรับทางสังคม ในการประกอบอาชีพของผู้พันโทชหญิง	81
5.2	อภิปรายผลการศึกษา	82
5.2.1	แนวทางในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของ ผู้พันโทชหญิง	82
5.2.2	การนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาประยุกต์ใช้ในการสร้างการยอมรับ ทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทชหญิง	85
5.2.3	ประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบ อาชีพของผู้พันโทชหญิง	90
5.3	ข้อเสนอแนะ	90
5.3.1	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	90
5.3.2	ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปปรับใช้	92
5.3.3	ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	92
บรรณานุกรม		94
ภาคผนวก		99
	ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์กิ่งโครงสร้าง	100
	ภาคผนวก ข เอกสารรับรองการวิจัย	110
ประวัติผู้เขียน		113

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1.1 สถิตินักโทษหญิงเด็ดขาด แยกตามประเภทข้อมูล	2
1.2 รายงานสถิติ รท.103 แยกตามลักษณะความผิด	3
5.1 แสดงกระบวนการตัดสินใจยอมรับที่สอดคล้องกับกรณีศึกษา กิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่	83

สารบัญภาพ

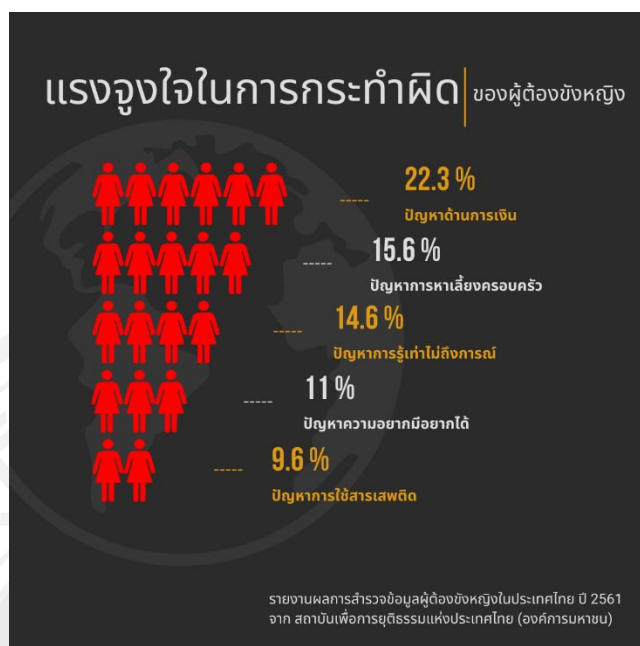
ภาพที่	หน้า
1.1 รายงานผลการสำรวจข้อมูลผู้ต้องขังหญิงในประเทศไทย ปี 2561 จากสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน)	2
2.1 แสดงการอธิบายสาเหตุของพฤติกรรมอาชญากรรมตามทฤษฎีตีตรา	11
2.2 โครงสร้างความสัมพันธ์ 3 องค์ประกอบ ซึ่งเป็นตัวกำหนดอิทธิพลเชิงเหตุผลซึ่งกันและกัน	15
2.3 ขั้นตอนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำ	24
2.4 การจำแนกลักษณะของผู้ต้องขัง	25
2.5 ข้อมูลการเข้าใช้บริการศูนย์ประสานงานและส่งเสริมการมีงานทำ (CARE)	30
2.6 การทับซ้อนของภาคส่วนในระบบสังคมและเศรษฐกิจ	37
2.7 แสดงคุณลักษณะของวิสาหกิจเพื่อสังคม/กิจการเพื่อสังคม	39
2.8 ปัจจัยความสำเร็จของกิจการเพื่อสังคม	41
3.1 ขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูล	53
4.1 แสดงขั้นตอนการรับผู้พ้นโทษจากทัณฑสถานหญิงเข้าทำงานที่กิจการลีลานวดไทจังหวัดเชียงใหม่	69
4.2 สรุปประเด็นหัวข้อที่ค้นพบเกี่ยวกับการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิง กรณีศึกษา กิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่	74
5.1 กระบวนการการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาประยุกต์ใช้ในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิง	80
5.2 แนวทางความสำเร็จจากกรณีศึกษา กิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ ในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิง	88

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันประเทศไทยมีผู้ต้องขังจำนวน 524 คนต่อประชากร 100,000 คน ซึ่งถือเป็นหนึ่งในอัตราการจำคุกที่สูงที่สุดในโลก โดยประเทศไทยยังมีอัตราผู้ต้องขังหญิงประมาณ 14% ซึ่งถือว่าสูงเมื่อเทียบกับประเทศอื่น เช่น ตุรกี เม็กซิโก อิหร่าน เป็นต้น (Theodore Leggett, 2019, อ้างถึงใน กรมพล ศรีวัฒน์, 2564) ปัญหาการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้ต้องขังล้วนมาจากโครงสร้างทางสังคม ทั้งการเติบโตในสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม เผชิญกับการใช้ความรุนแรง ครอบครัวแตกแยก ไม่ได้รับการศึกษาหรือมีการศึกษาในระดับต่ำ มีฐานะที่ยากจน และนำไปสู่แรงกดดันในการกระทำความผิด (ศุภณัฐ ศศิวิวัฒน์, 2566) โดยรายงานผลการสำรวจข้อมูลผู้ต้องขังหญิงในประเทศไทย ปี 2561 จากสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน) ผลการสำรวจผู้ต้องขังหญิงถึงประเด็นปัญหาสาเหตุของการกระทำความผิด พบว่า เหตุผลหรือแรงจูงใจในการกระทำความผิด 5 อันดับแรก ได้แก่ ปัญหาด้านการเงินมากที่สุด (ร้อยละ 22.3) รองลงมาคือ การช่วยเหลือและหาเลี้ยงครอบครัว (ร้อยละ 15.6) ด้านการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ (ร้อยละ 14.6) ความอยากมีอยากได้ (ร้อยละ 11.0) และการใช้สารเสพติดหรือติดสารเสพติด (ร้อยละ 9.6)

ภาพที่ 1.1 รายงานผลการสำรวจข้อมูลผู้ต้องขังหญิงในประเทศไทย ปี 2561 แหล่งที่มา: สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน) (2562).

จากสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์หญิงทั่วประเทศ ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาของกรมราชทัณฑ์ ระหว่างวันที่ 1 มีนาคม 2560 – 1 มีนาคม 2565 ยังมีการกระทำความผิดอย่างต่อเนื่องในแต่ละประเภท ดังข้อมูลที่ปรากฏในตารางที่ 1.1 ดังนี้

ตารางที่ 1.1 สถิตินักโทษหญิงเด็ดขาด แยกตามประเภทข้อมูล

ประเภท	ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562	ปี 2563	ปี 2564	ปี 2565
1. นักโทษเด็ดขาด	31,049	36,245	41,429	40,224	30,945	24,158
2. ผู้ต้องขังระหว่าง	7,515	9,555	8,123	7,512	6,893	6,599
2.1 อุทธรณ์-ฎีกา	3,111	4,141	4,055	3,549	3,441	3,314
2.2 ใต้สวน-พิจารณา	1,711	2,693	1,520	1,350	1,270	1,675
2.3 สอบสวน	2,693	2,721	2,548	2,613	2,182	1,610
3. เยาวชนที่ฝากขัง	1	3	1	1	2	0
4. ผู้ถูกกักกัน	3	2	0	4	6	7
5. ผู้ต้องกักขัง	110	128	499	185	102	230

ประเภท	ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562	ปี 2563	ปี 2564	ปี 2565
รวมผู้ต้องราชทัณฑ์ ทั้งสิ้น	38,678	45,933	50,052	47,926	37,948	30,994

แหล่งที่มา: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (2565).

หมายเหตุ: ระบบข้อมูลผู้ต้องขัง ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สถิตินักโทษหญิงเด็ดขาด
แยกตามประเภทข้อมูล (ข้อมูล วันที่ 1 มีนาคม 2565)

และสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์หญิงทั่วประเทศ แยกตามลักษณะความผิด ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาของ
กรมราชทัณฑ์ ระหว่างวันที่ 1 มีนาคม 2560 – 1 มีนาคม 2565 ตามตารางที่ 1.2 ดังนี้

ตารางที่ 1.2 รายงานสถิติ รท.103 แยกตามลักษณะความผิด

ลักษณะความผิด	ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562	ปี 2563	ปี 2564	ปี 2565
ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน	2,727	3,737	4,448	4,126	2,683	2,155
ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด	26,025	30,137	34,792	34,095	26,927	21,021
ความผิดต่อชีวิต	503	457	520	497	388	286
ความผิดต่อร่างกาย	222	65	71	72	43	26
ความผิดเกี่ยวกับเพศ	311	296	362	361	241	162
ภัยอันตรายต่อประชาชน	19	2	8	7	1	2
ความผิดอื่น	1,242	1,551	1,228	1,048	668	526
รวม	31,049	36,245	41,429	40,206	30,951	24,178

แหล่งที่มา: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (2565).

หมายเหตุ: ระบบข้อมูลผู้ต้องขัง ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร รายงานสถิติ รท.103 แยก
ตามลักษณะความผิด (ข้อมูล วันที่ 1 มีนาคม 2565)

จากสถิติผู้กระทำความผิด ผลการสำรวจการกระทำความผิด พบว่า ผู้ต้องขังหญิงส่วนใหญ่
กระทำความผิดฐานเกี่ยวกับยาเสพติดมากที่สุด (ร้อยละ 84.78) รองลงมาคือ ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน

(ร้อยละ 9.74) ความผิดอื่น ๆ (ร้อยละ 3.07) ความผิดต่อชีวิต (ร้อยละ 1.30) ความผิดเกี่ยวกับเพศ (ร้อยละ 0.85) ความผิดต่อร่างกาย (ร้อยละ 0.24) และภัยอันตรายต่อประชาชน (ร้อยละ 0.02)

ซึ่งในสภาพปัจจุบันเรือนจำแต่ละแห่งกำลังประสบปัญหาผู้ต้องขังล้นคุกด้วยคดีอาชญากรรม และผู้ต้องขังส่วนใหญ่ก็ล้วนเป็นคนยากจน (ณัฐเมธี สัยเวช, 2562) ราชทัณฑ์ซึ่งมีบทบาทและหน้าที่ในการแก้ไข ฟื้นฟูและพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังในระหว่างที่ถูกคุมขังในเรือนจำ เพื่อให้พวกเขาเหล่านั้นได้กลับตัวกลับใจ ปรับเปลี่ยนทัศนคติ ไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ โดยการฟื้นฟูและพัฒนาพฤตินิสัย มีการให้การศึกษาระดับสายสามัญและสายอาชีวศึกษา มีกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งด้านร่างกาย ด้านจิตใจ การฝึกทักษะอาชีพ รวมถึงการให้คำปรึกษาแนะแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง เพื่อสร้างความมั่นใจ ตลอดจนเป็นแนวทางให้ผู้ต้องขังตัดสินใจเลือกการดำเนินชีวิตภายหลังการพ้นโทษ (กรมราชทัณฑ์, 2561)

ตามวิสัยทัศน์ราชทัณฑ์ที่ว่า “กรมราชทัณฑ์เป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพ ในการควบคุม แก้ไข และพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง เพื่อคืนคนดี มีคุณค่า สู่อสังคมนิยม” จึงเกิดแนวคิด “การคืนคนดีสู่อสังคมนิยม” ซึ่งเป็นกระบวนการหนึ่งในการพัฒนาระบบงานราชทัณฑ์ที่มุ่งเน้นการสร้างการมีส่วนร่วมของสังคม และภาคส่วนอื่น ๆ ในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง และสร้างโอกาสให้กับผู้ต้องขังที่พ้นโทษ โดยเริ่มตั้งแต่การเปลี่ยนกระบวนกรความคิด (Mindset) พฤติกรรม (Behavior) ไปจนถึงการปรับตัวเข้ากับสังคมสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงการได้รับการยอมรับ การมีโอกาสในการดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพ มีรายได้สามารถพึ่งพาตัวเองได้ ซึ่งหากสังคมไม่เปิดโอกาสให้กับผู้พ้นโทษได้ดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างคนปกติแล้ว ปัญหาผู้ต้องขังล้นคุกและปัญหาการกระทำผิดซ้ำก็ต้องเกิดขึ้นเรื่อย ๆ เป็นวงจรที่แก้ไขไม่ได้ ซึ่งราชทัณฑ์เพียงหน่วยงานเดียวก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาเองได้จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการให้ความสำคัญกับปัญหาเหล่านี้

“ทัศนคติของคนในสังคมไทยโดยส่วนใหญ่ที่มีต่อผู้พ้นโทษ หรือผู้ที่ได้รับโทษจำคุกจะมีทัศนคติในแง่ลบ ซึ่งผลของทัศนคติดังกล่าวได้กลายมาเป็นตราบาปให้แก่ผู้พ้นโทษที่ต้องแบกรับเป็นมลทินติดตัวพวกเขาตลอดไป แม้ว่าพวกเขาจะเคยได้ชดใช้กรรมที่ก่อขึ้นมาแล้วก็ตาม” (นครินทร์ สำเภาพล และศิริพร ภักดีผาสุก, 2562) โดยอาจกล่าวได้ว่า การได้รับโทษจำคุกไม่ได้เป็นเพียงบทบาบทหนึ่งในการลงโทษผู้กระทำความผิดเท่านั้น เพราะแม้จะสิ้นสุดโทษตามกฎหมาย แต่โทษจำคุกก็ยังส่งผลกระทบต่อชีวิตหลังพ้นโทษด้วยเมื่อบุคคลพ้นโทษยังคงประสบปัญหาเรื่อง การกลับเข้าสู่สังคม และในปี 2553 กระทรวงยุติธรรมจึงริเริ่มโครงการ “คืนคนดีสู่อสังคมนิยม” มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือให้ผู้พ้นโทษได้มีโอกาสเข้าถึงแหล่งงาน โดยได้รับการจ้างงาน เพื่อให้มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีวิตและปรับตัวเข้าสู่สังคมในช่วงระยะแรกของการพ้นโทษ รวมถึงเพื่อให้ผู้พ้นโทษสามารถกลับคืนสู่อสังคมนิยมและดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข อีกทั้งเพื่อกระตุ้นให้สังคมได้ปรับเปลี่ยนทัศนคติและยอมรับผู้พ้นโทษกลับเข้าสู่สังคมได้มากขึ้น (กรมราชทัณฑ์, 2561)

ด้วยความสำคัญของผู้พ้นโทษที่เป็นเพศหญิง ข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำและมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง (United Nations Rules for the Treatment of Women Prisoners and Non-Custodial Measures for Women Offenders) หรือ ข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) ให้มีความสำคัญกับการทำงาน ฝึกอาชีพและการศึกษาที่เหมาะสมกับเพศภาวะและที่สามารถเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียม เนื่องจากผู้ต้องขังหญิงส่วนมากมีภูมิหลังมาจากการไม่ได้รับโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม โปรแกรมบำบัดฟื้นฟูและเตรียมความพร้อมในเรือนจำจึงควรมุ่งเสริมสร้างองค์ความรู้ ทักษะ ที่จะช่วยให้บุคคลเหล่านั้นมีทางเลือกที่มีคุณภาพเมื่อกลับสู่สังคมหลังพ้นโทษ

ผู้พ้นโทษหญิงมักถูกจำกัดทางเลือกมากกว่าผู้พ้นโทษชาย เมื่อพ้นโทษออกไปทำงานก็ต้องตกงานด้วยเหตุผลที่ว่า หลายหน่วยงานไม่มีความยินดีที่จะต้อนรับ เพื่อนร่วมงานยังมีท่าทีรังเกียจ ไม่อยากเข้าใกล้หรือเกี่ยวข้องด้วย ประกอบกับภาระของผู้พ้นโทษหญิงบางรายที่ต้องเลี้ยงดูบุตรของตนเองให้เติบโต มีคุณภาพชีวิตที่ดี จึงมีความจำเป็นที่ต้องประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงดูตนเองและบุตร สังคมควรมอบโอกาสและพร้อมเปิดใจยอมรับสิ่งเหล่านี้มากขึ้น (สุทธิดา อุณจิต, 2561) ซึ่งหากมองในแง่การควบคุมทางสังคม (Social Control) พรบดินทร์ คำป้อ (2554) อธิบายว่า สถาบันทางสังคมจะให้การสนับสนุนและปลูกฝังค่านิยม ศีลธรรม บรรทัดฐาน ความเชื่อ ศาสนา ศิลปะรวมทั้งการชดเชยทางสังคมให้กับบุคคลที่ประพฤติตามแนวทางที่สังคมคาดหวังไว้ หากบุคคลใดแสดงพฤติกรรมที่นอกเหนือจากที่สังคมกำหนดไว้และก่อให้เกิดปัญหา บุคคลนั้นก็จะถูกสังคมลงโทษตามกฎหมายที่ได้บัญญัติไว้ เมื่อผู้พ้นโทษได้กลับคืนสู่สังคม ผู้พ้นโทษมักถูกสังคมประทับตราหรือติดตรา (Labeling) คือ การมองผู้ที่เคยกระทำผิดและได้รับการลงโทษจากกระบวนการยุติธรรมมาก่อนหน้าเป็นบุคคลอันตราย ไม่ควรเข้าใกล้หรือเกี่ยวข้องด้วย ซึ่ง Cohen (1968, อ้างถึงใน ญัฐวุฒิ ยอดระบำ, 2549) กล่าวว่า ผู้พ้นโทษที่ถูกติดตราจากสังคมจะมีทัศนคติเชิงลบต่อตนเอง จนในที่สุดอาจกลายเป็นผู้เบี่ยงเบนถาวรหันกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก โดยการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning) อธิบายว่ากระบวนการทางสังคมที่พัฒนาพฤติกรรมของบุคคลตามวิถีชีวิตของแต่ละสังคม ซึ่งพฤติกรรมเบี่ยงเบน เกิดขึ้นจากการมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับผู้ที่เป็นอาชญากร ทั้งค่านิยมในกลุ่มเพื่อน ความรักพวกพ้อง ทัศนคติ การสร้างโอกาสในการกระทำผิดจึงเกิดการเรียนรู้พฤติกรรมเหล่านั้นมา โดย Bandura (1997) กล่าวว่าไว้ว่า พฤติกรรมไม่ได้เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากปัจจัยทางสภาพแวดล้อมแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่ปัจจัยส่วนบุคคลร่วมด้วยและการร่วมของปัจจัยส่วนบุคคลนั้นจะต้องร่วมกันในลักษณะที่กำหนดซึ่งกันและกันกับปัจจัยทางด้านพฤติกรรม สังคมและสิ่งแวดล้อมนั้นมา

นโยบาย 5 ก้าวอย่างแห่งการเปลี่ยนแปลงราชทัณฑ์ ของไพบูลย์ คุ้มฉายา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม จึงเป็นทางออกสำคัญ โดยราชทัณฑ์มีแนวทางขับเคลื่อนผ่านแนวคิด “ราชทัณฑ์ที่

มั่นคงและยั่งยืน” หนึ่งในนั้น คือ นโยบายการสร้างการยอมรับจากสังคม เพื่อให้ผู้คนในสังคมมีทัศนคติและค่านิยมการยอมรับผู้พิการที่เป็นสมาชิกของสังคม สามารถกลับตัวเป็นคนดีของสังคม ดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพสุจริตได้เหมือนคนปกติทั่วไป และยังเป็นการสร้างความเชื่อมั่นต่อเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของกรมราชทัณฑ์ในการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยผู้ต้องขังอีกด้วย การยอมรับทางสังคมจึงเป็นสิ่งสำคัญของการทำให้ผู้พิการได้มีโอกาสได้ปรับปรุงพฤติกรรม พัฒนาตนเอง สามารถดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างปกติ ซึ่งความร่วมมือระหว่างราชทัณฑ์และวิสาหกิจเพื่อสังคมอาจนำมาช่วยแก้ไขปัญหาลูกค้าผู้พิการที่มีอาชีพ ทำให้สมาชิกของสังคมได้รับรู้การเปลี่ยนแปลง มีความรู้ ความเข้าใจในนวัตกรรมทางสังคมที่ช่วยเหลือปัญหาการว่างงานของผู้พิการมากขึ้น

ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 หมวด 1 มาตรา 5 ที่บัญญัติไว้ว่า “(1) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อส่งเสริมการจ้างงานแก่บุคคลผู้ได้รับการส่งเสริมเป็นพิเศษ การแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชุมชน สังคม หรือสิ่งแวดล้อม หรือเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอื่นหรือคืนประโยชน์ให้แก่สังคมตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด (2) มีรายได้ไม่น้อยกว่าร้อยละห้าสิบมาจากการจำหน่ายสินค้าหรือการบริการ เว้นแต่กิจการที่ไม่ประสงค์จะแบ่งปันกำไรแก่ผู้เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นอาจมีรายได้น้อยกว่าร้อยละห้าสิบมาจากการจำหน่ายสินค้าหรือการบริการ... (3) นำผลกำไรไม่น้อยกว่าร้อยละเจ็ดสิบไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ตาม (1) และแบ่งปันกำไรให้แก่ผู้เป็นเจ้าของกิจการหรือผู้ถือหุ้นได้ไม่เกินร้อยละสามสิบของผลกำไรทั้งหมด... (4) มีการกำกับดูแลกิจการที่ดี” ซึ่งก็มีสถานประกอบการหลากหลายแห่งที่ได้จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมตาม พรบ. ฯ และอีกหลากหลายสถานประกอบการที่ยังไม่ได้จดทะเบียน แต่มีแนวทางในการดำเนินกิจการคล้ายกับวิสาหกิจเพื่อสังคมด้วยมีจุดประสงค์เพื่อสร้างรายได้ไปพร้อมกับการแก้ไขปัญหาทางสังคม

กิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ เป็นกิจการที่ได้นำแนวคิด “วิสาหกิจเพื่อสังคม” มาเป็นแนวทางในการดำเนินกิจการ เพื่อมุ่งหวังที่จะแก้ไขปัญหาการว่างงานของผู้พิการหญิงและป้องกันการกลับไปกระทำผิดซ้ำของผู้พิการหญิง เนื่องจากเล็งเห็นความสำคัญของผู้พิการหญิงที่เป็นบุคคลที่สมควรได้รับการส่งเสริมเป็นพิเศษ หรือกลุ่มเปราะบาง มีความอ่อนไหวต่อสังคมและต้องการช่วยเหลือจากสังคม ซึ่งกิจการก็ได้ดำเนินกิจการไปพร้อมกับการสร้างรายได้ และนำกำไรที่ได้มาแบ่งปันให้กับพนักงานและใช้จ่ายหมุนเวียนในกิจการ ช่วยเหลือให้ผู้พิการหญิงมีอาชีพ มีรายได้เลี้ยงดูตนเองได้ อีกทั้งในเวลาต่อมา กิจการได้เปิดโรงเรียนฝึกรวมทักษะการนวดเพื่อสุขภาพอย่างเป็นทางการให้กับพนักงานใหม่และเปิดกว้างให้กับบุคคลภายนอกให้ได้ศึกษา เรียนรู้ทักษะการนวดเพื่อสุขภาพพร้อมได้รับใบประกอบวิชาชีพนวดและสามารถนำไปต่อยอดในการประกอบอาชีพได้ทำได้

ทัณฑ์สถานหญิงเชียงใหม่ ให้ความสำคัญกับนโยบายการแก้ไขปัญหาการประกอบอาชีพภายหลังการพ้นโทษของผู้ต้องขังหญิง จึงได้ทำข้อตกลงร่วมมือกับกิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่

ในการจัดส่งวิทยากรผู้เชี่ยวชาญเข้ามาดำเนินการฝึกวิชาชีพนวดแผนไทยให้แก่ผู้ต้องขังหญิง โดยศูนย์ฝึกทักษะการนวดไทย Give and Gain in Wall หรือศูนย์ “GG” จะคัดเลือกผู้ต้องขังที่ผ่านการอบรมนวดแผนไทยในหลักสูตรของกระทรวงสาธารณสุข 150 ชั่วโมง และได้รับการอบรมการนวดแผนไทยแบบเรือนพำมรงค์ ที่เป็นเอกลักษณ์ของทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ อีกเป็นเวลา 300 ชั่วโมง โดยได้คัดเลือกผู้ต้องขังที่เข้าเกณฑ์จ่ายออกทำงานภายนอกเรือนจำ เพื่อให้ผู้ต้องขังได้รับประสบการณ์ตรงจากลูกค้าที่มาใช้บริการ และมีรายได้จากเงินรางวัลปันผล (“ราชทัณฑ์” ฝึกทักษะนวดไทย ทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ นำความรู้ประกอบอาชีพ,” 2562)

ความน่าสนใจของกรณีศึกษา กิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ สาขาแรก (สาขาพระปกเกล้า) เปิดให้บริการเมื่อ พ.ศ. 2551 ดำเนินกิจการมาแล้วทั้งหมด 16 ปี สามารถขยายสาขาได้มากถึง 8 สาขา โดยได้รับแรงบันดาลใจมาจากผู้พันโทษจากทัณฑสถานหญิง จากการไปทำงานที่โรงแรมแห่งหนึ่งในเชียงใหม่ เมื่อทำไปได้ระยะหนึ่ง โรงแรมทราบว่าเคยผ่านการต้องโทษมาก่อน จึงพยายามบีบให้ออกเพื่อนร่วมงานรังเกียจ ผู้พันโทษหญิงคนนั้นจึงกลับมาหา คุณแม่ผู้ก่อตั้งกิจการร้านลีลานวดไท โดยเปิดบริการครั้งแรก มีสมาชิกเป็นผู้พันโทษหญิงจำนวน 10 คน ต้องบริหารจัดการและดูแลตนเอง เพราะเจ้าของกิจการไม่มีเวลามากพอ เนื่องจากต้องดูแลอีก 2,000 กว่าชีวิตในเรือนจำ ซึ่งในภายหลัง บุตรสาวเข้ามาช่วยบริหารจัดการ และเสนอให้คุณแม่เปิดตัวลีลานวดไท ด้วยการประกาศตนเองว่าเป็น ‘ศูนย์พัฒนาทักษะและฝึกอาชีพผู้พันโทษ (Ex-Inmate Employment and Skill Development Center)’ ทำให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติกล้าที่จะใช้บริการเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งนักท่องเที่ยวชาวจีนยังเอ่ยปากชมว่า ‘ร้านเธอดังมากเลยในประเทศของฉัน’ ลูกค้าประจำมักกลับมาใช้บริการอย่างสม่ำเสมอ ไม่ใช่เพราะความสงสาร แต่เป็นเพราะมาตรฐานระดับมืออาชีพ การันตีด้วยรางวัลมากมาย ลวดลายลีลาการนวด กิริยามารยาท ฝึกฝนมาอย่างดีเมื่อครั้งยังอยู่ในเรือนจำ (สุทธิดา อุ๋นจิต, 2561)

จากประเด็นปัญหาการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทษหญิง การได้รับการยอมรับทางสังคมภายหลังการพ้นโทษ มีความเป็นไปได้ยาก ทั้งต้องอาศัยความไว้วางใจ ความเชื่อมั่น ที่จะสามารถเข้าทำงานในที่ใดที่หนึ่งได้ เนื่องจากเพื่อนร่วมงานไม่อยากจะเกี่ยวข้องกับหากทราบประวัติเคยเป็นผู้ต้องขังมาก่อน อีกทั้งการขาดปัจจัยพื้นฐานต่าง ๆ ที่อำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิต แม้เคยผ่านการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังของราชทัณฑ์มาแล้วก็ตาม ก็ยังไม่สามารถให้ผู้พันโทษหญิงได้รับโอกาสมากขึ้น ซึ่งกิจการลีลานวดไทนอกจากจะมีการดำเนินกิจการพร้อมกับการสร้างรายได้แล้ว ยังได้มีการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างการยอมรับ มีความพร้อมที่จะให้โอกาส สร้างบทบาทให้ผู้พันโทษหญิงได้รับการยอมรับจากสังคม พร้อมทั้งการมีรายได้ที่สามารถเลี้ยงดูตนเองควบคู่ไปด้วย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทษหญิง เพื่อศึกษาการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาใช้

เป็นแนวทางในการสร้างการยอมรับในการประกอบอาชีพของผู้พันโทษหญิง และเพื่อเสนอแนะตัวแบบความสำเร็จจากกรณี กิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ ในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทษหญิง

1.2 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาแนวทางในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทษหญิง
- 2) เพื่อศึกษาการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างการยอมรับในการประกอบอาชีพของผู้พันโทษหญิง
- 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางความสำเร็จจากกรณี กิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ ในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทษหญิง

1.3 ขอบเขตในการวิจัย

การศึกษานี้ มีขอบเขตการศึกษามุ่งเน้นเรื่อง การสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทษหญิง กรณีศึกษา กิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตการศึกษา ดังนี้

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นที่จะค้นหาใน 3 ประเด็น ประกอบไปด้วย การศึกษาแนวทางในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทษหญิง ศึกษาการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างการยอมรับในการประกอบอาชีพของผู้พันโทษหญิง และเสนอแนะแนวทางความสำเร็จจากกรณี กิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทษหญิง

1.3.2 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยเน้นศึกษาจาก เจ้าของและหุ้นส่วนกิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 2 คน ผู้จัดการสาขาของกิจการลีลานวดไท จำนวน 3 คน พนักงานกิจการลีลานวดไท ที่มีอายุการทำงาน 3-5 ปี จำนวน 3 คน อดีตพนักงานกิจการลีลานวดไท ที่มีอายุการทำงาน 1-2

ปี จำนวน 3 คน ผู้ให้บริการกิจการลีลานวดไท จำนวน 5 คน และบุคลากรฝ่ายฝึกวิชาชีพ ส่วนพัฒนา ผู้ต้องขัง ทักษสถานหญิงเชียงใหม่ จำนวน 2 คน รวมทั้งหมด 18 คน

1.3.3 ขอบเขตด้านระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการระหว่างเดือน สิงหาคม 2564 – มกราคม 2566

1.3.4 ขอบเขตด้านพื้นที่

กิจการลีลานวดไท และทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) แนวทางการประกอบการเพื่อสังคมจากกรณีศึกษา กิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ สามารถเป็นแนวทางกับสถานประกอบการอื่นในการช่วยสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิง
- 2) ผลการวิจัยเป็นองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจในประเด็นการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิง

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

การยอมรับทางสังคม คือ บุคคลเกิดกระบวนการตัดสินใจโดยอาศัยความรู้ ค่านิยม ทัศนคติ ในการเข้าใจและยอมรับสิ่งใหม่ โดยไม่ต่อต้านสิ่งนั้นๆ

วิสาหกิจเพื่อสังคม คือ การประกอบการที่มุ่งหวังเพื่อส่งเสริมหรือแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยมีการสร้างรายได้ผ่านกิจกรรมการค้าหรือการให้บริการโดยไม่พึ่งพาเงินบริจาค และมีการนำผลกำไรไปลงทุนซ้ำเพื่อขยายผลกระทบทางสังคมที่เกิดขึ้น

กิจการลีลานวดไทย จังหวัดเชียงใหม่ คือ บริษัท ลีลานวดไทย ท่าแพ จำกัด ประกอบธุรกิจ กิจกรรมสปา ตั้งอยู่ที่ ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

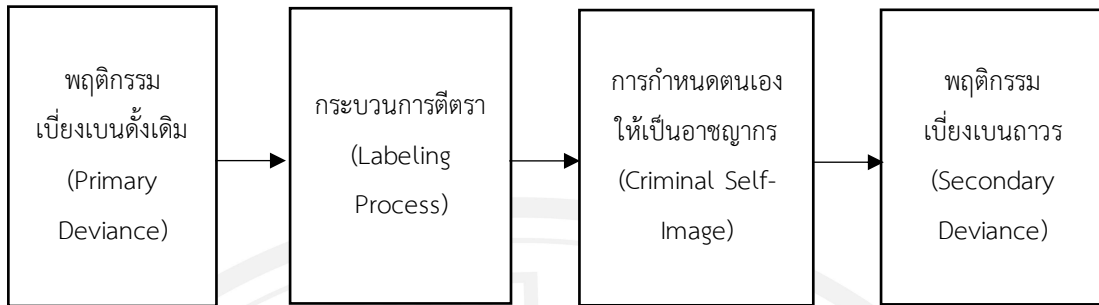
การศึกษาเรื่อง การสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทหญิง กรณีศึกษา กิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทหญิง เพื่อศึกษาการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคม มาใช้เป็นแนวทางในการสร้างการยอมรับในการประกอบอาชีพของผู้พันโทหญิง และเพื่อเสนอแนะแนวทางความสำเร็จจากกรณี กิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ ในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทหญิง โดยผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 2.1 ทฤษฎีอาชญาวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการลงโทษ
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างการยอมรับทางสังคม
- 2.3 บทบาทของงานราชทัณฑ์ในการคืนคนดีสู่สังคม
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการประกอบการทางสังคม
- 2.5 ข้อมูลเกี่ยวกับกิจการร้านลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่
- 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ทฤษฎีอาชญาวิทยาที่เกี่ยวข้องการการลงโทษ

2.1.1 ทฤษฎีตีตรา Labeling Theory

Becker (1963, อ้างถึงใน พรชัย ชันดี, 2549) เชื่อว่าการตีตราเกิดจากคนในสังคมที่ได้กำหนดกฎเกณฑ์ของพฤติกรรมของสังคม หากผู้ใดที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนแตกต่างไปจากค่านิยมหรือบรรทัดฐานสังคมที่กำหนดไว้ จะเรียกบุคคลนั้นว่าเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน เมื่อบุคคลที่มีพฤติกรรมดังกล่าวถูกดำเนินการตามกลไกควบคุมทางสังคมแล้ว โดยเฉพาะถูกดำเนินคดีโดยหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมของรัฐบุคคลดังกล่าวก็จะเข้าสู่กระบวนการกำหนดตนเองเป็นอาชญากรรมตลอดจนได้รับความอับอายหรือความเสื่อมเสียจึงไม่สามารถกลับไปใช้ชีวิตได้อย่างบุคคลธรรมดาในสังคมได้ เป็นเหตุให้บุคคลสร้างความรู้สึกรู้สึกนึกคิดว่าเป็นอาชญากรที่ไม่สามารถแก้ไขได้และกลับไปกระทำผิดซ้ำ จึงได้เพิ่มโอกาสทำให้บุคคลมีพฤติกรรมอาชญากรรมถาวร ตามแผนภาพดังนี้

ภาพที่ 2.1 แสดงการอธิบายสาเหตุของพฤติกรรมอาชญากรรมตามทฤษฎีตีตรา แหล่งที่มา: พรชัย ชันดี (2549).

ดังนั้น การที่สังคมไม่ยอมรับจึงเป็นอีกสาเหตุที่สนับสนุนให้ผู้ต้องขังหวนกลับมากระทำผิดซ้ำ โดยเฉพาะผู้ต้องขังคดียาเสพติดที่มีปัจจัยชักจูงหลายด้านที่ส่งเสริมให้เกิดการกระทำผิดซ้ำทฤษฎีนี้มีความสัมพันธ์ต่อการกระทำซ้ำของผู้ต้องขังเพราะเมื่อผู้กระทำผิดถูกจับกุมในความผิดครั้งแรกแล้วหลังจากนั้นผู้กระทำผิดต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเป็นผู้ตัดสินว่ามีความผิดจริงหรือไม่ หากผิดจริงก็ได้รับการลงโทษตามกฎหมายหมายถึงผู้กระทำผิดได้ถูกตีตราแล้วและเมื่อพ้นโทษแล้วสังคมมักจะไม่วางใจ แม้ว่าจะได้รับการพัฒนาพฤตินิสัยจากกรมราชทัณฑ์มาแล้วบุคคลเหล่านี้ก็จะหวนกลับมากระทำผิดซ้ำตามเดิม โดยเฉพาะคดียาเสพติดจะมีผู้กระทำผิดซ้ำ ๆ มากกว่าคดีอื่น ๆ (นิศากร อุบลสุวรรณ, 2557, น. 10-11)

ปกรณ์ มณีปกรณ์ (2555, น. 416) หลักการของทฤษฎีที่สำคัญ คือ การดำเนินคดีหรือลงโทษของกระบวนการยุติธรรมจะมีอิทธิพลด้านลบทำให้บุคคลที่เข้าสู่กระบวนการพัฒนาหรือการลงโทษทำให้มนุษย์กลับไปกระทำผิดซ้ำ ผู้กระทำผิดส่วนมากไม่ยอมรับว่าตนเองกระทำในสิ่งที่ผิดกฎหมาย หากแต่กระทำไปเนื่องจากความจำเป็นหรือป้องกันตนเอง หรือไม่ได้รับความเป็นธรรมจากสังคมซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าอาชญากรเหล่านี้ไม่ได้พัฒนาสามัญสำนึกว่าเป็นอาชญากรรมตามหลักการของทฤษฎีตีตราแต่อย่างใด

ทฤษฎีตีตรานี้ มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับพฤติกรรมเบี่ยงเบน ซึ่งนักสังคมวิทยาหลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่า เบี่ยงเบน ไว้ เช่น Becker เขากล่าวว่า พฤติกรรมเบี่ยงเบน หมายถึง พฤติกรรมที่ถูกประทัประตราโดยการประทัประตราจากผู้อื่นในสังคมและความเบี่ยงเบน เป็นผลของการตอบสนองของผู้อื่นที่มีการกระทำนั้น ๆ ของบุคคล (Becker, 1963, น. 9, อ้างถึงใน ญัฐวุฒิ ยอดระบำ, 2549, น. 22-23) ส่วน Goode กล่าวว่า การเบี่ยงเบน หมายถึง ความประพฤติที่คนในกลุ่มหนึ่งพิจารณาแล้วนั้น เห็นว่าเป็นอันตราย น่าอาย บาดหู บาดตา มาก จนต้องเอาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ (Goode, 1978, น. 163, อ้างถึงใน ญัฐวุฒิ ยอดระบำ, 2549, น. 22-23)

ผลของการประทับตราหรือตีตราว่าเขาเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนหรือเป็นอาชญากรจากปฏิกิริยาของสังคม จะมีผลในเชิงลบเกิดขึ้นต่อตัวเขา ผลที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ ผู้ถูกประทับตราจะมีความโน้มเอียงที่จะมองตนเองว่าเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน เช่น ฆาตกร คนซี้ชโมย คนซี้คุก ฯลฯ ซึ่งจะนำเขาไปสู่การดำเนินสิ่งที่เรียกว่า พฤติกรรมเบี่ยงเบน ต่อไปไม่ว่าเขาจะมีความยึดมั่นผูกพันกับการกระทำเบี่ยงเบนนั้นอย่างแท้จริงหรือไม่ เมื่อใดก็ตามที่เขาถูกมองว่าเป็นผู้เบี่ยงเบนนั้นอย่างแท้จริงหรือไม่ เมื่อใดก็ตามที่เขาถูกมองว่าเป็นผู้เบี่ยงเบนโดยผู้อื่นเขามีความโน้มเอียงที่จะให้นิยามแก่ตนเองเป็นผู้เบี่ยงเบนด้วยแล้วต่อเนื่องไปถึงการเข้าสู่พฤติกรรมเบี่ยงเบนนั้น และในที่สุดก็กลายเป็นผู้เบี่ยงเบนถาวร (Cohen, 1968, น. 24, อ้างถึงใน ญัฐวุฒิ ยอดระบำ, 2549, น. 23)

2.1.2 ทฤษฎีควบคุมทางสังคม Social Control Theory

จันทรเพ็ญ อมรเลิศวิทย์ (2542) แนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมทางสังคม หรือที่เรียกกันในภาษาอังกฤษว่า Social Control นั้น โดยทั่วไปการควบคุมทางสังคมทำให้สมาชิกส่วนใหญ่ประพฤติในแนวทางที่ถูกคาดหวังไว้ คือ บุคคลทั่วไปดำเนินชีวิตตามที่สังคมคาดหวัง สถาบันทางสังคมทุกสถาบันก็ให้การสนับสนุนกระบวนการที่มีอิทธิพลเหนือปัจเจกชนดังกล่าว เนื่องจากสถาบันแต่ละสถาบัน พยายามที่จะปลูกฝังค่านิยมและบรรทัดฐานของสถาบัน โดยเฉพาะให้แก่สมาชิกของสังคม โดยผ่านการขัดเกลาทางสังคม นั่นคือ สถาบันทางสังคมแต่ละสถาบัน พยายามที่จะควบคุมการกระทำของมนุษย์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับปัญหาการอยู่ร่วมกัน

พรบดินทร์ คำป้อ (2554) ได้อธิบายไว้ว่าการควบคุมทางสังคมเป็นเรื่องของการบังคับให้สังคม (คน) ได้พยายามปฏิบัติตามคำสั่งหรือระเบียบที่สังคมวางไว้ การควบคุมทางสังคมเป็นระบบของมาตรการ ข้อแนะนำ ข้อเกลี้ยกล่อม/ไกล่เกลี่ย ข้อห้ามปราม และข้อบังคับ ซึ่งพฤติกรรมหรือกลุ่มย่อยจะเป็น การบังคับทางพลังกายหรือบังคับทางสังคมก็ตามให้ยอมรับกฎเกณฑ์ที่สมาชิกของสังคมกำหนดขึ้น

ประเภท/รูปแบบการควบคุมทางสังคม/กลไกของการควบคุมทางสังคม

พรบดินทร์ คำป้อ (2554) ได้กล่าวถึงประเภท/รูปแบบของการควบคุมทางสังคมโดยใช้เครื่องมือ/กลไกในการควบคุมทางสังคม (Agencies of Social Control) เป็นเกณฑ์แบ่งว่ามี 9 รูปแบบดังนี้

1) การควบคุมโดยผ่านความเชื่อ (Control through Belief) ในสังคม หนึ่ง ๆ ย่อมมีความเชื่อถือไม่เหมือนกัน เช่น ในเรื่องความเชื่อต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ไม่มีตัวตน แต่คนก็ยอมเกรง 6 กลัว ในอิทธิฤทธิ์อภินิหารของสิ่งเหล่านั้น เช่น เทพเจ้า เจ้าพ่อ เจ้าแม่ ศาลพระภูมิ รวมทั้งต้นโพธิ์ ต้นไม้ใหญ่ หรือคนกราบไหว้บูชา ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้ อาจทำให้คนเกรงกลัวไม่กล้ากระทำผิดได้

2) การควบคุมโดยการเสนอแนะแนวทาง (Control by Social Suggestion) การเสนอแนะเป็นมาตรการอันหนึ่งในการควบคุมสังคม เมื่อผู้เสนอแนะเป็นผู้มีชื่อเสียงหรือผู้ที่สังคมเคารพนับถือ

3) การควบคุมโดยศาสนา (Control by Religion) ศาสนากับการบังคับแบบเหนือธรรมชาติได้เป็นปัจจัยอันสำคัญในการควบคุมสังคม ศาสนาได้โยงความสัมพันธ์ของมนุษย์เข้ากับพลังเหนือธรรมชาติที่รู้จักกันในฐานะพระเจ้า และแนะนำมนุษย์ให้กระทำตามจุดมุ่งหมายหรือกฎเพื่อเข้าถึงพระเจ้า แบบอย่างของสังคมส่วนมากจะค้ำศีลธรรมหรือพฤติกรรมอันมีส่วนสร้างขึ้นมาโดยศาสนา สถาบันทางศาสนาจึงเป็นสิ่งสำคัญในการควบคุมทางสังคม

4) การควบคุมโดยอุดมคติทางสังคม (Control by Social Ideals) อุดมคติทางสังคมก็เป็นมาตรการอันหนึ่งที่จะควบคุมสังคมได้ ในเมื่อผู้นำของประเทศ ได้ปลุกกระตุ้นให้ประชาชนของประเทศมีอุดมคติอันแน่วแน่ เช่น ฮิตเลอร์ เลนิน และคานธี เป็นต้น

5) การควบคุมโดยงานพิธี (Control of Ceremony) ในชีวิตของมนุษย์ได้เกี่ยวข้องกับงานพิธีต่าง ๆ มากมาย เช่น งานวันเกิด งานแต่งงาน หรือแม้แต่งานพิธีของคนตาย Maciver and Page เชื่อว่า “รูปแบบงานพิธี เป็นงานการสร้างวิธีการอย่างมีรูปแบบให้มนุษย์ ประทับใจถึงความสำคัญของเรื่องราวหรือโอกาสแห่งการประกอบพิธีการนั้น พิธีกรรมยังเร่งเร้าความรู้สึกในหัวใจของมนุษย์ทั้งหมดให้มีความปรารถนาอันสูงส่งจนกระทั่งกลายมาเป็นสัญลักษณ์แห่ง คุณค่าของชีวิต ซึ่งก็เป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่จะควบคุมสังคมได้

6) การควบคุมโดยศิลปะ (Control by Arts) ความเป็นศิลปะต่าง ๆ เป็นเครื่องมือควบคุมทางสังคมชนิดหนึ่ง เพราะศิลปะมีรูปแบบของการกระทำของคน เช่น ในชีวิตประจำวันของพวกเรา ศิลปะได้แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของกันอย่างลึกซึ้ง เมื่อเสียงดนตรีทำให้กลายเป็นเครื่องผ่อนคลายอารมณ์ได้อีกอย่างหนึ่ง เพลงมาร์ชในยามสงครามยังเร่งเร้าปลุกอารมณ์ให้คิดที่จะฆ่ากันได้

7) การควบคุมโดยผ่านความเป็นผู้นำ (Control through Leadership) ความสามารถในการให้การแนะนำเรื่องคุณภาพส่วนบุคคลตามสถานที่ทำงานต่าง ๆ สมาคมหรือบริษัทจะใหญ่หรือเล็กมีความจำเป็น ผู้นำที่มีความสามารถในหน้าที่การงาน ยิ่งในสังคมสมัยใหม่อันสลับซับซ้อน ความเป็นผู้นำมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะควบคุมสังคมให้เป็นระเบียบเรียบร้อย

8) การควบคุมทางสังคมโดยผ่านกฎหมายและการบริหารงาน (Social Control through Law and Administration) กฎหมายเป็นเรื่องกฎข้อบังคับให้บุคคลยอมรับการปฏิบัติตาม หากใครฝ่าฝืนหรือละเมิดกฎหมายย่อมได้รับโทษานุโทษ บุคคลมีความเกรงกลัวกฎหมาย นอกจากนั้นกฎหมายยังอ้างถึงตัวแทนพลังอีกอย่างหนึ่ง นั่นคือ กลไกการบริหารของรัฐ ซึ่งก็ใช้บังคับบุคคลให้ปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนทางสังคมได้ด้วย

9) การควบคุมโดยผ่านศีลธรรม (Control through Morals) การที่บุคคลมีความรับผิดชอบในหน้าที่จะทำอะไรลงไปก็รู้ว่าสิ่งนั้นดี สิ่งนั้นไม่ดี ทุกคนตั้งอยู่ในศีลธรรมอันดี ย่อมก่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย นั่นคือ การควบคุมทางสังคมอย่างหนึ่งนั่นเอง

2.1.3 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม Social Learning Theory

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2554) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การเรียนรู้ คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งในด้านการรู้คิด รู้สึก หรือทักษะทางกลไกต่าง ๆ อย่างถาวร ซึ่งเกิดจากการฝึกอบรม การวางเงื่อนไข หรือการเลียนแบบ ทั้งนี้ไม่รวมถึงพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงจากวุฒิภาวะ สัญชาตญาณ อุบัติเหตุ ตลอดจนความเมื่อยล้า

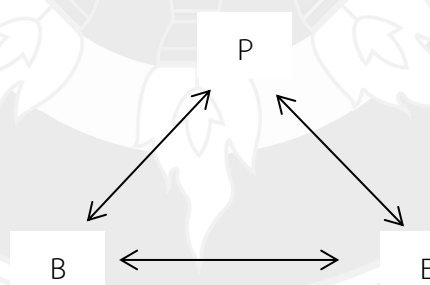
Bloom, Madaus, and Hastings (1971) กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการระลึกถึงเฉพาะเรื่องหรือเรื่องทั่ว ๆ ไป กระบวนการหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ความรู้จึงเป็นความจำที่เลือกสรร ให้สอดคล้องกับสภาพจิตใจของตน โดยเน้นความจำประสบการณ์และการระลึกเหตุการณ์ โดย Bloom et al. (1971) ได้แยกระดับความรู้ไว้ 6 ระดับ ดังนี้

- 1) ระดับที่ระลึกได้ (Recall) เป็นระดับความสามารถในการดึงข้อมูลออกมาจากความจำได้
- 2) ระดับที่รวบรวมสาระสำคัญได้ (Comprehension) เป็นระดับที่สามารถทำบางสิ่งบางอย่างได้มากกว่าการจำเนื้อหาที่ได้รับสามารถเขียนข้อความด้วยถ้อยคำของตนเอง แสดงให้เห็นได้ด้วยภาพให้ความหมายแปลความและเปรียบเทียบความคิดอื่น ๆ หรือคาดคะเนผลที่เกิดขึ้นได้
- 3) ระดับการนำไปใช้ (Application) สามารถนำเอาข้อเท็จจริงและความคิดที่เป็นนามธรรมไปปฏิบัติได้จริงอย่างเป็นรูปแบบ
- 4) ระดับของการวิเคราะห์ (Analysis) เป็นระดับที่สามารถให้ความคิดในรูปของการนำความคิดมาแยกส่วน เป็นประเภท หรือการนำข้อมูลมาประกอบกันเพื่อปฏิบัติของตนเอง
- 5) ระดับของการสังเคราะห์ (Synthesis) คือการนำข้อมูลและแนวความคิดมาประกอบกันแล้วนำไปสู่การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่ต่างจากเดิม
- 6) ระดับของการประเมินผล (Evaluation) คือ สามารถในการใช้ข้อมูลเพื่อตั้งเกณฑ์การรวบรวมผลและวัดข้อมูลตามมาตรฐาน เพื่อให้ตั้งข้อตัดสินถึงระดับของประสิทธิผลของกิจกรรมแต่ละอย่าง

ทฤษฎีการเรียนรู้ของมนุษย์สามารถประยุกต์ใช้ได้กับการศึกษา ทฤษฎีเหล่านี้มีจำนวนมาก Santrock (2008) ได้เสนอการแบ่งทฤษฎีการเรียนรู้ที่สามารถประยุกต์ใช้ได้กับการศึกษาไว้ 5 ทฤษฎีด้วยกัน คือ 1) ทฤษฎีการเรียนรู้เน้นพฤติกรรม (Behavioral Theory) เน้นที่พฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้ ว่ามีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างไร และสิ่งแวดล้อมสามารถเพิ่มหรือลดพฤติกรรมได้

อย่างไร 2) ทฤษฎีการรู้คิดทางสังคม (Social Cognitive Theory) เน้นที่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อม บุคคล และพฤติกรรม ที่แสดงออก ทฤษฎีนี้สามารถอธิบายกระบวนการเรียนรู้จากการสังเกต (Observational Learning) ของมนุษย์ได้ 3) ทฤษฎีการประมวลผลข้อมูล (Information Processing Theory) เน้นที่วิธีการประมวลผลข้อมูลของนักเรียน ซึ่งข้อมูลตั้งแต่รับเข้าจนกระทั่งแสดงออกเป็นพฤติกรรมผ่านกระบวนการทางพุทธิปัญญาหลายอย่าง เช่น การใส่ใจ (Attention) การรับรู้ (Perception) การจำ (Memory) การตัดสินใจ (Decision Making) การเข้าใจมโนทัศน์ (Concept Understanding) และอื่น ๆ 4) ทฤษฎีเสริมสร้างการรู้คิด (Cognitive Constructivist Theory) เน้นที่พัฒนาการทางพุทธิปัญญาของเด็ก และแสดงให้เห็นถึง วิธีการเข้าใจมโนทัศน์ของมนุษย์ผ่านกระบวนการซึมซับ (Assimilation) และการปรับโครงสร้างการรู้คิด (Accommodation) และ 5) ทฤษฎีเสริมสร้างทางสังคม (Social Constructivist Theory) เน้นที่ภาษาและกระบวนการทางสังคมที่มีส่วนช่วยให้เกิดการเรียนรู้ในเด็ก ต่อไปนี้จะกล่าวถึงรายละเอียดของแต่ละทฤษฎีที่ถือเป็นหัวใจหลักทางการเรียนรู้

Bandura (1997) กล่าวไว้ว่า สาเหตุของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นตามแนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมนั้น Bandura มีความเชื่อ ว่าพฤติกรรมไม่ได้เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากปัจจัยทางสภาพแวดล้อมแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่ปัจจัยส่วนบุคคลร่วมด้วยและการร่วมของปัจจัยส่วนบุคคลนั้นจะต้องร่วมกันในลักษณะที่กำหนดซึ่งกันและกันกับปัจจัยทางด้านพฤติกรรมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเรียกว่า Reciprocal Determinism

ภาพที่ 2.2 โครงสร้างความสัมพันธ์ 3 องค์ประกอบ ซึ่งเป็นตัวกำหนดอิทธิพลซึ่งกันและกัน

แหล่งที่มา: Bandura (1997).

ปัจจัยทั้ง 3 ปัจจัย ได้แก่ B คือ พฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง P คือ องค์ประกอบของบุคคล และ E คือ องค์ประกอบของสิ่งแวดล้อมที่ทำหน้าที่กำหนดซึ่งกันและกันนั้น ไม่ได้หมายความว่าทั้ง 3 ปัจจัยนั้นจะมีอิทธิพลในการกำหนด ซึ่งกันและกันอย่างเท่าเทียม บางปัจจัยอาจมีอิทธิพลมากกว่าอีก ปัจจัยและอิทธิพลของปัจจัยทั้ง 3 นั้นไม่ได้เกิดขึ้นพร้อมกัน หากแต่ต้องอาศัยเวลาในการที่ปัจจัยใด ปัจจัยหนึ่งจะมีผลต่อการกำหนดปัจจัยอื่น ๆ

จากแนวคิดพื้นฐานดังกล่าวทฤษฎีปัญญาสังคมของ Bandura จึงได้เน้นแนวคิด 3 ประการ ได้แก่ 1) แนวคิดการเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational Learning) 2) แนวคิดการกำกับตนเอง (Self-regulation) 3) แนวคิดการรับรู้ความสามารถตนเอง (Self-efficacy) แนวคิดการรับรู้ความสามารถตนเอง ประกอบด้วย ความคาดหวังในความสามารถของตนเองและความคาดหวังในผลของการกระทำ ในระยะแรกปี ค.ศ. 1977 Bandura (1997) เสนอแนวคิดของความคาดหวังในความสามารถตนเอง (Efficacy-Expectation) โดยให้ความหมายว่า เป็นความคาดหวังที่เกี่ยวข้องกับความสามารถของตนในลักษณะที่เฉพาะเจาะจงและความคาดหวังนี้เป็นตัวกำหนดการแสดงออกของพฤติกรรม ต่อมาปี ค.ศ. 1986 ได้ใช้คำว่า การรับรู้ความสามารถของตนเอง (Perceived Self-Efficacy) โดยให้คำจำกัดความว่า เป็นการที่บุคคลตัดสินใจเกี่ยวกับความสามารถของตนเองที่จะจัดการและดำเนินการกระทำพฤติกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

ปกรณ มณีปกรณ (2555, น. 318) ได้กล่าวไว้ว่า “การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสังคมที่พัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ตามวิถีชีวิตของแต่ละสังคม พฤติกรรมเบี่ยงเบนและอาชญากรรมก็สามารถถูกสร้างหรือพัฒนาขึ้นได้โดยกระบวนการเรียนรู้เช่นเดียวกัน” อย่างไรก็ตามการพัฒนาอาชญากรรมโดยการเรียนรู้มีรูปแบบหรือแนวทางที่อาจแตกต่างกันไปจากพฤติกรรมคล้อยตามทั่วไป เนื่องจากลักษณะพื้นฐานของอาชญากรรมที่เป็นพฤติกรรมไม่เป็นที่ยอมรับ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมได้ถูกพัฒนามาเป็นเวลานาน จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์พบว่า ได้ถูกพัฒนามาก่อนทฤษฎีดั้งเดิมแต่ไม่เป็นที่ยอมรับ ซึ่งได้รับการยอมรับในภายหลังทฤษฎีอาชญาวิทยาแนวสังคมศาสตร์ได้แพร่ อิทธิพลในวงการอาชญาวิทยา ทฤษฎีการเรียนรู้จึงเป็นที่ยอมรับในหมู่นักอาชญาวิทยา ทั้งเหตุผลด้านการเป็นทฤษฎีกระบวนการทางสังคมและการมีงานศึกษาวิจัยให้การสนับสนุนหลักการของทฤษฎีงานศึกษาวิจัยจำนวนมากพบว่า การคบเพื่อนที่เป็นอาชญากรจะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบุคคลไปสู่อาชญากรโดยผ่านกระบวนการหรือกลไกหลายประการ เช่น การพัฒนาเทคนิคการกระทำผิด ค่านิยมในกลุ่มเพื่อน ความซื่อสัตย์ต่อเพื่อน ความรักพวกพ้อง การเปลี่ยนทัศนคติการสร้างโอกาสในการกระทำผิด ฯลฯ ทั้งนี้ มนุษย์เรียนรู้เทคนิคและทัศนคติของอาชญากรรม จาก การมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับผู้ที่ เป็นอาชญากรจึงเกิดการเรียนรู้พฤติกรรมนั้นมา

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผู้พันโทษ ผู้วิจัยเลือกทฤษฎีตีตรา ทฤษฎีการควบคุมทางสังคม ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม มาอธิบายสาเหตุของการเกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนของอาชญากรที่

ผ่านการถูกลงโทษจากกระบวนการยุติธรรมมาแล้ว และส่งผลให้สังคมมองว่าเป็นผู้ที่แปลกแยก มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ไม่ควรเข้าไปยุ่งด้วย ขาดการยอมรับทางสังคม ส่งผลให้เป็นอุปสรรคในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพเลี้ยงดูตนเองหลังการพ้นโทษ

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างการยอมรับทางสังคม

2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการยอมรับทางสังคม

นิยาม/ความหมายของกระบวนการยอมรับ

เพลินพร ผิวงาม (2533, อ้างถึงใน อธิศาสตร์ แม้นสกุล, 2541, น. 13) ให้ความหมายของการยอมรับว่าเป็นพฤติกรรมของบุคคลในการจะรับเอาสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ตนเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีกว่า ทั้งรูปธรรมและนามธรรมไปปฏิบัติด้วยความพอใจ และการยอมรับจะเกิดขึ้นได้โดยผ่านขั้นตอนการเรียนรู้ และได้ทดสอบมาแล้วขั้นหนึ่ง โดยระยะเวลาการตัดสินใจรับเอานั้น อาจกินเวลาเป็นปี ๆ

นิตา ศิลารัตน์ และวาสิตา บุญสาทร (2562) ให้ความหมาย การยอมรับ หรือกระบวนการยอมรับ หมายถึง กระบวนการพัฒนาด้านความคิด ซึ่งเป็นขั้นตอนเพื่อนำไปสู่การยอมรับหรือปฏิเสธ เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในสมองที่แต่ละบุคคลต้องผ่านระยะต่าง ๆ

Roger (1983, อ้างถึงใน นิตา ศิลารัตน์ และวาสิตา บุญสาทร, 2562) ได้แบ่งโครงสร้างการยอมรับออกเป็น 3 ส่วน คือ

1) สิ่งที่มีอยู่เดิม (Antecedents) คือ สิ่งส่งผลต่อการยอมรับที่มีอยู่เดิมของบุคคล แบ่งได้เป็น 2 ปัจจัย ดังนี้

(1) ปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ ค่านิยม ทักษะ ทักษะ ความเชื่อมั่น ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น อายุ ระดับการศึกษา รายได้ สถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และระดับความรู้ความชำนาญ

(2) ปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ได้แก่ สถานภาพที่อยู่อาศัย การเดินทาง การสื่อสาร ประสบการณ์ชีวิต และความคิด

2) กระบวนการตัดสินใจยอมรับ คือ กระบวนการพัฒนาด้านความคิด เป็นขั้นเป็นตอนเพื่อนำไปสู่การยอมรับหรือปฏิเสธ แบ่งได้เป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

(1) ขั้นการรับรู้ (Awareness Stage) เป็นขั้นแรกของกระบวนการยอมรับ หรือปฏิเสธกับสิ่งใหม่ ๆ ที่ได้เรียนรู้ แต่ยังไม่รู้ข่าวสารอย่างไม่ครบถ้วน มักเป็นการรู้โดยบังเอิญ ซึ่งอาจทำให้เกิดความอยากรู้ต่อไป อันเนื่องมาจากมีความต้องการสิ่งใหม่ ๆ นั้นในการแก้ปัญหาที่ยังมีอยู่ขั้นนี้ยังขาดข้อมูลที่เพียงพอสำหรับการตัดสินใจ

(2) ขั้นสนใจ (Interest Stage) เป็นวันที่เริ่มมีความสนใจ และแสวงหาข่าวสารเพิ่มเติม โดยขั้นนี้แตกต่างจากขั้นแรก คือพฤติกรรมเป็นลักษณะที่ตั้งใจแน่วแน่และใช้กระบวนการคิดมากกว่าขั้นแรก ซึ่งในขั้นนี้ทำให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับสิ่งใหม่มากขึ้น

(3) ขั้นประเมินผล (Evaluation Stage) เป็นพื้นที่บุคคลใช้นวัตกรรมนั้นกับสถานการณ์ปัจจุบันโดยไตร่ตรองว่าจะลองใช้ดีหรือไม่ ด้วยการชั่งน้ำหนักระหว่างข้อดีและข้อเสียของสิ่งใหม่นั้น ถ้ารู้สึกว่าคุณดีมีมากจึงตัดสินใจลองใช้ ขั้นนี้จะแตกต่างจากขั้นอื่นตรงที่จะได้ลองความคิดใหม่ โดยที่คิดว่าการใช้สิ่งใหม่ ๆ นั้นเป็นการเสี่ยง เนื่องจากไม่แน่ใจผลที่จะเกิดขึ้น ดังนั้นในขั้นตอนไตร่ตรองตัดสินใจจึงต้องการเสริมแรง (Reinforcement) เพื่อให้แน่ใจยิ่งขึ้นว่าที่ถูกต้อง ซึ่งการเสริมแรงนั้น คือ ข่าวสาร คำแนะนำจากเพื่อน หรือการเสริมแรงจากสื่อมวลชนต่าง ๆ ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนสำคัญในการตัดสินใจ

(4) ขั้นทดลองปฏิบัติ (Trial Stage) เป็นขั้นที่บุคคลนั้นทดลองสิ่งใหม่ ๆ กับสถานการณ์ของตนเอง แต่เป็นการลองดูกับส่วนน้อยก่อนเพื่อดูว่าได้ผลดีหรือไม่ และประโยชน์ที่ได้รับนั้นมากพอที่จะยอมรับไปปฏิบัติอย่างเต็มที่หรือไม่ จึงเป็นการทดสอบว่าสิ่งใหม่นั้นใช้ได้ดีตรงกับที่ต้องการหรือไม่ ในขั้นนี้บุคคลอาจแสวงหาข่าวที่เฉพาะเจาะจง เกี่ยวกับสิ่งใหม่ ๆ นั้น ซึ่งผลจากการทดลองจะมีความสำคัญอย่างมากต่อการตัดสินใจที่จะยอมรับหรือปฏิเสธต่อไป

(5) ขั้นการยอมรับไปปฏิบัติอย่างสมบูรณ์ (Adoption Stage) บุคคลที่ทดลองนั้นตัดสินใจที่ใช้วัตกรรมการนั้นอย่างเต็มที่ หลังจากที่ได้พิจารณาไตร่ตรองจากผลที่ได้ทดลองปฏิบัติแล้ว

3) การยอมรับ (Acceptance) คือ การที่บุคคลเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ จนทำให้เกิดการคล้อยตาม หรือเห็นด้วยและเกิดการเปิดใจโดยไม่ต่อต้านสิ่งนั้น ๆ

จากแนวคิดเรื่องการยอมรับของ Roger สามารถอธิบายในเรื่องการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทชหญิงได้ คือ ในขั้นแรก สังคมรับรู้ถึงปัญหาของผู้พันโทชและสภาพแวดล้อมที่ผู้พันโทชเผชิญอยู่จากการถ่ายทอด ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อถึงความรู้ความเข้าใจในการฝึกอาชีพจากโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขังที่กระทรวงยุติธรรมได้มีแนวทาง “คืนคนดีสู่สังคม” มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือให้ผู้พันโทชได้มีโอกาสเข้าถึงแหล่งงาน ได้รับการจ้างงาน เพื่อให้มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีวิต รวมถึงเพื่อให้ผู้พันโทชสามารถกลับคืนสู่สังคมและดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุขอีกทั้งเพื่อกระตุ้นให้สังคมได้ปรับเปลี่ยนทัศนคติและยอมรับผู้พันโทชกลับเข้าสู่สังคมได้มากขึ้น โดยได้รับความร่วมมือจากกิจการลีลาขนาดไท่ที่ประกอบกิจการอย่างมีมาตรฐานรับรอง เมื่อคนในสังคมได้รับรู้จึงเกิดความสนใจที่จะแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเพื่อช่วยเหลือผู้พันโทชหญิง จากนั้นก็จะมีการประเมินผลถึงข้อดี ข้อจำกัดว่าแนวทางที่นำมาใช้จะสามารถทำให้ผู้พันโทชมีงานทำและแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำโดยการทดลองเข้าไปใช้บริการจนถึงขั้นพิจารณาไตร่ตรองความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อผู้พันโทชหญิงว่า ผู้พันโทชหญิงสามารถปฏิบัติงาน

ได้ดีในกิจการเพื่อสังคมที่รับผู้พันโทฯหญิงเข้าทำงานโดยพิจารณาจากความรู้ความสามารถ การทำดีอย่างสม่ำเสมอ ไม่ทุจริตในองค์กร สร้างความเชื่อใจกับเจ้าของกิจการ ไม่สร้างความเดือดร้อนและไม่หันกลับไปกระทำผิดอีก อีกทั้งหากสามารถปฏิบัติงานได้ดี ก็จะได้รับคำชมเชยจากผู้มาใช้บริการมากขึ้น ทำให้สังคมเกิดการยอมรับและส่งเสริมมากขึ้น

2.2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม

2.2.2.1 ความหมายของการสนับสนุนทางสังคม

Taylor, Peplau, and Sears (2005, อ้างถึงใน นันทินี ศุภมงคล, 2547) กล่าวว่า การสนับสนุนทางสังคมเป็นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลผ่านการให้ความต้องการทางจิตใจ การให้วัตถุ การให้ข้อมูล หรือผลป้อนกลับแก่บุคคลที่ตนมีปฏิสัมพันธ์ด้วยการสนับสนุนทางสังคมนี้เป็นเสมือนเครื่องมือที่ช่วยลดความเครียดและเพิ่มสุขภาพทางกาย

Aronson, Wilson, and Akert (2007, อ้างถึงใน วัชรานันท์ รัตนกุลมภ์, 2552) ที่เชื่อว่าการสนับสนุนทางสังคมเป็นการรับรู้ของบุคคลว่าผู้อื่นมีการตอบสนองต่อความต้องการของตน ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการจัดการความเครียดจึงอาจกล่าวได้ว่า การสนับสนุนทางสังคมส่งผลทางบวกต่อสุขภาพทั้งสุขภาพกายและสุขภาพใจ

Kahn (1997, อ้างถึงใน นันทินี ศุภมงคล, 2547) ได้กล่าวถึง การสนับสนุนทางสังคมว่าเป็นการปฏิสัมพันธ์ของบุคคลอย่างมีจุดมุ่งหมาย มีการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมถึงการที่บุคคลได้รับข้อมูลที่使自己เชื่อว่าตนได้รับความรัก ความเอาใจใส่ การเห็นคุณค่า การยอมรับจากบุคคลรอบข้างและรับรู้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มสังคมที่มีความสัมพันธ์กัน

House (1981, อ้างถึงใน วารุณี ถาวรแก้ว, 2552) ที่เชื่อว่า ไม่เพียงแต่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในด้านของความช่วยเหลือทางด้านวัตถุและความมั่นคงทางอารมณ์เท่านั้น การสนับสนุนทางสังคมยังรวมไปถึงการที่บุคคลรู้สึกว่าจะได้รับการยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มด้วย

Kaplan, Cassel, and Gore (1977, อ้างถึงใน นันทินี ศุภมงคล, 2547) ได้ให้ความหมายของการสนับสนุนทางสังคมไว้ 2 แนว แนวแรก หมายถึง ความพอใจต่อความจำเป็นพื้นฐานทางสังคม ได้แก่ การได้รับการยกย่องนับถือ การยอมรับ การได้รับความเห็นใจและช่วยเหลือ ซึ่งเป็นสิ่งที่ได้รับการติดต่อสัมพันธ์กันกับคนในกลุ่มสังคมแนวที่สอง หมายถึง ความสัมพันธ์ที่บุคคลสามารถรับรู้ได้จากกลุ่มสังคมที่ตนได้รับการสนับสนุน

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสรุปความหมายการสนับสนุนทางสังคมว่าการมีปฏิสัมพันธ์ของคนในสังคม โดยมีการเกื้อกูลระหว่างกัน มีความรัก ความเอาใจใส่ มีความผูกพัน เห็นคุณค่า ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น การได้รับการยกย่องนับถือ การได้รับความเห็นใจ

มีความรู้สึกอยู่ในสังคมเดียวกัน มีผลต่อภาวะจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึก ซึ่งมีขอบเขตครอบคลุมทั้งการให้และการรับจากบุคคลในสังคม

2.2.2.2 หลักของการสนับสนุนทางสังคม

การสนับสนุนทางสังคมที่จะเป็นการปฏิสัมพันธ์ที่สมบูรณ์ได้นั้น จะต้องอาศัยองค์ประกอบที่ครบถ้วนในการสร้างการปฏิสัมพันธ์ ซึ่ง บุญเยี่ยม ตรีกุลวงศ์ (2528, อ้างถึงใน วารุณี ถาวรแก้ว, 2552) ได้เสนอว่า หลักของการสนับสนุนทางสังคมประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญดังต่อไปนี้

- 1) การติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ให้การสนับสนุนและผู้รับการสนับสนุน
- 2) ลักษณะของการติดต่อสื่อสารจะต้องประกอบด้วย
  - (1) ข้อมูลข่าวสารมีลักษณะที่ทำให้ผู้ให้การสนับสนุนเชื่อว่า ผู้ให้การสนับสนุนมีความสนใจเอาใจใส่ มีความรักและความหวังดีอย่างจริงใจ
  - (2) ข้อมูลข่าวสารมีลักษณะที่ทำให้ผู้รับการสนับสนุนเชื่อว่า เขาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและสามารถทำประโยชน์แก่สังคมได้
- 3) สิ่งที่ผู้ให้การสนับสนุนจะให้กับผู้รับการสนับสนุนอาจอยู่ในรูปของข้อมูลข่าวสาร สิ่งของ หรือ ความต้องการทางจิตใจ
- 4) การให้การสนับสนุนนั้นจะต้องทำให้ผู้รับการสนับสนุนได้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่ต้องการ

2.2.2.3 ประเภทของการสนับสนุนทางสังคม

Capland (1977, อ้างถึงใน นันทินี ศุภมงคล, 2547) ได้สรุปประเภทของการสนับสนุนทางสังคมที่บุคคลได้จากคนในสังคมออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

- 1) การสนับสนุนในลักษณะที่เป็นนามธรรม (Intangible Support) เป็น การที่บุคคลได้รับความช่วยเหลือทางด้านจิตใจ ซึ่งอยู่ในรูปแบบของการได้รับกำลังใจ การได้รับข้อมูลข่าวสาร การได้รับความรัก หรือการตอบสนองทางด้านอารมณ์
- 2) การสนับสนุนในลักษณะที่เป็นรูปธรรม (Tangible Support) เป็น การที่บุคคลได้รับความช่วยเหลือโดยตรงทางด้านกายภาพซึ่งเป็นสิ่งที่จับต้องได้ อยู่ในรูปแบบของการได้รับวัตถุหรือการช่วยเหลือทางด้านร่างกาย

Cobb (1976, อ้างถึงใน วารุณี ถาวรแก้ว, 2552) ได้แบ่งการสนับสนุนทางสังคม ออกเป็น 3 ประเภท ซึ่งเน้นเรื่องของอารมณ์ความรู้สึก ดังนี้

- 1) การสนับสนุนทางด้านอารมณ์ (Emotional Support) เป็นข้อมูลที่ทำให้บุคคลเชื่อว่าตนได้รับความรัก การดูแลเอาใจใส่ ความจริงใจ ความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ

2) การสนับสนุนทางด้านการยอมรับและเห็นคุณค่า (Esteem Support) เป็นความรู้สึกที่บอกให้ทราบว่า บุคคลนั้นมีคุณค่าซึ่งบุคคลอื่นยอมรับและเห็นคุณค่านั้นด้วย

3) การสนับสนุนทางด้านการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Social Support or Network) เป็นการแสดงที่บอกให้ทราบว่า บุคคลนั้นเป็นสมาชิกหรือส่วนหนึ่งของเครือข่ายทางสังคม และมีความผูกพันซึ่งกันและกัน

House & Weaver, 1985 (อ้างถึงใน ธารทิพย์ อิมทรัพย์, 2548) แบ่งการสนับสนุนทางสังคม ออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1) การสนับสนุนด้านข่าวสารข้อมูล (Information Support) การให้คำแนะนำข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหา

2) การสนับสนุนด้านวัตถุสิ่งของ เงินทอง และร่างกาย (Instrumental Support) การให้ความช่วยเหลือในส่วนของเงินทอง แรงงาน เวลา รวมถึงการพัฒนาปรับปรุงสภาพแวดล้อม

3) การสนับสนุนด้านการประเมิน (Appraisal Support) การให้ข้อมูลป้อนกลับจากความคิดของผู้ ประเมินเพื่อใช้ในการประเมินตนและเปรียบเทียบกับบุคคลอื่นในสังคม

4) การสนับสนุนด้านอารมณ์ (Emotion Support) การให้การยอมรับนับถือยกย่อง จริ่งใจเห็นอกเห็นใจ

Weiss (1974, อ้างถึงใน ธารทิพย์ อิมทรัพย์, 2548) แบ่งประเภทของการสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้

1) การได้รับความรักใคร่ผูกพัน (Attachment) จะส่งผลต่ออารมณ์โดยส่วนรวมของบุคคล ทำให้บุคคลรับรู้ถึงความรัก ความผูกพัน ความเอาใจใส่ ความอบอุ่น และความปลอดภัย

2) การได้รับการยอมรับและการเห็นคุณค่าในตนเอง (Reassurance of Worth) การได้รับการยอมรับในกลุ่มเพื่อน ครอบครัว และสังคม เมื่อบุคคลแสดงความสามารถในการช่วยเหลือเรื่องต่าง ๆ การยอมรับส่งผลให้บุคคลมีคุณค่าในตนเอง ถ้าปราศจากการยอมรับจะส่งผลให้ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองลดลง

3) การได้เป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Social Integration) แสดงให้เห็นถึงการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของกลุ่มคนที่มีสถานการณ์คล้ายคลึงกัน มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ประสบการณ์ และ ความคิดเห็นส่งผลให้บุคคลมีเป้าหมาย รู้รู้ว่าเป็นเจ้าของ และได้รับการยอมรับในกลุ่มหรือสังคม

4) การได้ช่วยเหลือประโยชน์แก่บุคคลอื่น (Opportunity for Nurturance) เป็นการที่บุคคลได้มีโอกาส อบรมเลี้ยงดูผู้อื่น ให้การช่วยเหลือผู้อื่นส่งผลให้บุคคลเกิดความรู้สึกว่าตนเป็นที่ต้องการของบุคคลอื่น

5) การให้ความช่วยเหลือและคำแนะนำ (Assistance/Guidance) เป็นการที่บุคคลได้รับความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เช่น ข้อมูล คำแนะนำ และกำลังใจ เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดที่บุคคลเผชิญอยู่ และส่งผลให้บุคคลสามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม

2.2.2.4 ระดับของการให้การสนับสนุนทางสังคม

ระดับของความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้และผู้รับการสนับสนุนทางสังคมสามารถเป็นตัวบ่งชี้ระดับของ การให้การสนับสนุนทางสังคมได้ ซึ่งหากผู้ให้และผู้รับมีระดับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ลึกซึ้ง ระดับของการให้การสนับสนุนทางสังคมจะอยู่ในระดับที่ลึกมากขึ้นด้วย ซึ่ง Gottlieb (1985, อ้างถึงใน วารุณี ถาวรแก้ว, 2552) ได้แบ่งระดับของการให้การสนับสนุนทางสังคมไว้เป็น 3 ระดับ ดังนี้

1) ระดับกว้าง (Macro Level) เป็นการพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของบุคคลกับสถาบันทางสังคมที่มีปฏิสัมพันธ์ด้วย ซึ่งสามารถวัดได้จากการมีส่วนร่วมในสังคม การเข้าร่วมกลุ่มต่าง ๆ ด้วยความสมัครใจ และการดำเนินชีวิตอย่างไม่เป็นทางการในกลุ่มสังคมนั้นๆ

2) ระดับกลุ่มเครือข่าย (Mozzo Level) เป็นการพิจารณาถึงโครงสร้างและหน้าที่ของเครือข่ายสังคมของกลุ่มบุคคลที่มีสัมพันธ์ภาพกันอย่างสม่ำเสมอ เช่น กลุ่มเพื่อน ประเภทของการสนับสนุนทาง สังคมในระดับนี้ ได้แก่ การให้คำแนะนำ การช่วยเหลือด้านวัตถุ ความเป็นมิตร การสนับสนุนทางอารมณ์ และการยกย่อง

3) ระดับลึกหรือระดับแคบ (Micro Level) เป็นการพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของบุคคลที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมกันมากที่สุด ทั้งนี้มีความเชื่อว่าคุณภาพของความสัมพันธ์มีความสำคัญมากกว่าปริมาณ สัมพันธ์ภาพดังกล่าว ได้แก่ สามี ภรรยา และสมาชิกในครอบครัว หรือคนรักซึ่งมีความใกล้ชิดทางอารมณ์ ให้การสนับสนุนทางจิตใจ แสดงความรักและห่วงใย

ซึ่งการศึกษาเรื่องการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทชหญิง กรณีศึกษา กิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ นั้น การสนับสนุนทางสังคมจึงเป็นเรื่องสำคัญในการช่วยสร้างการยอมรับ เพราะการจะอยู่ร่วมกับคนในสังคมนั้นๆ จะต้องมีการปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นระหว่างบุคคล มีการยอมรับ ยกย่อง นับถือและสนับสนุนซึ่งกันและกันที่ส่งผลบวกต่อสุขภาพกายและสุขภาพใจ ซึ่งประกอบไปด้วยผู้ให้การสนับสนุนและผู้รับการสนับสนุนที่มีระดับความสัมพันธ์ที่แตกต่างกัน เช่น ความสัมพันธ์ระดับกว้างที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสถาบัน ซึ่งวัดได้จากการมีส่วนร่วมในสังคม ความสัมพันธ์ระดับกลุ่มเครือข่ายที่มีสัมพันธ์ภาพ กลุ่มเพื่อนที่ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือด้านวัตถุ

และความสัมพันธ์ระดับลึกหรือแคบในกลุ่มสมาชิกในครอบครัว สามิ ภรรยา ซึ่งการสนับสนุนทางสังคมนี้อาจอยู่ในรูปของการให้ข้อมูลข่าวสาร วัตถุประสงค์ของ หรือความต้องการทางจิตใจ ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการสร้างการยอมรับทางสังคมในแง่ของการมีบทบาท การสร้างความไว้วางใจ และความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคส่วนอื่น ๆ ได้

2.3 บทบาทของงานราชทัณฑ์ในการคืนคนดีสู่สังคม

2.3.1 ระบบงานราชทัณฑ์

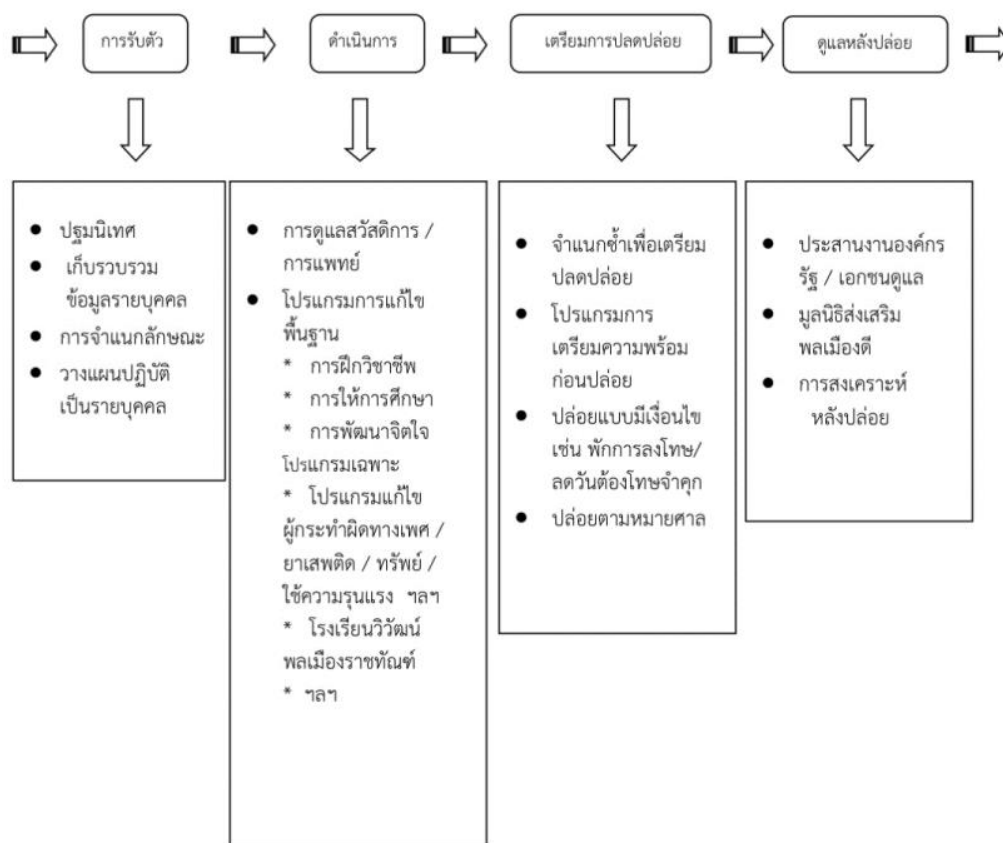
กรมราชทัณฑ์เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรม สังกัดหน่วยงานกระทรวงยุติธรรมมีวิสัยทัศน์ “กรมราชทัณฑ์เป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพ ในการควบคุม แก้ไขและพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง เพื่อคืนคนดี มีคุณค่า สู่สังคม” และพันธกิจไว้ 2 ประการ คือ

- 1) การควบคุมผู้ต้องขังอย่างมีอาชีพ
- 2) บำบัดและแก้ไขพฤตินิสัยของผู้ต้องขังอย่างมีประสิทธิภาพ

วิสัยทัศน์และพันธกิจดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นแนวคิดพื้นฐานของการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังของงานราชทัณฑ์ไทยที่ต้องการสร้างรูปแบบการลงโทษที่สมดุล ทั้งในส่วนของ การลงโทษเพื่อตัดโอกาสการกระทำผิดและการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดเป็นสำคัญ นอกจากนี้งานราชทัณฑ์ยังยึดมั่นในเป้าหมายการทำงานหลัก “คืนคนดีสู่สังคม” โดยมีโปรแกรมการฟื้นฟูผู้กระทำผิด สำหรับการปรับปรุงพฤติกรรมทางกาย ทางใจและโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยของผู้ต้องขังที่จะพ้นโทษเพื่อให้มีแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง ไม่กลับมากระทำผิดซ้ำอีก ซึ่งรายละเอียดมีดังนี้

2.3.1.1 การแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์

การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำ จำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เริ่มตั้งแต่การรับตัวมาคุมขังจนถึงการดูแลหลังการปลดปล่อย โดยแต่ละขั้นตอนจะมีความต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน ซึ่งสามารถแสดงได้ดังภาพที่ 2.3

ภาพที่ 2.3 ขั้นตอนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำ
แหล่งที่มา: กองพัฒนาพฤตินิสัย กรมราชทัณฑ์ (2561).

การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการบริหารงานเรือนจำเพราะการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังจะเป็นประโยชน์ต่อการควบคุมผู้ต้องขังและขณะเดียวกันก็เป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง ทั้งนี้เพราะการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังจะทำให้สามารถรู้จักผู้ต้องขังเป็นรายบุคคลจนสามารถแยกปฏิบัติต่อผู้ต้องขังได้ตามความเหมาะสมเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม ได้แก่

กลุ่มเพื่อการควบคุม
(จัดระดับการควบคุม)

๑. ระดับมั่นคงสูงสุด
๒. ระดับมั่นคงสูง
๓. ระดับปานกลาง
๔. ระดับต่ำ

กลุ่มเพื่อการแก้ไข
(วิเคราะห์จากพฤติกรรมของผู้ต้องขัง)

๑. มีแนวโน้มไม่กระทำผิดซ้ำ
๒. แก้ไขได้
๓. ยากต่อการแก้ไข
๔. กลุ่มพิเศษ (ต่างชาติ ป่วย พิการ สูงอายุ)

ภาพที่ 2.4 การจำแนกลักษณะของผู้ต้องขัง

แหล่งที่มา: กองพัฒนาพฤตินิสัย กรมราชทัณฑ์ (2561).

ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในกลุ่มเพื่อการแก้ไข มีดังนี้

- 1) กลุ่มผู้ต้องขังที่มีแนวโน้มไม่กระทำผิดหรือกลุ่มผู้ต้องขังที่ไม่จำเป็นต้องแก้ไขเป็นกลุ่มผู้ต้องขังที่กระทำผิดโดยพลั้งพลาดยังไม่กล้าเข้าสู่วงจรของการกระทำผิด โดยทำผิดเป็นครั้งแรก ทำผิดโดยไม่แสดงความชั่วร้าย มีครอบครัวหรืออาชีพรองรับเมื่อพ้นโทษ กลุ่มนี้ไม่จำเป็นต้องแก้ไขแต่ต้องปฏิบัติให้กลุ่มนี้ตกต่ำไปกว่าเดิมหรือเรียนรู้จากผู้ที่มีความชำนาญ ส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัวให้รองรับกลับสู่สังคมและจัดสวัสดิการดูแลผู้ต้องขังเหล่านี้
- 2) กลุ่มผู้ต้องขังที่พอแก้ไขได้ เป็นกลุ่มผู้ต้องขังที่ยังไม่ได้กล้าเข้าสู่วงจรอาชญากรรมซ้ำซากไม่ได้เป็นอาชญากรอาชีพ ทำผิดเพราะความจำเป็นหรือถูกกดดันแต่มีแนวโน้มที่จะกระทำผิดซ้ำ หากไม่ได้รับความช่วยเหลือหรือแก้ไขเพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่จะต้องดำเนินการแก้ไขเป็นพิเศษโดยการจัดเข้าโปรแกรมการแก้ไขต่าง ๆ
- 3) กลุ่มผู้ต้องขังที่ยากต่อการแก้ไข เป็นกลุ่มผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำซากกระทำผิดในคดีที่ให้ผลตอบแทน ทางเศรษฐกิจสูง กลุ่มอาชญากรอาชีพหรือพวกที่มีความผิดปกติทางจิต กลุ่มนี้ต้องใช้การปฏิบัติที่เข้มงวดโดยการ ใช้มาตรการควบคุมอย่างเคร่งครัดหรือถ้าจะบำบัดแก้ไขจำเป็นต้องใช้โปรแกรมที่เข้มข้นเป็นพิเศษ
- 4) ผู้ต้องขังกลุ่มพิเศษ การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังกลุ่มนี้จะมุ่งจัดสวัสดิการและการดูแลสุขภาพให้ผู้ต้องขังมากกว่าการแก้ไขฟื้นฟู

2.3.1.2 โครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 กำหนดให้เรือนจำทัณฑสถานมีโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย โดยริเริ่มเตรียมการตั้งแต่ได้รับตัวผู้ต้องขังไว้ในเรือนจำ เพื่อให้มีกระบวนการในการส่งเสริมและช่วยเหลือผู้ต้องขังได้อย่างถูกวิธีและเหมาะสม เพื่อให้ผู้ต้องขังทุกคนกลับไปใช้ชีวิต

ในสังคมได้ รวมทั้งต้องให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการเรื่องส่วนตัว เศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัวและชุมชน

รูปแบบของการดำเนินงานเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย

1) การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยในเรือนจำ/ทัณฑสถานระบบเปิด (เรือนจำโครงสร้างเบา)

การดำเนินงานเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยในเรือนจำ/ทัณฑสถานระบบเปิด (เรือนจำ โครงสร้างเบา) เป็นการจัดอบรมหลักสูตรแบบเข้มข้น (Intensive Pre-release Program) หลักสูตร 12 สัปดาห์ (3 เดือน) จำนวน 462 ชั่วโมง เพื่อยกระดับการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยอย่างเป็นระบบ เพื่อแยกผู้ต้องขังที่อยู่ในเกณฑ์ได้รับการพักการลงโทษและใกล้จะพ้นโทษออกจากผู้ต้องขังทั่วไป มาอยู่ในเรือนจำ/ทัณฑสถานระบบเปิด ซึ่งยกระดับเป็นเรือนจำสำหรับการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยโดยเฉพาะ โดยดำเนินการอบรมให้ความรู้กับผู้ต้องขังในด้านต่าง ๆ จำนวน 4 ด้าน ซึ่งจำเป็นต่อการนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตภายหลังพ้นโทษ ได้แก่

- (1) การพัฒนาด้านร่างกาย/ฝึกระเบียบ สร้างเสริมวินัย
- (2) การพัฒนาด้านจิตใจ/ความคิด/ทักษะการใช้ชีวิต
- (3) การเตรียมความพร้อมด้านอาชีพ
- (4) การเตรียมความพร้อมด้านครอบครัว/สังคม

การดำเนินงานเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยในเรือนจำ/ทัณฑสถานระบบเปิด (เรือนจำ โครงสร้างเบา) เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 โดยเริ่มดำเนินการในเรือนจำ/ทัณฑสถานระบบเปิดที่มีความพร้อมทั้งทางด้านอาคารสถานที่ จำนวน 6 แห่ง เป็นเรือนจำนำร่อง ได้แก่ เรือนจำชั่วคราวแค่น้อย สังกัดเรือนจำจังหวัดเพชรบูรณ์ และทัณฑสถานเปิดบ้านเนินสูง จังหวัดปราจีนบุรี ต่อมาในปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 - 2561 ดำเนินการในเรือนจำชั่วคราวและทัณฑสถานเปิด จำนวน 7 แห่ง ควบคู่ไปกับการก่อสร้างเรือนจำโครงสร้างเบา ซึ่งเป็นพื้นที่เป้าหมายที่กรมราชทัณฑ์กำหนด จำนวน 17 แห่ง มีผู้ต้องขังผ่านการอบรม จำนวนทั้งสิ้น 4,235 คน โดยผู้ต้องขังที่เข้ารับการอบรมจะเป็นผู้ต้องขังที่เข้าเกณฑ์การพักการลงโทษกรณีพิเศษ และเข้าเกณฑ์การพักการลงโทษกรณีปกติ

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 กรมราชทัณฑ์ขยายพื้นที่เป้าหมายเรือนจำโครงสร้างเบา ตามแผนดำเนินการจำนวนทั้งสิ้น 23 แห่ง (เรือนจำเป้าหมายโครงสร้างเท่าเดิม จำนวน 17 แห่งและใช้พื้นที่ทัณฑสถานหญิงเพื่อรองรับผู้ต้องขังหญิงที่เข้าเกณฑ์การพักการลงโทษกรณีพิเศษ และใกล้พ้นโทษ เพื่อเข้ารับการฝึกอบรมอีกจำนวน 5 แห่ง) มีผู้ต้องขังที่เข้ารับการฝึกอบรมฯ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 จำนวนทั้งสิ้น 8,995 คน

รวมจำนวนผู้ต้องขังที่ผ่านการอบรมหลักสูตรเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย (เรือนจำโครงสร้างเบา) ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559-2562 จำนวนทั้งสิ้น 13,230 คน

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 กรมราชทัณฑ์ ได้ปรับแผนการดำเนินงาน โครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย (เรือนจำโครงสร้างเบา) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 โดยเพิ่มทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิง เป็นพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินงานโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย (เรือนจำโครงสร้างเบา) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ในวันที่ 3/2563 กำหนดกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ต้องขังหญิง จำนวน 200 คน และเพิ่มเรือนจำความมั่นคงต่ำ (เรือนจำชั่วคราวเขาพลอง) สังกัดเรือนจำจังหวัดชัยนาท เป็นพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินงานโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย (เรือนจำโครงสร้างเบา) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ในวันที่ 3/2563 กำหนดกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ต้องขังชาย จำนวน 300 คน

รวมจำนวนผู้ต้องขังกลุ่มเป้าหมายโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย (เรือนจำโครงสร้างเบา) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 จำนวน 20,800 คน

2) การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยผู้ต้องขังในเรือนจำ/ทัณฑสถานระบบปิด

กรมราชทัณฑ์ จัดทำหลักสูตรเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยในเรือนจำ และทัณฑสถานระบบปิดสำหรับกลุ่มผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษตามคำพิพากษา ผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวพักการลงโทษ หรือลดวันต้องโทษจำคุก ที่ไม่ได้รับการเข้ารับการอบรมเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยแบบเข้มข้น (เรือนจำ โครงสร้างเบา) โดยกำหนดจัดอบรมให้กับผู้ต้องขังทุกคนที่เหลือโทษจำต่อไป อีกไม่เกิน 6 เดือน 6 ปี ระยะเวลาการอบรม 30-100 ชั่วโมง โดยกำหนดให้เรือนจำ ทัณฑสถานที่มีผู้ต้องขังกลุ่มเป้าหมาย จัดการอบรมให้กับผู้ต้องขังปีละ 2 ครั้ง (รอบ 6 เดือน) โดยดำเนินการอบรมให้ความรู้กับผู้ต้องขังในด้านต่าง ๆ จำนวน 4 ด้าน ซึ่งจำเป็นต่อการนำออกไปใช้ในการดำเนินชีวิตภายหลังพ้นโทษ ได้แก่

- (1) การพัฒนาด้านร่างกาย ฝึกระเบียบ สร้างเสริมวินัย
- (2) การพัฒนาด้านจิตใจ/ความคิด/ทักษะการใช้ชีวิต
- (3) การเตรียมความพร้อมด้านอาชีพ
- (4) การเตรียมความพร้อมด้านครอบครัว/สังคม

ในแต่ละปีจะมีผู้ต้องขังที่เข้าหลักเกณฑ์ เข้ารับการอบรมตามโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยในเรือนจำ ทัณฑสถานระบบปิด ปีละประมาณ 40,000-50,000 คน โดยจะมีผู้ต้องขัง บางกลุ่มที่ไม่ได้รับการอบรม เช่น ผู้ต้องขังโทษมีระยะเวลาการต้องโทษไม่ถึง 5 เดือน หรือไม่ถึง 1 ปี หรือผู้ต้องขังที่ได้รับการยกฟ้อง ซึ่งช่วงระยะเวลาการปล่อยตัวไม่ได้อยู่ในช่วงระยะเวลาที่เรือนจำทัณฑสถานดำเนินการจัดอบรม เป็นต้น

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 กรมราชทัณฑ์ ดำเนินการจัดสรรงบประมาณให้กับเรือนจำ ทัณฑสถาน ระบบปิด จำนวน 137 แห่ง เพื่อดำเนินการจัดการฝึกอบรมตามหลักสูตรเตรียมความพร้อม ก่อนปล่อย กำหนดให้จัดอบรมและรายงานผลการดำเนินงาน ครั้งที่ 1/2562 ภายในเดือนกุมภาพันธ์ 2562 และครั้งที่ 2/2562 ภายในเดือนพฤษภาคม 2562 โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 กรมราชทัณฑ์ ได้กำหนดให้ผู้ต้องขังที่จะได้รับการปล่อยตัวตามพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษเข้ารับการอบรมหลักสูตรเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยและหลักสูตรที่เกี่ยวข้องก่อนที่จะได้รับการปล่อยตัว ดังนั้นในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 จะมีผู้ต้องขังที่ผ่านการอบรมมากกว่าที่อื่น ๆ โดยมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 67,347 คน

การดำเนินงานเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้กับผู้ต้องขังทั้ง 2 รูปแบบ จะมีการประเมินความรู้ ทักษะของผู้ต้องขังก่อนเข้ารับการอบรม และภายหลังที่ได้รับการอบรมในแต่ละด้าน เพื่อให้มั่นใจว่าผู้ต้องขังมีความพร้อมที่จะออกไปใช้ชีวิตในสังคมและไม่หวนมากระทำผิดซ้ำอีก นอกจากนี้จะมีการสำรวจความต้องการ การขอรับความช่วยเหลือ โดยจะมีการส่งต่อผู้ต้องขังที่ต้องการขอรับความช่วยเหลือให้กับศูนย์ประสานงานส่งเสริมการมีงานทำ (ศูนย์ CARE) ของเรือนจำ ทัณฑสถานแต่ละแห่ง เพื่อดำเนินการให้ความช่วยเหลือหรือประสานข้อมูลไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

2.3.1.3 ศูนย์ประสานงานและส่งเสริมการมีงานทำ (CARE: Center for Assistance to Reintegration and Employment)

กรมราชทัณฑ์ ได้มีนโยบายให้มีการจัดตั้งศูนย์ประสานงานและส่งเสริมการมีงานทำ (CARE: Center for Assistance to Reintegration and Employment) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นศูนย์ประสานงานและช่วยเหลือผู้พ้นโทษให้มียังงานทำทั้งขณะต้องโทษในเรือนจำและการนำความรู้จากการอบรมวิชาชีพไปประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษ รวมทั้งเป็นศูนย์ประสานงานช่วยเหลือผู้พ้นโทษในด้านต่าง ๆ เพื่อดำเนินการตามนโยบาย 3ส.3ก. ของอธิบดีกรมราชทัณฑ์ในการคืนคนดีสู่สังคม เพื่อให้ผู้พ้นโทษมีอาชีพมีงานทำภายหลังพ้นโทษ สามารถช่วยเหลือตนเอง ไม่เป็นภาระแก่ครอบครัว และสังคมและไม่กลับมากระทำผิดซ้ำและเป็นการตอบสนองนโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมในการให้หน่วยงานในกระทรวงยุติธรรม บูรณาการการดำเนินงานดังนี้

1) ผู้ต้องขังที่ใกล้พ้นโทษทุกคนผ่านการคัดกรองและได้รับข้อมูลด้านการประกอบอาชีพ ได้แก่ ข้อมูลการจ้างงาน แหล่งงาน ข้อมูลเกี่ยวกับการสนับสนุนทุนประกอบอาชีพ และข้อมูลเกี่ยวกับการให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือด้านอื่น ๆ จากศูนย์ประสานงานและส่งเสริมการมีงานทำ

2) ผู้พ้นโทษได้รับความช่วยเหลือตามความจำเป็นและเหมาะสมได้รับการสนับสนุนทั้งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ การประสานงาน การส่งต่อไปยังหน่วยงาน

บริษัท ห้างร้านที่ต้องการแรงงานฝีมือตามคุณลักษณะของผู้พ้นโทษผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษมีรายได้จากการจ้างงานการประกอบอาชีพที่มาจากทักษะฝีมือที่ได้รับการฝึกฝน ทั้งขณะที่อยู่เรือนจำและออกไปอยู่ร่วมกับครอบครัว ชุมชน สังคม

ขั้นตอนการดำเนินงานศูนย์ประสานงานและส่งเสริมการมีงานทำ

1) เรือนจำ ทณฑสถาน สํารวจข้อมูลผู้ต้องขังที่จะพ้นโทษภายใน 6 เดือน และส่งต่อข้อมูลไปยังเจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานและส่งเสริมการมีงานทำดำเนินการสัมภาษณ์ตามแบบ CARE 01

2) กลุ่มผู้ต้องขังที่ไม่ขอรับความช่วยเหลือ ดำเนินการคัดกรอง และตรวจสอบแผนการดำเนินชีวิตภายหลังพ้นโทษ หากพบว่าสามารถช่วยเหลือตนเองได้ มีครอบครัว และผู้อุปการะ เจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานและส่งเสริมการมีงานทำให้ข้อมูล ช่องทางการติดต่อศูนย์ CARE เพื่อให้ผู้พ้นโทษมีข้อมูล สำหรับการขอรับความช่วยเหลือในภายหลัง หากประสบปัญหาความเดือดร้อน

3) กลุ่มผู้ต้องขังที่ต้องการขอรับความช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ ศูนย์ประสานงานและส่งเสริมการมีงานทำให้ความช่วยเหลือตามสภาพปัญหาและความต้องการ โดยการประสานหน่วยงานเครือข่าย เช่น กรณีต้องการทุนประกอบอาชีพ ต้องการค่าพาหนะกลับภูมิลำเนา ต้องการประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษ เป็นต้น

4) ดำเนินการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการรับจ้างแรงงาน จำนวนผู้ต้องขังที่มีทักษะฝีมือในด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูลให้สถานประกอบการ บริษัท ห้างร้าน ที่ต้องการแรงงานและต้องการจ้างงาน ในเรือนจำ/ทณฑสถาน

5) ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมการจัดหางาน กรมการพัฒนาฝีมือแรงงาน ฯลฯ เกี่ยวกับข้อมูลตำแหน่งงานว่าง โครงการพัฒนาทักษะฝีมือ กิจกรรมส่งเสริมอาชีพ เพื่อให้ผู้รับบริการของศูนย์ CARE (ผู้ต้องขัง ผู้พ้นโทษ ญาติและประชาชนทั่วไป) ได้นำข้อมูลไปใช้ให้เกิดประโยชน์

6) ประสานงานหน่วยงานเครือข่ายหรือหน่วยงานภายในพื้นที่ จัดทำบันทึกข้อตกลงการให้ความช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมาย มีแนวทางในการให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือของแต่ละหน่วย ให้มีความชัดเจนไม่ซ้ำซ้อน

7) เมื่อศูนย์ CARE ดำเนินการให้ความช่วยเหลือหรือประสานงานให้กับกลุ่มเป้าหมาย มีการติดตามประเมินผลและบันทึกข้อมูลลงในระบบ Care Support หรือระบบการติดตามผู้พ้นโทษหรือผู้ถูกคุมประพฤติเพื่อสนับสนุนนโยบายการคืนคนดีสู่สังคม (กองพัฒนาพฤตินิสัย กรมราชทัณฑ์, 2562)

ข้อมูลการเข้าใช้บริการศูนย์ประสานงานและส่งเสริมการมีงานทำ (CARE)

รายละเอียดตามแบบฟอร์มการรายงาน	รวมทั้งสิ้น (คน)
๑. จำนวนผู้เข้าใช้บริการ (คน)	๑๐๕,๓๙๓
๒. การให้ความช่วยเหลือของศูนย์ CARE	
๒.๑ ด้านการมีงานทำ	๑๓,๒๕๔
- การนำ ผตช. ออกไปฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการ	๑๑,๙๙๕
- โครงการจ้างงานคืนคนดีสู่สังคม	๓๐๔
- ได้รับการจ้างงานอื่นๆ (ประสานงานโดยศูนย์ CARE)	๙๕๕
๒.๒ การแนะนำแหล่งงาน/ตำแหน่งงานว่าง	๔๙,๔๘๙
๒.๓ ผู้ได้รับทุนประกอบอาชีพ (ทุนนายแพทย์ปราเสริฐฯ, ทุนมูลนิธิฯ, ทุน ป.ป.ส. , ทุน พ.ม. ฯลฯ)	๒,๗๓๙
๒.๔ การให้การสงเคราะห์ด้านต่างๆ	๓๙,๙๑๑
- ค่าพาหนะกลับภูมิลำเนา	๗,๓๗๘
- ทุนการศึกษาบุตรผู้ต้องขัง	๔๑๐
- ที่พักอาศัยภายหลังพ้นโทษ	๑๑๓
- ด้านการรักษาพยาบาล	๑,๐๒๗
- การสงเคราะห์ด้านอื่นๆ	๓๐,๙๘๓

ภาพที่ 2.5 ข้อมูลการเข้าใช้บริการศูนย์ประสานงานและส่งเสริมการมีงานทำ (CARE) แหล่งที่มา: กองพัฒนาพฤตินิสัย กรมราชทัณฑ์ (2562).

2.3.2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่

ทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ ตั้งขึ้นตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 2/2542 ลงวันที่ 4 มกราคม 2542 โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ 2479 ให้กำหนดพื้นที่เรือนจำกลาง-เชียงใหม่ และเรือนจำพิเศษเชียงใหม่เดิมเป็นทัณฑสถาน และได้แยกการบริหารงานออกจากเรือนจำกลางเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2544 และได้ย้ายที่ทำการจากเลขที่ 100 ถนนราชวิถี ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ (คุ้มหลวงเวียงแก้ว) มาอยู่แทนที่เรือนจำกลางเชียงใหม่ เลขที่ 142 ถนนโชตนา ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2555

ตั้งอยู่เลขที่ 142 ถนนโชตนา ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ตรงข้ามศูนย์ราชการจังหวัดเชียงใหม่ ระดับความมั่นคงสูง อำนาจการควบคุมผู้ต้องขังโทษถึงประหารชีวิต ผู้ต้องกักขังชาย ผู้ต้องกักขังหญิง และผู้เข้ารับการตรวจพิสูจน์หญิง

วิสัยทัศน์ ทัศนสถานหญิงเชียงใหม่ เป็นหน่วยงานที่มีประสิทธิภาพ ในการควบคุมและ พัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขัง เพื่อคืนคนดีสู่สังคม และพันธกิจควบคุมผู้ต้องขังอย่างมีอาชีพ บำบัดฟื้นฟู และแก้ไขพฤติกรรมผู้ต้องขังอย่างมีประสิทธิภาพ

2.3.2.1 บทบาท หน้าที่และภารกิจ

1) ควบคุมผู้ต้องขังให้มีประสิทธิภาพ

(1) ผู้ต้องขังหญิงที่อยู่ระหว่างสอบสวนของพนักงานสอบสวนระหว่าง พิจารณาระหว่างอุทธรณ์-ฎีกา ของศาลทุกประเภทคดี

(2) ควบคุมผู้ต้องขังหญิงที่ศาลพิพากษาลงโทษเด็ดขาดแล้ว

2) แก้ไขพัฒนาพฤติกรรมของผู้ต้องขังให้เป็นบุคคลที่สามารถเข้ากับสังคม ได้เมื่อพ้นโทษแล้วทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยให้การอบรมศึกษาวิชาสามัญ วิชาชีพ ตลอดจนการ พัฒนาจิตใจของผู้ต้องขัง ทั้งนี้เพื่อให้มีอาชีพติดตัวและสามารถกลับตนเป็นคนดีของสังคม

3) เสริมสร้างสมรรถนะในการบริหารงานราชทัณฑ์อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

โดยการพัฒนาบุคลากรพัฒนาระบบเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมใน การดำเนินงาน และประชาสัมพันธ์ให้สังคมเข้าใจในภารกิจและบทบาทของเรือนจำและกรมราชทัณฑ์

2.3.2.2 โครงสร้างการบริหารงานภายใน

1) ฝ่ายบริหารทั่วไป

ดำเนินการเกี่ยวกับเงินงบประมาณและนอกงบประมาณ งานสารบรรณ งานทะเบียนเอกสารที่สำคัญ การเงินการบัญชี การพัสดุ อาคารสถานที่ ยานพาหนะ การบริหารงาน บุคคล การประชาสัมพันธ์ งานรับเรื่องราวร้องทุกข์ งานเลขานุการ งานการประชุม การรวบรวมสถิติ ข้อมูลต่าง ๆ งานแผนงานและโครงการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งงานบริการและงานที่มีได้ กำหนดให้เป็นหน้าที่ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยเฉพาะ แบ่งการบริหารภายใน เป็น 5 งาน ดังนี้

(1) งานธุรการ

(2) งานการเจ้าหน้าที่

(3) งานการเงินและบัญชี

(4) งานพัสดุงบประมาณ

(5) งานศูนย์ข้อมูล

2) ฝ่ายปกครองผู้ต้องขัง

มีหน้าที่เกี่ยวกับการวางแผนและการดำเนินการด้านการควบคุมผู้ต้องขังให้อยู่ในกฎระเบียบของทัศนสถาน แนะนำอบรมเกี่ยวกับระเบียบวินัยและการปฏิบัติตนในทัศนสถาน แก่ผู้ต้องขัง

3) ฝ่ายรักษาการณ์

มีหน้าที่การรักษาการณ์บริเวณภายในและภายนอกทัณฑสถาน การตรวจค้นตัวบุคคลและยานพาหนะเพื่อป้องกันการลักลอบนำสิ่งของต้องห้ามและผิดกฎหมายเข้าภายในทัณฑสถาน

4) ฝ่ายทัณฑปฏิบัติ

ดำเนินการเกี่ยวกับการตรวจสอบหมายศาล การรับตัว การปล่อยตัว การจัดทำทะเบียนประวัติ การจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง การเลื่อนชั้น การลดชั้น การย้ายผู้ต้องขัง ผู้ต้องขังถึงแก่กรรม การออกใบบริสุทธิ การลดวันต้องโทษจำคุก การขอพระราชทานอภัยโทษ การพักการลงโทษ และ การดำเนินการเกี่ยวกับการส่งผู้ต้องขังออกทำงานภายนอกทัณฑสถาน แบ่งการบริหารภายในเป็น 4 งาน ดังนี้

- (1) งานทัณฑปฏิบัติ
- (2) งานทะเบียนประวัติผู้ต้องขัง
- (3) งานจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง
- (4) งานพักการลงโทษและลดวันต้องโทษ
- (5) งานวินัยผู้ต้องขัง

5) ฝ่ายสวัสดิการผู้ต้องขัง

ดำเนินการเกี่ยวกับงานสวัสดิการผู้ต้องขัง งานสุททกรรม งานเงินฝากผู้ต้องขัง รวมทั้งการดำเนินการให้ผู้ต้องขังได้รับการเยี่ยมญาติภายใต้ข้อบังคับ กฎระเบียบของกรมราชทัณฑ์ และการจัดร้านสวัสดิการจำหน่ายสินค้าแก่ผู้ต้องขัง แบ่งการบริหารงานภายใน ดังนี้

- (1) งานสวัสดิการผู้ต้องขัง
- (2) งานสุททกรรม
- (3) งานเงินฝากผู้ต้องขัง
- (4) งานญาติเยี่ยม
- (5) งานร้านสงเคราะห์ผู้ต้องขัง

6) ฝ่ายสงเคราะห์ผู้ต้องขัง

ดำเนินการการสงเคราะห์ผู้ต้องขังและครอบครัว และโครงการกำลังใจในพระดำริพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา แบ่งการบริหารงานภายใน ดังนี้

- (1) งานสงเคราะห์ผู้ต้องขัง
- (2) งานโครงการกำลังใจในพระดำริพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้า

พัชรกิติยาภา

7) ฝ่ายฝึกวิชาชีพ

มีหน้าที่วางแผนและดำเนินการฝึกวิชาชีพแก่ผู้ต้องขังให้สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ที่มีอยู่ในพื้นที่ตามความต้องการของตลาดและความถนัดของผู้ต้องขัง พัฒนาทักษะด้านการ ฝึกวิชาชีพประเภทต่าง ๆ ของผู้ต้องขัง เตรียมความพร้อมด้านวิชาชีพให้ผู้ต้องขังใกล้พ้นโทษ การ จัดหาวัตถุดิบ การตลาด และการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ การบริหารเงินทุนผลประโยชน์จากการฝึก วิชาชีพ ควบคุมการใช้จ่ายยานพาหนะที่จัดซื้อด้วยเงินทุนฝึกวิชาชีพ แบ่งการบริหารภายในเป็น 4 งาน ดังนี้

- (1) งานฝึกวิชาชีพ
- (2) งานเงินทุนผลพลอยได้
- (3) งานพัสดุเงินผลพลอยได้
- (4) งานพาณิชยกรรมผลพลอยได้

8) ฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ

ดำเนินการจัดการศึกษาวิชาสามัญได้เปิดสอนตั้งแต่ไม่รู้หนังสือจนถึงระดับ ปริญญาตรี (มสธ.) สายอาชีพเปิดสอนตามความต้องการของตลาดแรงงานและความสมัครใจของ ผู้เรียน ซึ่งได้เปิดสอนหลายสาขา สำหรับธรรมศึกษามีการอบรมและพัฒนาจิตใจผู้ต้องขัง แนะนำ อบรมเกี่ยวกับระเบียบวินัย และการปฏิบัติตัวแก่ผู้ต้องขัง จัดกิจกรรมเพื่อสนับสนุน ส่งเสริม ปลุกฝัง ปรับเปลี่ยนทัศนคติ จิตสำนึก ค่านิยม และพฤติกรรมของผู้ต้องขังให้เป็นไปในทางที่ดี จัดกิจกรรม เสริมการศึกษา เช่น ห้องสมุด การจัดหาสื่อทัศนูปกรณ์ การศึกษาทางไกล เป็นต้น แบ่งการบริหาร ภายในฝ่าย ดังนี้

- (1) งานการศึกษาสายสามัญ
- (2) งานการศึกษาสายอาชีพ
- (3) งานการศึกษาสายธรรมศึกษา
- (4) งานชุมชนบำบัด

9) สถานพยาบาล

มีหน้าที่ความรับผิดชอบในการให้การบำบัดรักษาผู้ต้องขังที่เจ็บป่วย ผู้ต้องขังตั้งครรภ์ คนชราและเด็ก ตลอดจนงานการสงเคราะห์ในด้านการรักษาพยาบาลภายในและ ภายนอก ทักษสถาน แบ่งการบริหารงานภายในเป็น 4 งาน ดังนี้

- (1) งานส่งเสริมสุขภาพ
- (2) งานป้องกันและควบคุมโรค
- (3) งานรักษาพยาบาล
- (4) งานฟื้นฟูสมรรถภาพ

“ทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่” เป็นหนึ่งในเรือนจำต้นแบบด้านการปรับปรุงเรือนจำตาม “ข้อกำหนดกรุงเทพ” (Bangkok Rules) หรือ “ข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงและมาตรการที่มีโทษการคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง” ที่ได้รับการรับรองจากองค์การสหประชาชาติเมื่อปี 2553 ซึ่งเป็นแนวคิดริเริ่มจากพระดำริของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 แห่งฝรั่งเศสที่ทรงเล็งเห็นความจำเป็นในการบริหารจัดการเรือนจำและผู้ต้องขังหญิงโดยคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนที่ควรจะได้รับ ทั้งนี้ ทรงร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ สำนักงานป้องกันยาเสพติดและปราบปรามอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UNODC), กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม, สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ) ผลักดันให้มีการยกระดับมาตรฐานการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ด้วยการคำนึงถึงศักดิ์ศรีขั้นพื้นฐานของผู้ต้องขัง ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังด้วยความเข้าใจและเห็นใจ ขณะเดียวกันได้มุ่งสร้างชุมชนที่ปลอดภัย ด้วยการเตรียมความพร้อมในการดำเนินชีวิตหลังพ้นโทษ

สำหรับทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ สามารถนำแนวทางดังกล่าวไปปฏิบัติได้ผลเป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพ ผ่านการประเมินการปฏิบัติของเรือนจำตามข้อกำหนดกรุงเทพ ที่ครอบคลุมตั้งแต่ระดับการกำหนดนโยบาย ไปจนถึงการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทั้งกระบวนการ จนได้รับการประกาศให้เป็น “เรือนจำต้นแบบ” เมื่อปี 2558

ทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ เดิมคือเรือนจำกลางเชียงใหม่ มีเนื้อที่ประมาณ 10 ไร่ ตั้งอยู่ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวนผู้ต้องขังหญิงรวม 1,981 คน มีเจ้าหน้าที่หญิงดูแลจำนวน 75 คน โดยร้อยละ 80 ต้องโทษข้อหาคดียาเสพติด โดยภายในเรือนจำ มีการปรับปรุงและการบริหารโดยคำนึงถึงความต้องการที่สอดคล้องกับเพศสภาพของผู้ต้องขังหญิง เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการรับตัว การจัดทำทะเบียนประวัติ การตรวจค้น การดูแลสุขภาพอนามัยและการเจริญพันธุ์ รวมทั้งการจัดโปรแกรมดูแลผู้ต้องขังกลุ่มเฉพาะ เช่น ผู้ต้องขังตั้งครรภ์ ชาวต่างชาติ ชนกลุ่มน้อย และผู้สูงวัย และการพัฒนาทักษะวิชาชีพ โดยเฉพาะ Happy Center “ห้องเปลี่ยนชีวิต ที่บ่มเพาะแรงบันดาลใจ” ห้องที่จัดทำพิเศษเพื่อให้ผู้ต้องขังได้มาเรียนรู้ตนเอง ทั้งจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันภายในกลุ่ม และจากการพูดคุยกับนักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยา นอกจากนี้ยังมีการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยผู้ต้องขังคืนสู่สังคม ที่ตบใจหทัยข้อกำหนดกรุงเทพได้เป็นอย่างดี โดยเส้นทางความสำเร็จของการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัว อยู่ที่การวางแผนอนาคตผู้ต้องขังรายบุคคลตั้งแต่ช่วงแรกรับนำมาเข้าโปรแกรมฟื้นฟูผู้ต้องขัง เพื่อให้การเปลี่ยนแปลงชีวิตของผู้ต้องขังในเรือนจำมีประสิทธิภาพ แล้วจึงกำหนดโปรแกรมการพัฒนาเป็นรายบุคคล

โครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยทัณฑสถานหญิง จังหวัดเชียงใหม่ (เรือนจำโครงสร้างเบา)

โครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยจะเป็นโปรแกรมที่ประเมินความรู้ ทักษะของผู้ต้องขังก่อนเข้ารับการอบรมและภายหลังที่ได้รับการอบรมในแต่ละด้าน เพื่อให้มั่นใจได้ว่า ผู้ต้องขังมีความพร้อมที่จะออกไปใช้ชีวิตในสังคมและไม่หวนมากระทำผิดซ้ำอีก โดยดำเนินการอบรมให้ความรู้กับผู้ต้องขังในด้านต่าง ๆ จำนวน 4 ด้าน ซึ่งจำเป็นต่อการนำออกไปใช้ในการดำเนินชีวิตภายหลังพ้นโทษ ได้แก่ 1) การพัฒนาด้านร่างกาย ฝึกระเบียบ สร้างเสริมวินัย 2) การพัฒนาด้านจิตใจ ความคิด ทักษะการใช้ชีวิต 3) การเตรียมความพร้อมด้านครอบครัว สังคม 4) การเตรียมความพร้อมด้านอาชีพ ส่วนในด้านการพัฒนาด้านร่างกาย ด้านจิตใจ การเตรียมความพร้อมด้านครอบครัว สังคม ที่ได้ผ่านการฟื้นฟูผู้ต้องขังมาแล้วนั้น สามารถทำให้ผู้ต้องขังสามารถเปิดใจที่จะรับรู้ รับฟังปัญหาที่เกิดขึ้นจากการกระทำผิด และสามารถที่จะยอมรับและแก้ไขไปพร้อมกันในระหว่างการอยู่ในเรือนจำ โดยทางทัณฑสถานหญิงจังหวัดเชียงใหม่ ยังมีโปรแกรมการฝึกอาชีพที่ครอบคลุมหลายสาขา ไม่ว่าจะเป็น อาหาร-เครื่องดื่ม, ขนมไทย-เบเกอรี่, นวดแผนไทย, ทอผ้าไหม, ทอผ้าฝ้าย ฯลฯ และเนื่องจากทัณฑสถานตั้งอยู่ในจังหวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว โปรแกรมการนวดแผนไทย งานด้านอาหาร และการบริการ จึงเป็นสาขาอาชีพที่ได้รับความสนใจเป็นพิเศษจากผู้ต้องขังภายในเรือนจำยังจัดให้มีสถานที่สำหรับฝึกการปฏิบัติงานจริงให้กับผู้ต้องขัง โดยพวกเขาจะมีโอกาสได้ฝึกทั้งทักษะภาษา การบริการ และการปฏิบัติงานจริงเพื่อเสริมสร้างความมั่นใจก่อนก้าวสู่ชีวิตใหม่

ทั้งนี้โครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยประสานความร่วมมือกับ บริษัท สีสานนวดไท ทาแพ จำกัด เข้ามาอบรมฝึกวิชาชีพพระยะสัน วิชาชีพนวดแผนไทย แก่ผู้เข้าอบรมโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย (เรือนจำโครงสร้างเบา) โดยได้ฝึกทบทวนท่านวดชา สอนข้อห้าม ข้อควรระวังในการนวดแผนไทย ทบทวนท่านวดฝ่าเท้ากดจุด สอนการพับผ้าในการนวดเท้า สอนเตรียมอุปกรณ์สำหรับนวดเท้าเพื่อเตรียมความพร้อมด้านการฝึกอาชีพและเป็นทางเลือกในการประกอบอาชีพอิสระภายหลังการปล่อยตัวพ้นโทษ

กระทรวงยุติธรรมและการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) มีแนวทางจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์ ที่ใช้การลงทุนร่วมกับภาคเอกชนทั่วประเทศทั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคใต้ ให้สามารถเลี้ยงตัวเองได้โดยพึ่งพางบประมาณภาครัฐให้น้อยที่สุด โดยการคัดเลือกผู้ประกอบการธุรกิจที่เน้นนวัตกรรม แรงงานใช้ฝีมือ และรูปแบบธุรกิจสมัยใหม่ เพื่อช่วยสร้างงานสร้างอาชีพสุจริตให้กับผู้พ้นโทษให้มีรายได้เลี้ยงชีพหลังจากการพ้นโทษ เพราะมีผู้พ้นโทษส่วนน้อยที่เมื่อพ้นโทษแล้วจะมีอาชีพการงานที่มั่นคงรองรับ การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์ จึงเป็นแนวทางของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ช่วยส่งเสริมการจ้างงานแก่ผู้พ้นโทษซึ่งเป็นบุคคลที่สมควรได้รับการส่งเสริมเป็นพิเศษ และเป็นการช่วยแก้ไขปัญหารว่างงานของผู้พ้นโทษ

มีการจัดตั้งองค์ประกอบพื้นที่เพื่อฝึกตั้งแต่เป็นผู้ต้องขังภายในแดนควบคุม โดยกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม จะเตรียมความพร้อมตั้งแต่การคัดกรองและฝึกอาชีพผู้ต้องขังให้สอดคล้องกับความต้องการ

ต้องการของตลาดแรงงาน พยายามส่งตัวผู้ต้องขังที่มีความประพฤติดีและต้องการประกอบอาชีพ สุจริตให้ออกมาทำงานในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรม ผ่านการพักการลงโทษกรณีพิเศษ โดยอาจใช้อุปกรณ์ควบคุมตัวอิเล็กทรอนิกส์ Electronic Monitoring: EM ซึ่งโครงการนี้จะปกเกล้าสำคัญในการดูแลผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษ จนสามารถกลับเข้าสู่สังคมได้อย่างแข็งแรง มีอาชีพเลี้ยงดูตัวเองและครอบครัว ช่วยลดการกลับมากระทำผิดซ้ำได้ (“กนอ. เปิดแผนตั้ง นิคมฯราชทัณฑ์ ทั่วประเทศ ช่วยผู้พ้นโทษ มีรายได้ ลดทำผิดซ้ำ,” 2566)

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการประกอบการเพื่อสังคม Social Enterprise

2.4.1 ความหมายของแนวคิดกิจการเพื่อสังคม/วิสาหกิจเพื่อสังคม

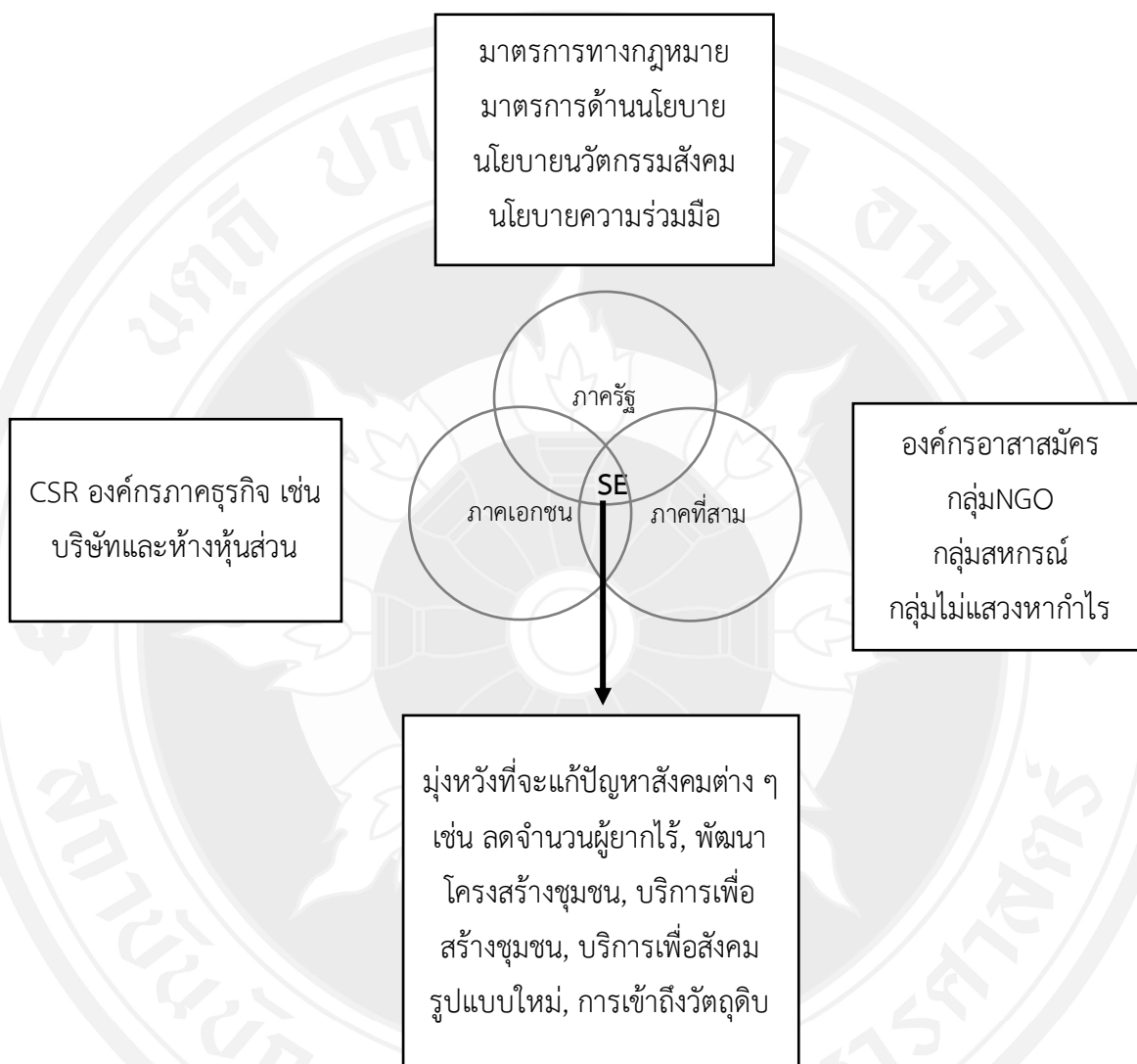
แนวคิดของ Social Enterprise หรือ SE ประกอบด้วย Enterprise คือ การประกอบการ หรือ เรียกว่า “วิสาหกิจ” กับคำว่า Social คือ “สังคม” และเมื่อนำคำดังกล่าวมารวมกันจึงเกิดคำใหม่ว่า “วิสาหกิจ เพื่อสังคม” คือ การประกอบการเพื่อสังคม ซึ่งถือเป็นคำเดียวกับ “กิจการเพื่อสังคม” โดย “วิสาหกิจเพื่อสังคม หรือ กิจการเพื่อสังคม” นั้นมีจุดเริ่มต้นมาจากการพัฒนาในช่วงปลายทศวรรษที่ 1970 เพื่อรับมือกับการทำ ธุรกิจแบบดั้งเดิมที่มุ่งเน้นแต่เพียงการทำธุรกิจเพื่อผลประโยชน์และกำไรสูงสุดแก่ผู้ประกอบการ ซึ่งวิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นรูปแบบการดำเนินงานที่ภาคเอกชนและภาคส่วนของอาสาสมัครมาเจอกัน เพื่อหาความสมดุลในการดำเนินการที่จะสามารถบริหารจัดการผลประโยชน์เข้ากับเป้าหมายของสังคมได้

Dees (1998, อ้างถึงใน วิภาภรณ์ ชัยรัตน์, 2560) ได้ให้ความหมายของกิจการเพื่อสังคมไว้ว่า “กิจการเพื่อสังคมเป็นองค์กรภาคเอกชนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อการแก้ไขปัญหาของสังคม ผู้ที่ด้อยโอกาส ให้บริการสินค้าหรือบริการที่ไม่สามารถจัดหาได้จากหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชน โดยองค์กรเหล่านี้ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อการค้ากำไร การขยายตลาดหรือสนับสนุนให้ได้รับเลือกตั้งทางการเมือง”

Shaw (2004, อ้างถึงใน วิภาภรณ์ ชัยรัตน์, 2560) กล่าวถึงในแง่ของการดำเนินการว่า “กิจการเพื่อสังคมเป็นการทำงานของชุมชน อาสาสมัคร และองค์กรเอกชนในรูปของบริษัทเอกชนที่ทำงานเพื่อสังคมมากกว่าการมุ่งแสวงหากำไร”

Ridly-Duff, and Bull (2011, p. 17, อ้างถึงใน ประพิน นุชเปี่ยม และคณะ, 2561) วิสาหกิจเพื่อสังคม เป็นคำที่มีรากฐานมาจากแนวคิดในการรวมกลุ่มความร่วมมือของคนในชุมชนเพื่อแก้ปัญหาสังคมต่าง ๆ โดยวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้น ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในวงวิชาการว่าเป็นส่วนหนึ่งของ “ภาคที่สาม” (Third Sector) นอกเหนือจากภาครัฐ (Public Sector) และภาคเอกชน (Private Sector) ซึ่งความซับซ้อนของภาคที่สามไม่ว่าจะเป็น มูลนิธิ สมาคม องค์กรเพื่อสาธารณประโยชน์

สหกรณ์ วิสาหกิจชุมชน รวมไปถึงธุรกิจเพื่อสังคม เป็นองค์กรไม่แสวงหากำไร แต่อย่างไรก็ดี วิสาหกิจเพื่อสังคมแท้จริงแล้วนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับทุกภาคส่วน ทั้งนี้เพราะทั้งสามภาคของระบบเศรษฐกิจนั้นไม่สามารถแยกจากกันอย่างเด็ดขาดได้ สามารถอธิบายเป็นรูปภาพดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2.6 การทับซ้อนของภาคส่วนในระบบสังคมและเศรษฐกิจ
แหล่งที่มา: ประพิน นุชเปี่ยม และคณะ (2561).

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 นิยามไว้ว่า “วิสาหกิจเพื่อสังคม” หมายความว่า บริษัท ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล หรือนิติบุคคลอื่น ที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย ซึ่งดำเนินกิจการเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายสินค้า หรือการบริการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมเป็น

เป้าหมายหลักของกิจการ และได้รับการจดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้ ขณะที่ “กลุ่มกิจการเพื่อสังคม” หมายความว่า บุคคลธรรมดา กลุ่มบุคคล ชุมชน หรือนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย ซึ่งดำเนินกิจการเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายสินค้า หรือการบริการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสังคม เป็นเป้าหมายหลักของกิจการ และได้รับการจดทะเบียนเป็นกลุ่มกิจการเพื่อสังคม

สำนักงานส่งเสริมกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติ (2562) ได้ให้คำนิยามไว้ว่า กิจการเพื่อสังคม หรือ Social Enterprise (SE) คือ กิจการที่มีจุดมุ่งหมายหลักในการแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยใช้กลไกการบริหารจัดการที่ดีของภาคธุรกิจมาบวกกับความรู้และนวัตกรรมสังคม มีความยั่งยืนทางการเงินจากรายได้หลักที่มาจากสินค้าหรือบริการโดยไม่ต้องพึ่งพาเงินบริจาค และมีการนำผลกำไรที่เกิดขึ้นไปลงทุนซ้ำเพื่อขยายผลกระทบทางสังคมที่เกิดขึ้น

ดิฏฐรศน์ ประทีปพรณรงค์ (2563) ได้ให้ความหมายของ วิสาหกิจเพื่อสังคม คือ การประกอบการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม และ/หรือเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาศัยการสร้างรายได้ผ่านกิจกรรมการค้าและ/การให้บริการเพื่อดำเนินกิจการต่อไปในอนาคต โดยมีได้มุ่งหวังการแบ่งปันผลกำไรหรือผลประโยชน์แก่ผู้ถือหุ้น และเจ้าของวิสาหกิจเป็นเป้าหมายสูงสุด

กล่าวโดยสรุปความหมายของกิจการเพื่อสังคมหรือวิสาหกิจเพื่อสังคม สามารถสรุปได้ ดังนี้

- 1) กิจการเพื่อสังคม เป็น “กิจการ” ประเภทหนึ่ง ที่วางเป้าหมายหรือพันธกิจหลักไว้ที่การแก้ไขปัญหาสังคมและ/หรือสิ่งแวดล้อม มิใช่การแสวงหาผลตอบแทนทางการเงินสูงสุด
- 2) กิจการเพื่อสังคมมีกระบวนการแก้ปัญหาสังคมและ/หรือสิ่งแวดล้อมดังกล่าวหลอมรวมในการดำเนินกิจการ โดยอาศัยหลักการบริหารจัดการจากภาคเอกชนเป็นสำคัญ
- 3) กิจการเพื่อสังคมพยายามแสวงหาความยั่งยืนทางการเงิน จากรายได้ที่เกิดจากการดำเนินกิจการ

หากมองในเชิงโครงสร้างของกิจการว่าจะจดทะเบียนในรูปแบบใด และข้อถกเถียงเรื่องการจ่ายเงินปันผลหรือไม่ จ่ายปันผลได้ไม่เกินสัดส่วนเท่าไร ล้วนเป็นรายละเอียดปลีกย่อยตามกฎหมายของแต่ละแห่งที่ได้ระบุไว้ร่วมกัน

2.4.2 ประเภทของกิจการเพื่อสังคม

กิจการเพื่อสังคมสามารถแบ่งจากการพัฒนารูปแบบกิจการที่มาจากองค์กรประเภทต่าง ๆ ที่มีความหลากหลายได้ 3 ประเภท ดังนี้

- 1) กิจการเพื่อสังคมที่ไม่แสวงหากำไรแต่มีการหารายได้ (Nonprofit with Income Generating Activities) เป็นองค์กรมีส่วนหนึ่งในการดำเนินงานที่แสวงหากำไร ที่ให้ความสำคัญกับพันธกิจทางสังคม มากกว่าผลกำไรและมีเงินทุนในการดำเนินงานจากการบริจาคหรือการสนับสนุน

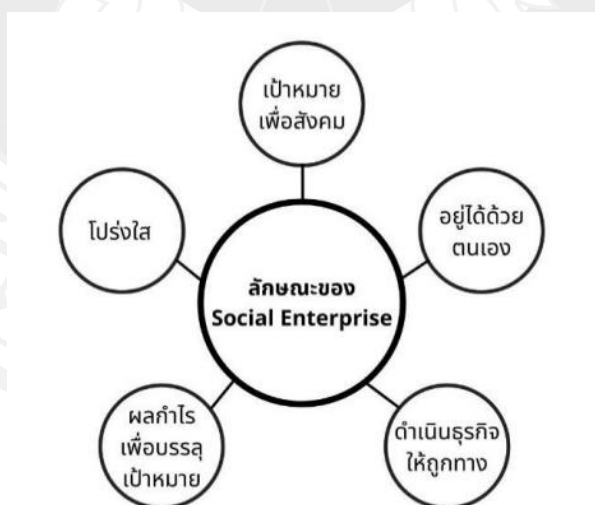
เป็นหลัก กิจกรรมเพื่อสังคมประเภทนี้มักพัฒนามาจากองค์กรสาธารณประโยชน์หรือองค์กรการกุศล เช่น มูลนิธิหรือสมาคมต่าง ๆ

2) กิจกรรมเพื่อสังคมประเภทลูกผสม (Hybrid) กิจกรรมเพื่อสังคมประเภทนี้เป็นการผสมผสาน ระหว่างองค์กรแสวงหาผลกำไรและองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร ให้สามารถเชื่อมโยงและสนับสนุนซึ่งกันและกัน ได้โดยที่องค์กรแสวงหาผลกำไรจะนำรายได้ไปสนับสนุนองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรที่มีพันธกิจทางสังคมอีกทอดหนึ่ง

3) กิจกรรมเพื่อสังคมที่พัฒนาจากธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม (Socially Responsible Business) กิจกรรมเพื่อสังคมประเภทนี้เป็นองค์กรธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์ในการแสวงหากำไร และมีการนำเอา กำไรกลับคืนสู่ผู้ถือหุ้นหรือเจ้าของ แต่ในขณะเดียวกันก็ได้ให้ความสำคัญกับพันธกิจทางสังคมควบคู่ไปกับพันธกิจทางธุรกิจด้วย โดยมีการเชื่อมโยงการแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคมเข้าไปสู่กระบวนการปกติของธุรกิจ

2.4.3 คุณลักษณะของวิสาหกิจเพื่อสังคม/กิจการเพื่อสังคม

ในประเทศไทยมีการผลักดันและส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม/กิจการเพื่อสังคมเพื่อเป็นอีกหนึ่งกลไก สำคัญที่จะช่วยพัฒนาสังคมเกี่ยวกับปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม โดยลดการพึ่งพิงและ เรียกร้องความช่วยเหลือจากรัฐบาล ซึ่งลักษณะของวิสาหกิจชุมชน/กิจการเพื่อสังคมของประเทศไทย สำนักงานสร้างเสริมกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติ (2562) ได้อธิบายลักษณะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

ภาพที่ 2.7 แสดงคุณลักษณะของวิสาหกิจเพื่อสังคม/กิจการเพื่อสังคม แหล่งที่มา: สำนักงานสร้างเสริมกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติ (2562).

คุณลักษณะที่ 1 มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ทางสังคม คือการที่หน่วยงานที่เป้าหมายในการดำเนินการเพื่อสังคมสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก โดยมีการระบุถึงวัตถุประสงค์ทางสังคม กลุ่มเป้าหมายผู้ได้รับ ประโยชน์ ผลกระทบทางสังคมที่คาดหวัง และมีข้อกำหนดด้วยว่ากรณีที่เป็นกิจการจำหน่ายสินค้า สินค้าส่วนใหญ่ของกิจการต้องเป็นสินค้าสุขภาพ หรือเพื่อประโยชน์ทางสังคม มากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 30 หรือ กรณีที่เป็นกิจการบริการ สัดส่วนของบริการส่วนใหญ่ของกิจการต้องเป็นบริการเพื่อประโยชน์ทางสังคม มากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 30

คุณลักษณะที่ 2 มีความยั่งยืนทางการเงิน มีรายได้หลักจากการดำเนินธุรกิจสินค้าหรือบริการ โดยมีสัดส่วนรายได้หลักมาจากการจำหน่ายสินค้าหรือให้บริการ หรือจากการรับสัญญาดำเนินการโครงการ (Commission/Contract) โดยจะต้องมากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 50

คุณลักษณะที่ 3 มีกระบวนการที่เป็นธรรมต่อสังคมและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมีการจัดการค่าตอบแทนและสวัสดิการอย่างเป็นธรรมต่อพนักงานและเครือข่ายกรณีที่เป็นกิจการจำหน่ายสินค้าของกิจการ จะต้องมีการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การลดใช้สารเคมีของวัตถุดิบหลัก และมีการจัดการขยะและสิ่งที่เหลือจากกระบวนการผลิตอย่างเป็นระบบ และหากเป็นการให้บริการจะต้องเป็นกิจการที่ไม่นำไปสู่การสร้างผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อม

คุณลักษณะที่ 4 มีการนำรายได้หรือผลกำไรที่ส่วนหนึ่งไปลงทุนเพื่อนำไปสู่ออกาสในการบรรลุ วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ หรือขยายผลกระทบทางสังคม จัดสรรงบประมาณเพื่อขยายกิจการ ซึ่งมีการกำหนดมากกว่า ร้อยละ 50 ของผลกำไรสุทธิที่เกิดขึ้น ได้แก่ ค่าต้นทุนสินค้าหรือบริการค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน (เงินเดือน ค่าใช้จ่ายสำนักงาน) ค่าเสื่อมราคา ดอกเบี้ยจ่าย (กรณีกู้ยืมเงิน) โดยไม่รวมส่วนของค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรม สาธารณประโยชน์ เงินบริจาค ปันผล และกำไรสะสม และกำหนดนโยบายการปันผล รวมแล้วไม่เกินร้อยละ 30 ของผลกำไรสุทธิที่เกิดขึ้น ยกเว้นกรณีที่กิจการมีการกระจายการถือหุ้นให้กับพนักงานหรือสมาชิก (Co-ownership)

คุณลักษณะที่ 5 ดำเนินการอย่างโปร่งใส จัดทำข้อมูลการดำเนินการอย่างเป็นระบบมาตรฐาน ทั้งในส่วนการเงิน และผลการดำเนินการ สามารถเปิดเผยให้ตรวจสอบได้โดยหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง

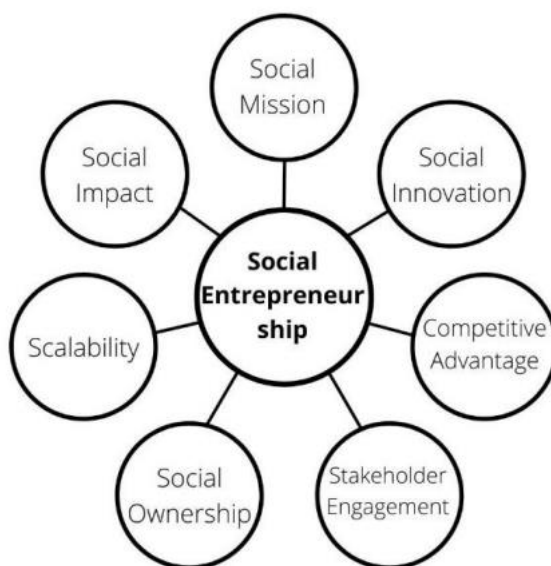
2.4.4 ผู้ประกอบการสังคม (Social Entrepreneur)

วิธีคิดของผู้ประกอบการสังคม คือ แทนที่จะผลิตสินค้าหรือสร้างบริการที่ตอบสนองต่อกลุ่มลูกค้าเป้าหมายในแบบธุรกิจหากำไรทั่วไป ก็รับเป็นการออกแบบสินค้าหรือบริการของตน ให้ตอบ โจทย์การแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนหรือสังคมกลุ่มเป้าหมาย หรือตอบสนองต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม ในประเด็นที่ตนเองต้องการเข้าไปแก้ไขและพัฒนา และแทนที่จะกำหนดส่วนตลาด (Market Segment) ที่เป็นกลุ่มลูกค้าทั่วไปในแบบธุรกิจปกติ ก็พิจารณาให้นำหน้าหนักในส่วนตลาดที่ยังมีได้รับการ

ตอบสนอง (Unserved Market) หรือที่ยังตอบสนองได้ไม่เต็มที่ (Underserved Market) เช่น การออกแบบและพัฒนาสินค้าและบริการตามกำลังซื้อของคนในระดับฐานราก เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตหรือความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (สถาบันไทยพัฒน์ มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2564)

ปัจจัยความสำเร็จของกิจการเพื่อสังคม

ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2561) ได้สรุปปัจจัยหลักที่มีส่วนสำคัญที่ทำให้การดำเนินกิจการเพื่อสังคมประสบผลสำเร็จ ประกอบด้วย 8 ประการ ดังภาพที่ 2.8

ภาพที่ 2.8 ปัจจัยความสำเร็จของกิจการเพื่อสังคม

แหล่งที่มา: ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2561).

1) ความเป็นผู้ประกอบการทางสังคม (Social Entrepreneurship) ผู้ประกอบการทางสังคมเป็น ผู้ให้กำเนิดและผลักดันให้ SE ประสบความสำเร็จ เพราะ SE ก็คือธุรกิจที่มี เป้าหมายหลักในทางสังคม จึงจำเป็นต้องอาศัยผู้นำที่มีทักษะในการขับเคลื่อนธุรกิจ รวมทั้งมีความมุ่งมั่นที่จะแก้ไขและพัฒนาสังคมไปพร้อมกัน

2) เป้าหมายทางสังคม (Social Mission) “ภารกิจทางสังคม” เป็นหนึ่งในภารกิจที่สำคัญที่สุด นอกเหนือจากการดำเนินธุรกิจด้วย เพราะกิจการเพื่อสังคมนั้นเกิดขึ้นมาเพื่อใช้ธุรกิจในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคมการกำหนดภารกิจทางสังคมจึงเป็นขั้นตอนสำคัญและเป็นจุดเริ่มต้นของการกำหนดทิศทางการดำเนินงานของ SE

3) นวัตกรรมกรรมทางสังคม (Social Innovation) ในฐานะที่ SE มุ่งสร้างความเปลี่ยนแปลงเชิงบวกให้กับสังคม SE จึงไม่อาจปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จด้วยวิธีการและแนวคิดทางธุรกิจทั่วไปได้ ความคิดสร้างสรรค์ของผู้ประกอบการที่ปรากฏในรูปของนวัตกรรมทางสังคมจึงเป็นเสมือน “คานงัด” เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงได้อย่างแท้จริง

4) ขีดความสามารถทางการแข่งขัน (Competitive Advantage) ขีดความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจ ช่วยให้ SE มีประสิทธิภาพ (Efficiency) และประสิทธิผล (Productivity) ในธุรกิจและสามารถแข่งขันได้ ทำให้มีรายได้หล่อเลี้ยงภารกิจสังคมต่อไป รวมถึงสามารถขยายกิจการเพื่อสร้างผลการดำเนินงานให้เพิ่มมากขึ้นได้

5) การเชื่อมสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Engagement) การดำเนินงานของ SE ต้องมีการเชื่อมโยง (Engage) กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ทุกประเภท เพื่อให้ทราบว่า บุคคลดังกล่าวมีความสำคัญกับการดำเนินธุรกิจขององค์กรอย่างไร และนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้ในการบริหารงานอย่างรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด

6) ความเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมของสังคม (Social Ownership) SE ควรสร้างความเป็นเจ้าของให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Inclusive Ownership) เพื่อให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนในการขับเคลื่อนกิจการอย่างแท้จริง การสร้างความเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมให้แก่ชุมชนหรือสังคมภายนอก ช่วยให้ SE สามารถรักษาภารกิจด้านทางสังคมให้ยั่งยืนต่อไปและสามารถทำงานโดยได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายในสังคม

7) ความสามารถในการขยายกิจการ (Scalability) นอกเหนือจากการทำกำไรและการรักษากิจการให้อยู่รอดแล้ว วัตถุประสงค์ของ SE ยังต้องรวมไปถึงการขยายกิจการให้เติบโต ทั้งในด้านธุรกิจและการดำเนินงานสังคม

8) ผลสัมฤทธิ์ทางสังคม (Social Impact) ผลสัมฤทธิ์ทางสังคม หมายถึงผลสัมฤทธิ์ที่เกิดจากการประกอบกิจการเพื่อสังคม ซึ่งประเมินได้จากการเปลี่ยนแปลงแก้ไขประเด็นหรือปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นจริง โดยผลสัมฤทธิ์ดังกล่าวต้องมีผลกระทบ (Impact) ที่มีความยั่งยืนในตัวอย่างเพียงพอ

จากแนวคิดกิจการเพื่อสังคม/วิสาหกิจเพื่อสังคมข้างต้น กิจการลีลานวดไทย จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหนึ่งในกิจการที่มีความน่าสนใจในการนำแนวคิดของวิสาหกิจเพื่อสังคมมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินกิจการเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาลูกค้าเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของผู้พันโทชหญิง และสามารถช่วยส่งเสริมอาชีพการนวดแผนไทยที่มีคุณภาพคงมาตรฐานที่ดีได้

2.5 ข้อมูลเกี่ยวกับกิจการลีลาวัดไท จังหวัดเชียงใหม่

กิจการลีลาวัดไท มีแนวคิดริเริ่มจาก คุณเนาวรัตน์ ธนะศรีสุธารัตน์ อดีตผู้อำนวยการทัณฑสถานหญิงคนแรกของเชียงใหม่ ที่ทำหน้าที่บริหารงานในทัณฑสถานหญิง รวมถึงดูแลโครงการพัฒนาฝีมือแรงงานให้กับผู้ต้องขัง โดยอาศัยการประสานงานติดต่อกับหน่วยงานภาคเอกชนและผู้ประกอบการภายนอกที่มีความสนใจที่จะเข้ามาฝึกวิชาชีพให้กับผู้ต้องขังหญิง เช่น งานไม้ งานถัก งานทอ งานเย็บผ้า ซึ่งขณะนั้นการนวดไทยยังไม่เป็นที่รู้จัก แต่ด้วยจังหวัดเชียงใหม่เป็นแหล่งท่องเที่ยว มีนักท่องเที่ยวนิยมเดินชมตัวเมือง จึงเล็งเห็นว่าควรจัดให้มีนวดไทยเพื่อคลายเมื่อยให้กับนักท่องเที่ยว จึงได้เสนอในโครงการพัฒนาฝีมือแรงงานขึ้นมาในเรือนจำ โดยการเริ่มพัฒนาผู้ต้องขังก่อนพ้นโทษ โดยให้ฝึกอาชีพที่เรือนจำมารงค์ (เรือน 100 ปี) ที่อยู่บริเวณหน้าเรือนจำเก่ากลางเมืองเชียงใหม่ และทำให้เป็นสถานประกอบการในการฝึกอาชีพของผู้ต้องขังหญิงตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

เมื่อมีผู้พ้นโทษหญิงที่พ้นโทษแล้ว ก็ยังมีการย้อนกลับมาหาคุณเนาวรัตน์ เนื่องด้วยเหตุผลที่สมัครงาน แต่ไม่มีที่ใดรับเข้าทำงาน เนื่องจากมีประวัติการจำคุกมาก่อน บ้างเพื่อนร่วมงานมีท่าทีรังเกียจ ไม่อยากเกี่ยวข้องกับ จึงเป็นแรงบันดาลใจทำให้คุณเนาวรัตน์ตัดสินใจเปิดกิจการในห้องเช่าเล็ก ๆ เพื่อให้ผู้พ้นโทษได้มีงานทำ ซึ่งในระยะแรก คุณเนาวรัตน์ไม่ได้เข้ามาดูแลประจำ เนื่องจากยังคงปฏิบัติหน้าที่ในทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ ต่อมาบุตรสาวได้เข้ามาช่วยเหลือดูแลบริหารกิจการและพัฒนาต่อยอดจนเป็น บริษัท ลีลาวัดไท ท่าแพ จำกัด โดยก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2551 ดำเนินกิจการจนถึงปัจจุบันทั้งหมด 16 ปี มีจำนวนสาขาทั้งหมด 8 สาขา ประกอบไปด้วย 1) สาขาพระปกเกล้า 2) สาขาราชดำเนิน 3) สาขาประตูท่าแพ 4) สาขาราชภาคินัย 5) สาขาราชวิถี 6) สาขาพระสิงห์ 7) สาขาเจดีย์หลวง และ 8) สาขาเวียงแก้ว ซึ่งทั้งหมดนี้ตั้งอยู่บริเวณรอบตัวเมืองจังหวัดเชียงใหม่ โดยประกอบกิจการนวดสปา นวดแผนไทย และในระยะเวลาคต่อมาได้พัฒนาและจัดตั้งเป็น ‘ศูนย์พัฒนาทักษะและฝึกอาชีพผู้พ้นโทษ (Ex-Inmate Employment and Skill Development Center)’ ให้กับผู้พ้นโทษหญิง

ด้วยกิจการลีลาวัดไท สามารถรักษามาตรฐานในการให้บริการ รวมไปถึงทักษะ ท่าทางของการนวดที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ทำให้ได้รับรางวัลคุณภาพมากมาย ดังต่อไปนี้

รางวัลที่ได้รับ

- 1) National Skill standard by Department of Skill Development
- 2) The Excellence Lanna Herbal Scrub Product Award 2014
- 3) The Excellence Lanna Thai Massage Award 2017
- 4) National Skill Standard
- 5) Health Service Support Standard

- 6) Chiangmai top ten award 2017
- 7) DBD Wellness Service Awards
- 8) Nuad Thai Premium Awards 2018
- 9) Nuad Thai Premium Awards 2019
- 10) Crafting Awards 2018
- 11) Awards for Excellence Mind & Health Nuad Thai Lanna
- 12) Award for Supremacy Nuad Thai Lanna
- 13) Certificate of Ozonation
- 14) Chiangmai top ten award 2017 – Prapokkloa
- 15) Chiangmai top ten award 2017 – Ratchadamnoen
- 16) Chiangmai top ten award 2017 - Tha Phae Gate
- 17) Chiangmai top ten award 2017 – Ratchapakhinai
- 18) Chiangmai top ten award 2017 – Ratchavithi
- 19) Chiangmai top ten award 2017 - Phra Singh

ความร่วมมือระหว่างทัศนสถานหญิงและกิจการลีลานวดไท ทัศนสถานหญิงเชียงใหม่ได้รับความร่วมมือจากบริษัท ลีลานวดไท ท่าแพ จำกัด ได้จัดส่งวิทยากรผู้เชี่ยวชาญเข้ามาดำเนินการฝึกวิชาชีพนวดแผนไทยให้แก่ผู้ต้องขัง โดยศูนย์ฝึกทักษะการนวดไทย Give and Gain in Wall หรือศูนย์ “GG” จะคัดเลือกผู้ต้องขังที่ผ่านการอบรมนวดแผนไทยไปแล้วในหลักสูตรของกระทรวงสาธารณสุข 150 ชั่วโมง และได้รับการอบรมการนวดแผนไทย แบบเรือนพอำมรงค์ ที่เป็นเอกลักษณ์ของทัศนสถานหญิงเชียงใหม่ อีกเป็นเวลา 300 ชั่วโมง และได้คัดเลือกผู้ต้องขังที่เข้าเกณฑ์จ่ายออกทำงานภายนอกเรือนจำไปฝึกทักษะวิชาชีพนวดแผนไทยที่เรือนจำชั่วคราวกลางเวียง เข้าฝึกทักษะวิชาชีพนวดแผนไทยในศูนย์ GG เพื่อให้ผู้ต้องขังได้รับประสบการณ์ตรงจากลูกค้าที่มาใช้บริการ และมีรายได้จากเงินรางวัลปันผล ซึ่งเปิดโอกาสให้สังคมได้รับรู้ และเกิดการยอมรับในความรู้ความชำนาญทักษะการนวดแผนไทยของผู้ต้องขัง เป็นการลดช่องว่างระหว่างผู้ต้องขังกับสังคม และเมื่อพ้นโทษผู้ต้องขังและสังคมจะสามารถอยู่ร่วมกันได้ พร้อมทั้งลดการถูกปฏิเสธจากสังคมนำไปสู่การป้องกันการกระทำผิดซ้ำ ปัจจุบันมีผู้พ้นโทษเข้าทำงานกับบริษัท ลีลานวดไทท่าแพ จำกัด แล้วจำนวน 86 ราย มีรายได้ระหว่าง 20,000-32,000 บาท ต่อเดือน (สำนักข่าวสปริงนิวส์, 2562)

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นิตา ศิลารัตน์ และวาสิตา บุญสาธ (2562) ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยและประโยชน์ในการรับผู้พันโทเข้าทำงานในองค์กร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลในการรับผู้พันโทเข้าทำงานในองค์กร ประกอบไปด้วย 7 ปัจจัย คือ 1) ความตั้งใจพัฒนาตนเอง 2) ความซื่อตรง 3) การให้โอกาส 4) ความตั้งใจแน่วแน่ในการทำงาน 5) สมรรถนะที่ตรงตามความต้องการ 6) ความรุนแรงของคดี 7) ขาดแรงงาน โดยผู้ประกอบการกล่าวถึง 7 ปัจจัย ส่วนผู้พันโทกล่าวถึง 4 ปัจจัยแรก และประโยชน์ในการรับผู้พันโทเข้าทำงานในองค์กร พบว่า 1) เกิดประโยชน์ต่อสังคมช่วยให้ผู้พันโทมีชีวิตที่ดีและไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำ 2) เกิดประโยชน์ต่อองค์กรในการทำงานเนื่องจากผู้พันโทมีประสบการณ์จากการกระทำความผิดและใช้ในการปกป้ององค์กรได้ และ 3) องค์กรได้คนดีมาทำงานในองค์กร

สุกัญญา กาญจนรัตน์ (2544) ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังต่อการดำเนินชีวิตหลังพ้นโทษ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ต้องขังมีความคาดหวังต่อตนเอง ในระดับมากที่สุด กล่าวคือ ผู้ต้องขังมีความคาดหวังในการประกอบอาชีพที่สุจริต จะกลับตนเป็นคนดี ไม่คิดที่จะทำความผิดอีก ด้วยจิตสำนึกที่จะเป็นคนดีของครอบครัวและสังคม ตามที่ครอบครัวและหน่วยงานได้ให้โอกาส จึงทำให้ผู้ต้องขังใช้ความคาดหวังมาเป็นแนวทางในการกำหนดพฤติกรรมในการเป็นคนดีของสังคม โดยมีครอบครัวและหน่วยงานสนับสนุนความคาดหวังนั้นให้เป็นจริง ส่วนความคาดหวังต่อครอบครัว พบว่า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีความคาดหวังต่อครอบครัวในระดับมากที่สุด จากการที่ครอบครัวยังคงมาติดต่อเยี่ยมเยียน ทำให้ผู้ต้องขังรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว การที่ครอบครัวให้การยอมรับ ให้โอกาสกลับตนเป็นคนดี ส่งผลให้ผู้ต้องขังเกิดความคาดหวังต่อครอบครัวให้การยอมรับ ด้วยการแสดงออกถึงความยินดีที่ผู้ต้องขังจะพ้นโทษ ให้อภัยในความผิดที่ผ่านมา ให้โอกาสกลับไปอยู่ร่วมกับครอบครัวอีก ครอบครัวให้ความช่วยเหลือด้วยการสนับสนุนให้ทำในสิ่งที่เป็ประโยชน์ ได้รับกำลังใจด้วยการไม่รังเกียจที่เคยได้รับโทษมาก่อน ผู้ต้องขังคาดหวังว่าจะออกไปประกอบอาชีพสุจริต ต้องการกลับตนเป็นคนดี ครอบครัวจะให้โอกาสในการกลับไปอยู่ร่วมด้วย และคอยช่วยเหลือ ท่วงติงไม่ให้กระทำผิดอีก

สวัสดี จิรัฏฐิติกาล (2548) ศึกษาวิจัยเรื่อง การยอมรับผู้ต้องขังภายหลังการได้รับการพักโทษ ในจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มสมาชิกในครอบครัว และกลุ่มเจ้าหน้าที่นั้นจะมีการยอมรับผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษมากกว่ากลุ่มสมาชิกในชุมชน ผู้ที่ประกอบอาชีพรับราชการ การยอมรับผู้ที่ได้รับการพักโทษนั้น จะมีความสัมพันธ์กับลักษณะการกระทำความผิดโดยผู้ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินจะไม่ได้รับการไว้วางใจให้ดูแลในทรัพย์สิน ผู้ที่จะกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจะมีผู้ที่พูดคุยด้วยจำนวนน้อย ผู้ที่ได้รับการพักโทษการพักโทษยังขาดความรู้ในการปฏิบัติหลังการปลดปล่อยตัวอย่างถูกต้องและไม่เห็นถึงความสำคัญของการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวรวมทั้ง ขาดคู่มือในการ

ปฏิบัติตามเงื่อนไข การฝึกวิชาชีพในเรื่องนั้นไม่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของสังคมและผู้
ที่ได้รับการฝึกโทษนั้นมีปัญหาในการขาดเงินทุนในการประกอบอาชีพ

อภาส์ ณรงค์ฤทธิ์ (2556) ศึกษาวิจัยเรื่อง ความคาดหวังในการดำเนินชีวิตภายหลังการพ้น
โทษของผู้ต้องขังในทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะอยู่ในชั้นเยี่ยม
มีฐานความผิดเกี่ยวกับ พ.ร.บ. ยาเสพติด/สารระเหย และมีระยะเวลาต้องโทษมากกว่า 5 ปี-10 ปี
ภาพรวมกลุ่มตัวอย่าง มีสภาพความต้องการใช้ชีวิต ความเป็นอยู่ปัจจัยความสัมพันธ์ทางครอบครัว
และสังคมของผู้ต้องขัง ได้แก่ ความคาดหวังต่อตนเอง ความคาดหวังต่อครอบครัว ความคาดหวังต่อ
การประกอบอาชีพและความคาดหวังต่อสังคมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

กานต์สินี งามอาจ (2564) ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของศูนย์ยุติธรรมชุมชนในการสร้าง
โอกาสฟื้นฟูผู้พ้นโทษกลับคืนสู่สังคม ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันและปัญหาของการมีส่วนร่วม
ของศูนย์ยุติธรรมชุมชนเพื่อ คืนคนดีสู่สังคม พร้อมทั้งกำหนดรูปแบบข้อตกลงในการสร้างโอกาสเพื่อ
ป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ จะเห็นได้ว่าสภาพปัจจุบันและปัญหาของการมีส่วนร่วมเพื่อคืนคนดีสู่
สังคมโดยศูนย์ยุติธรรม ชุมชน คือ สังคมมีทัศนคติในด้านลบต่อผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัว การ
ประสานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่มีประสิทธิภาพ ไม่มีงานรองรับหลังจากที่ผู้ต้องขังที่พ้นโทษ
สื่อและข่าวสารที่สังคม ได้รับเกี่ยวกับผู้ต้องขังที่พ้นโทษเป็นไปในด้านลบ ตลอดจนปัญหาที่สังคมไม่
ตระหนักถึงความจำเป็น ของการมีส่วนร่วมในการคืนคนดีสู่สังคม จึงเป็นสาเหตุสำคัญในการกระทำ
ความผิดของผู้ต้องขัง หลังปล่อยในสังคม จำเป็นต้องกำหนดรูปแบบและการสร้างโอกาสที่เหมาะสม
ให้กับผู้พ้นโทษในการ ส่วนร่วมของศูนย์ยุติธรรมชุมชนเพื่อคืนคนดีสู่สังคม

ชรินทร์ เขียวรัตน์ (2563) ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีที่มีอิทธิพลต่อการ
ตัดสินใจใช้บริการ QR Code ผ่านสมาร์ตโฟน กรณีศึกษา ลูกค้าธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ใน
เขตอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีที่มีอิทธิพลต่อการ
ตัดสินใจใช้บริการ QR Code ผ่านสมาร์ตโฟน ได้แก่ ด้านความคาดหวังในความพยายาม ด้านอิทธิพล
ของสังคม และด้านมูลค่าราคา ส่วนปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการระบบ QR Code
ผ่านสมาร์ตโฟน ได้แก่ ความคาดหวังในประสิทธิภาพ และการอำนวยความสะดวก โดยด้านอิทธิพล
ของสังคมมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการ QR Code ผ่านสมาร์ตโฟนมากที่สุด

ชญัญพัชร บุณนาค (2559) ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวความคิดการสร้างธุรกิจกิจการเพื่อสังคม
ผลการวิจัยพบว่า การประกอบกิจการเพื่อสังคมมีแนวความคิดเริ่มจากปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมและได้
ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น โดยมีความตั้งใจ เสียสละ และทุ่มเท เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน
และแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ โดยการให้สังคมที่มีปัญหาได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการเพื่อสังคมทางใด
ทางหนึ่ง ในกระบวนการธุรกิจอาจเป็นผู้ผลิต ผู้ให้บริการ ผู้ดำเนินกิจการ โดยผู้ดำเนินกิจการเพื่อ

สังคมเป็นผู้ที่ให้องค์ความรู้ในการพัฒนาอย่างยั่งยืน กล่าวคือ ระหว่างผู้ดำเนินกิจการและสังคมที่เกี่ยวข้องต่างมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

สุภาวดี จรุงธรรมโชติ และรุ่งรัตน์ ชัยสำเรือง (2562) ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการสร้างแบรนด์กิจการเพื่อสังคมกลุ่มอาหารออร์แกนิก ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการสร้างแบรนด์กิจการเพื่อสังคม ประกอบด้วย 6 ปัจจัย คือ (1) การสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพดี เพราะจะทำให้ผู้บริโภคมั่นใจและไว้วางใจ จนเกิดการซื้อซ้ำ ส่งผลให้กิจการเพื่อสังคมอยู่ได้อย่างยั่งยืน (2) การกำหนดปรัชญาและเป้าหมายที่ชัดเจนขององค์กรควบคู่กับการยึดมั่นในการดำเนินงานเพื่อสังคม เพื่อให้สังคมได้รับประโยชน์มากกว่าผู้มีส่วนได้เสียในองค์กร (3) การสร้างวัฒนธรรมในองค์กรที่เข้มแข็ง โดยสร้างวัฒนธรรมการปฏิบัติต่อพนักงานเสมือนคนในครอบครัว (4) การสร้างความเป็นหุ้นส่วน/ความร่วมมือระหว่างกิจการเพื่อสังคมกับชุมชน โดยมีชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของกิจการและเติบโตไปพร้อม ๆ กัน (5) การสร้างความยั่งยืนตลอดกระบวนการผลิตและดำเนินธุรกิจ โดยไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ไม่ก่อให้เกิดผลเสียในระยะยาวต่อสังคม สุขภาวะ และ (6) การใช้การประชาสัมพันธ์เป็นเครื่องมือสื่อสารหลักเพื่อเข้าถึงผู้บริโภค เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ได้รับความนิยม จากผู้บริโภคและส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่ผลิตภัณฑ์

จากการศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า การดำเนินชีวิตของผู้พันโทชประกอบไปด้วยปัจจัยที่หลากหลาย ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของผู้พันโทช เมื่อพันโทชออกมาแล้วจึงมีความต้องการในการประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงดูตนเองและครอบครัว มีความคาดหวังต่อครอบครัวและสังคม ต้องการได้รับการยอมรับและการให้โอกาสในการประกอบอาชีพที่สุจริต มีความคาดหวังที่จะนำความรู้ในการฝึกวิชาชีพไปใช้ภายหลังการพ้นโทษ เป็นแนวทางในการกำหนดพฤติกรรมในการเป็นคนที่ของสังคม อีกทั้งยังต้องการการมีส่วนร่วมของสังคม ชุมชน เปิดโอกาสให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือและสร้างการยอมรับต่อผู้พ้นโทษมากขึ้น ซึ่งกิจการเพื่อสังคมเป็นกิจการหนึ่งที่จะสามารถเข้ามาช่วยเหลือผู้พ้นโทษได้ โดยมีองค์ประกอบในการเกิดขึ้นของกิจการ ทั้งการสร้างผลิตภัณฑ์ นวัตกรรมต่าง ๆ การกำหนดเป้าหมายและนโยบายองค์กร การประชาสัมพันธ์ การสร้างความยั่งยืน เป็นต้น เพื่อเป็นต้นแบบความสำเร็จในการดำเนินกิจการเพื่อสังคมได้

ตัวอย่างวิสาหกิจเพื่อสังคมต่างประเทศที่มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือผู้พ้นโทษผ่านการจ้างงาน “Freedom Bakery”

Freedom Bakery เริ่มต้นขึ้นในปี 2015 Matt Fountain ผู้ก่อตั้งของเรามีคุณค่าน้อยกว่าค่าโทรศัพท์ เขาเคยศึกษาประวัติศาสตร์ศิลปะ ลองอาชีพต่าง ๆ แต่เขาไม่สามารถทำได้ นอกจากการรักในการทำอาหารของเขาที่จะสามารถช่วยผู้อื่นได้ เมื่อตอนเขายังเด็กได้เห็นเหตุการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นภายหลังการพิพากษาลงโทษทางอาญา “เมื่อมีคนออกจากคุก ชีวิตของผู้พ้นโทษถูกจำกัดด้วยสังคม ซึ่งมีเสรีภาพไม่ได้มาก ทำให้เป็นอีกหนึ่งในปัญหาของสังคม” Matt มองเห็นว่าธุรกิจอาหารจะ

ช่วยสร้างโอกาสให้กับผู้พิการ โดยเรียนรู้จากแผนฟื้นฟูผู้ต้องขัง ดังเช่นที่ประเทศอิตาลี ที่มีการสอนทักษะใหม่ ๆ ตั้งแต่การทำขนมไปจนถึงการขนส่ง ซึ่งช่วยสร้างความมั่นใจและความหวังขึ้นมาใหม่ ก่อนที่นักโทษจะถูกปล่อยตัว ซึ่งเรื่องนี้ไม่เกี่ยวกับการให้อภัยหรือการไถ่บาป หรือแม้แต่ความเห็นอกเห็นใจ ความมีศักดิ์ศรีจะกลับมาเมื่อพวกเขาเริ่มงานทำ และที่ Freedom Bakery เราคาดหวังมาตรฐานที่สูงเช่นเดียวกันจากพนักงานทุกคน (นั่นเป็นสาเหตุว่าทำไมขนมปังของเราถึงอร่อยถึงแม้เราจะพูดเองก็ตาม!) Matt กล่าว

Freedom Bakery เชื่อในโอกาสครั้งที่สอง ซึ่งในปัจจุบันมีนายจ้างเพียงไม่กี่รายในสหราชอาณาจักรที่เปิดรับอดีตผู้กระทำความผิด ที่ Freedom Bakery นักโทษที่เข้าร่วมการฝึกอบรมอาจได้ไปเป็นพนักงานเมื่อได้รับการปล่อยตัว หรืออย่างน้อยก็เอาประสบการณ์การทำงานที่มีคุณค่าไปเมื่อพวกเขา กำลังมองหางานที่อื่น เราเชื่อในสังคมที่กว้างพอที่จะรวมผู้คนที่ทำผิดพลาดไว้ด้วยและมีความเห็นอกเห็นใจเพียงพอที่จะเข้าใจความซับซ้อนของการเดินทางสู่ความผิดทางอาญาของแต่ละบุคคล

Freedom Bakery ได้รับทุนสนับสนุนอย่างเป็นทางการเป็นอิสระจากเงินช่วยเหลือเพื่อการกุศลและนักลงทุน โดยทาง Freedom Bakery ไม่ได้เป็นฝ่ายแสวงหาเงินเองเลย เมื่อกิจการเติบโตขึ้น สามารถสร้างบ้านพร้อมกับอุปกรณ์ที่ครบครัน มีการย้ายที่ตั้งและขยายให้ธุรกิจเติบโต ด้วยพนักงาน 13 คนที่ร้านเบเกอรี่ (พนักงานมีจำนวนเกือบสองเท่าในปี 2560) ผู้ฝึกหัดจาก HMP Barlinnie หนึ่งในนั้นกล่าวไว้ว่า “Freedom Bakery ให้ความหวังแก่คุณ” นี่คือนาทีที่ดีที่สุดที่เราสามารถให้ได้ ซึ่งในอนาคตก็คาดหวังว่าจะมีอีกหลายสาขาในเมืองกลาสโกว์และที่อื่น ๆ (Freedom Bakery, 2024)

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง การสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิง กรณีศึกษา กิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการศึกษเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาแนวทางในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิง เพื่อศึกษาการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างการยอมรับในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิง และเพื่อเสนอแนะแนวทางความสำเร็จจากกรณี กิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ ในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิง ซึ่งมีรายละเอียดวิธีการวิจัยดังนี้

3.1 วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยเลือกการศึกษาเชิงคุณภาพ ในรูปแบบของกรณีศึกษา ที่มีขอบเขตเฉพาะเจาะจง เน้นทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างละเอียดเจาะลึก (In-depth Study) และเป็นองค์รวม (Holistic) ซึ่งผู้วิจัยต้องเข้าไปศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามในสภาพแวดล้อมจริง และนำความรู้ ความจริงที่ได้มาวิเคราะห์และตีความหมาย (ยาใจ พงษ์บริบูรณ์, 2553, อ้างถึงใน บุษกร เชี่ยวจินตาทานต์, 2561) โดยเลือกประเภทกรณีศึกษาเดี่ยว คือ กรณีศึกษา กิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงต้องการหาข้อค้นพบเพื่อศึกษาการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างการยอมรับในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิง และเพื่อเสนอแนะแนวทางความสำเร็จจากกรณี กิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ ในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิง

โดยผู้วิจัยกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ระหว่างเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2564-มกราคม พ.ศ. 2566 รวมระยะเวลาทั้งหมด 2.5 ปี โดยมีรายละเอียดขั้นตอนดังนี้

- 1) เริ่มจากการเข้าไปใช้บริการและทำความเข้าใจกับกิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ พร้อมทั้งศึกษาบริบทพื้นที่

2) ศึกษาเอกสารข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอนการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยจากทัศนสถานหญิงจังหวัดเชียงใหม่ และศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับกิจการอย่างละเอียด ไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างการบริหารจัดการ นโยบาย รายงานการประชุม รายละเอียดขั้นตอนการรับผู้พ้นโทษเข้าทำงาน เป็นต้น

3) กำหนดประเด็นปัญหา พร้อมทั้งศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียด

4) ออกแบบระเบียบวิธีวิจัยและกำหนดกลุ่มตัวอย่างเพื่อดำเนินการเก็บและรวบรวมข้อมูล

5) สัมภาษณ์ข้อมูลการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยจากเจ้าหน้าที่ของทัศนสถานหญิงและสัมภาษณ์ พูดคุยกับเจ้าของกิจการและพนักงาน รวมถึงผู้ใช้บริการกิจการสถานวดไทย

6) รวบรวมข้อมูลที่ได้มาเพื่อนำไปตรวจสอบความเรียบร้อยของข้อมูล

7) ตรวจสอบข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลซ้ำไปซ้ำมาอย่างละเอียด จนข้อมูลมีความเที่ยงตรงและเชื่อถือได้

8) เขียนรายงานการวิจัย สรุปข้อมูลแนวทางในการสร้างการยอมรับทางสังคมและการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างการยอมรับในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิง พร้อมเสนอแนะตัวแบบความสำเร็จจากกรณี กิจการสถานวดไทย จังหวัดเชียงใหม่ อย่างเหมาะสม

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิง กรณีศึกษา กิจการสถานวดไทย จังหวัดเชียงใหม่ มีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

1) ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสัมภาษณ์

2) กำหนดขอบข่ายของข้อมูลที่ต้องการให้ครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษาค้นคว้า

3) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาความถูกต้องจากนั้นขอรับพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เพื่อเป็นประโยชน์ที่จะเกิดกับผู้เข้าร่วมการวิจัยและตัวผู้วิจัยเอง เช่น เพื่อรักษาข้อมูลส่วนตัว การรักษาความปลอดภัยของข้อมูลการวิจัย เป็นต้น ประกอบกับการศึกษาหลักจริยธรรมที่สำคัญสำหรับนักวิจัยด้านอาชญาวิทยาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ดังที่ ตติยธรรมศน์ ประทีปพรณรงค์ (2562) ได้กล่าวไว้ว่า “ประเด็นทางจริยธรรม ข้อคิดเชิงจริยธรรมการวิจัยเกี่ยวกับผู้เข้าร่วมการวิจัยประกอบด้วยความยินยอมสมัครใจ การเก็บรักษาความลับ การปกปิดตัวตนและการป้องกันผลเสียหาย ในขณะที่ตัวผู้วิจัยเองก็พึงตระหนัก คือ ความปลอดภัยส่วนตนและการปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมือง” และยังรวมถึงการ

คุ้มครองสิทธิของบุคคลตามกฎหมายในการวิจัยครั้งนี้ด้วย ทั้งนี้ เพื่อแก้ไขปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและแก้ไขปรับปรุงเรียบร้อยแล้ว ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2.1 ข้อมูลเอกสาร

ผู้วิจัยศึกษาเอกสารเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของกิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ โครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของกิจการ ข้อมูลแผนการดำเนินงาน ข้อมูลจากสื่อออนไลน์ และทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในเรื่อง 1) ทฤษฎีอาชญาวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการลงโทษ 2) แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างการยอมรับทางสังคม 3) บทบาทของงานราชทัณฑ์ในการคืนคนดีสู่สังคม 4) แนวคิดเกี่ยวกับการประกอบการทางสังคม 5) ข้อมูลเกี่ยวกับกิจการร้านลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาครั้งนี้

3.2.2 ข้อมูลภาคสนาม

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบมีเกณฑ์ (Criterion Sampling) (ประไพพิมพ์ สุธีสินนท์ และประสพชัย พสุนนท์, 2559) มีการกำหนดเกณฑ์ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 18 คน ประกอบไปด้วย

- 1) ผู้บริหารกิจการลีลานวดไท จำนวน 2 คน
- 2) ผู้จัดการสาขาของกิจการลีลานวดไท จำนวน 3 คน
- 3) พนักงานกิจการลีลานวดไท ที่มีอายุการทำงาน 3-5 ปี จำนวน 3 คน
- 4) อดีตพนักงานกิจการลีลานวดไท ที่มีอายุการทำงาน 1-2 ปี จำนวน 3 คน
- 5) ผู้ใช้บริการกิจการลีลานวดไท จำนวน 5 คน
- 6) บุคลากรฝ่ายฝึกวิชาชีพ ส่วนพัฒนาผู้ต้องขัง ทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ จำนวน 2

คน

โดยกิจการลีลานวดไทเป็นสถานประกอบการเพื่อสังคมที่มีส่วนในการสร้างการยอมรับของผู้พันโทษหญิง มีความเชื่อมั่นและได้รับการยอมรับจากการให้บริการลูกค้าทั้งชาวไทยและต่างประเทศมากกว่า 14 ปี มีจำนวนสาขาทั้งหมด 8 สาขา รอบตัวเมืองเชียงใหม่ มีรางวัลที่ประกันถึงคุณภาพสาขา ด้านการนวดที่หลากหลาย และพนักงาน (ผู้พันโทษหญิง) ที่ผ่านการเรียนการนวดจากโรงเรียนที่ได้รับการรับรองจากกระทรวงศึกษาธิการกว่า 180 คน

แบบสัมภาษณ์

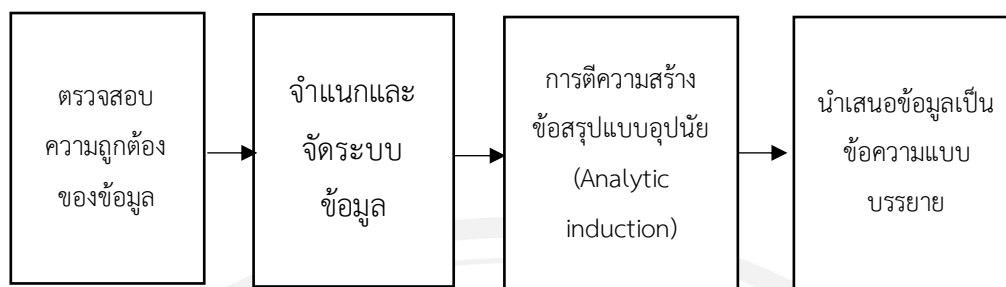
ผู้วิจัยได้ใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กำหนดคำถามแบบปลายเปิด (Open-Ended) โดยเปิดช่องว่างให้ผู้ให้ข้อมูลตอบได้อย่างอิสระ (ชาย โพลีธิตา, 2554) กับผู้กลุ่มตัวอย่างผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจการร้านลีลานวดไท จำนวน 18 คน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานและของกิจการ รวมถึงข้อมูลที่สำคัญในการบริหารจัดการ และสัมภาษณ์เกี่ยวกับศักยภาพและความสามารถของพนักงานนวดที่มีต่อการประกอบอาชีพ นอกจากนี้ยังสัมภาษณ์ในประเด็นต่าง ๆ ที่เป็นแนวคำถามตามวัตถุประสงค์ เพื่อหาแนวทางการศึกษาและพัฒนาการนวดต่อไป โดยผู้วิจัยได้แบ่งการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นประเด็นคำถามตามแนววัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนี้

- 1) ประเด็นแนวทางในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทษหญิง ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เจ้าของกิจการและหุ้นส่วน
- 2) ประเด็นการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างการยอมรับในการประกอบอาชีพของผู้พันโทษหญิง เช่น การนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาใช้อย่างไรบ้าง
- 3) ประเด็นแนวทางการสำเร็จในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทษหญิงจากกรณี กิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่

3.3 การวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยจะใช้วิธีการประมวลผลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนำมาอธิบายในเชิงพรรณนา ทั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งนิยามของการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทษหญิง กรณีศึกษา กิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ โดยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

- 1) ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล
- 2) จำแนกและจัดระบบข้อมูล เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจำแนกและจัดหมวดหมู่ออกให้เป็นระบบ
- 3) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์เพื่อหาบทสรุปร่วมกันของเรื่องนั้น
- 4) นำเสนอข้อมูลเป็นแบบบรรยาย ทั้งนี้สามารถที่จะสรุปขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังภาพที่ 3.1

ภาพที่ 3.1 ขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูล

3.4 รายงานการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้รับการตรวจสอบแล้วมาจัดหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ โดยแยกแยะข้อมูลเป็นกลุ่มตามประเภท ถอดรหัสตีความ ใช้แนวคิดในการเชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกัน พร้อมทั้งผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ซ้ำกลับไปกลับมาจนแน่ใจว่าข้อมูลที่ได้น่าเชื่อถือและเที่ยงตรง หลังจากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์ สังเคราะห์เรียบร้อยแล้วมาเรียบเรียง พร้อมนำเสนอผลงานวิจัยโดยวิธีการพรรณนา เสนอผ่านภาพ ข้อความ เหตุการณ์ แผนภาพ ตาราง ออกมาในรูปรายงานการวิจัย

บทที่ 4

ผลการศึกษา

จากการศึกษา การสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทชหญิง กรณีศึกษา กิจการสีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยจะได้นำเสนอข้อมูลที่ได้จากการศึกษาตามประเด็นหลัก จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ทฤษฎีอาชญาวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการลงโทษ แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างการยอมรับทางสังคม แนวคิดเกี่ยวกับการประกอบการทางสังคม บทบาทของงานราชทัณฑ์ในการคืนคนดีสู่สังคม และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 18 คน เกี่ยวกับการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทชหญิง โดยผู้วิจัยจะนำเสนอผลการศึกษาลำดับเรื่องราว เพื่อให้นำไปสู่การตอบวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในข้างต้น โดยจะแบ่งรายละเอียดของการนำเสนอเป็นหัวข้อต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

4.1 แนวทางในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทชหญิง

4.2 การนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาประยุกต์ใช้ในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทชหญิง

4.3 ประเด็นปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทชหญิง

4.1 แนวทางในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทชหญิง

จากประเด็นปัญหาการประกอบอาชีพของกลุ่มเปราะบางที่เป็นผู้พันโทชหญิง ที่มีจะถูกสังคมส่วนใหญ่ตีตรา (Labeling) จากพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่ได้เคยกระทำผิดมาในอดีตและอาจจะทำผิดซ้ำ เนื่องด้วยความจำเป็นหรือเพื่อป้องกันตนเอง เมื่อพันโทชออกมาส่งผลให้เกิดปัญหาที่สังคมไม่ยอมรับให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้ โดยทฤษฎีการควบคุมทางสังคม (Social Control) ได้อธิบายว่า บุคคลใดที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่แตกต่างจากสังคม มีพฤติกรรมเชิงอาชญากรรม ไม่ได้ปฏิบัติตามบรรทัดฐาน ศีลธรรมอันดีงามของสังคม ก็จะถูกลงโทษตามกระบวนการยุติธรรม และไม่สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้ ก่อให้เกิดปัญหาการกระทำผิดซ้ำเนื่องจากสังคมไม่ให้การยอมรับ

การสร้างการยอมรับทางสังคมจึงเป็นแนวทางที่จะสามารถทำให้ผู้พันโทษหญิงอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้ โดยเกิดขึ้นจากคนในสังคมได้รับรู้ เรียนรู้ นำเอาข้อมูลที่ได้รับมานำไปวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินผล นำไปสู่การสนับสนุน การยอมรับ และให้โอกาส การสร้างการยอมรับทางสังคมจึงเป็นแนวทางที่ให้โอกาสแก่ผู้พันโทษหญิงได้ประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวได้ โดยไม่มีความคิดที่จะกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก

จากการศึกษา การพัฒนาพฤติกรรมและควบคุมความประพฤติของผู้กระทำความผิด โดยทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ พบว่า กระบวนการรับผู้ต้องโทษเข้ามาในทัณฑสถานหญิงนั้น มีการจำแนกลักษณะของผู้ต้องขัง เพื่อที่จะทราบภูมิหลัง ประวัติของผู้ต้องขัง การศึกษา อาชีพที่เคยทำมา หรือความชอบต่าง ๆ ของผู้ต้องขัง โดยเดนนีจะเรียกว่า “แดนแรกรับ” จะประกอบไปด้วยผู้ต้องขังที่อยู่ในระหว่างพิจารณาคดีจำนวนประมาณ 300 คน และมีที่ปรึกษากฎหมายให้คำแนะนำ ความรู้ด้านกฎหมายต่าง ๆ ด้วยหากเป็นนักโทษเด็ดขาด ก็จะมีการจำแนกลักษณะอีกครั้งก่อนเข้าสู่แดนใหญ่ ที่มีการดูแลและพัฒนาหลากหลายส่วน ดังผู้ให้ข้อมูลว่า

“...การจำแนกผู้ต้องขังต้องดูหลายองค์ประกอบ ไม่ว่าจะเป็น จำนวนโทษ คดี ความรู้ ความสามารถ อย่างเช่น บางคนเรียนจบมาแค่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และอายุยังไม่เยอะ จะแนะนำให้เรียนต่อชั้นมัธยมปลายหรือ กศน. แต่ถ้าเป็นปริญญาตรีจะให้เรียนกับ มสธ. ในส่วนของการฝึกวิชาชีพ หากผู้ต้องขังมีความสนใจในการฝึกวิชาชีพเราก็จะมีให้เรียนเช่น การทำเบเกอรี่ การทำร้านเสริมสวย ทอผ้าศิลปะประดิษฐ์ ตัดเย็บเสื้อผ้า นวดแผนไทย เป็นต้น” (เจ้าพนักงานราชทัณฑ์คนที่ 1, สัมภาษณ์, ตุลาคม 2565)

และยังมีกระบวนการจำแนกอีกครั้ง ตอนที่ผู้พันโทษเหลือระยะเวลาต้องขัง 6 เดือน ไม่เกิน 2 ปี เพื่อให้เข้าสู่โครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย โดยจะดูแลในเรื่องร่างกาย จิตใจ ระเบียบวินัย ต่าง ๆ ครอบครัว สังคมการวางแผนก่อนที่จะออกไปสู่สังคมภายนอก

ซึ่งโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยนั้น เป็นโครงการที่กรมราชทัณฑ์จัดทำขึ้นเพื่อช่วยเหลือผู้ต้องขังที่มีระยะเวลาต้องขังตามที่ระเบียบกำหนด โดยจัดให้ผู้ต้องขังอบรมความรู้ ทักษะการใช้ชีวิต การดูแลสุขภาพ การฝึกวิชาชีพ ก่อนการพ้นโทษออกไปใช้ชีวิตกับสังคมภายนอกได้จริง ดังผู้ให้ข้อมูลว่า

“ผู้ต้องขังมาเข้าคอร์สอบรมทฤษฎีวิชาต่าง ๆ โดยมีวิทยากรจากภายนอกเข้ามาอบรม อย่าง ศูนย์ฝึกวิชาชีพเราทำ MOU กับลีลानวดไท ก็จะมีอาจารย์จากลีลานวดไทมาสอนนวด เพื่อที่ว่าเมื่อเขาพ้นโทษแล้วจะสามารถเริ่มงานได้เลยโดยไม่ต้องไปเริ่มเรียนใหม่ แต่ถ้ายังไม่พ้นโทษ เราก็จะส่งผู้ต้องขังที่ผ่านการอบรมแล้วออกไปทำงานที่โรงงาน ที่มีการรายได้ปันผล จำนวนหนึ่ง เช่น ร้านเสริมสวย เบเกอรี่ ซักรีด ซึ่งกลุ่มนี้จะได้ปันผลดี ผู้ต้องขังก็เก็บเงิน

เมื่อพ้นโทษออกไปแล้วก็มีเงินทุนก้อนหนึ่ง อย่างน้อยที่สุด 6,000 บาท เพื่อฝึกฝนให้รู้จัก การเก็บออม มีเงินออกไปใช้ข้างนอก เพราะถ้าไม่มีเงินก็อยู่ไม่ได้” (เจ้าพนักงานราชทัณฑ์คน ที่ 1, สัมภาษณ์, ตุลาคม 2565)

จะเห็นได้ว่า กระบวนการในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังของทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ ตั้งแต่ การรับเข้าจนถึงการพ้นโทษ ที่พัฒนาทั้งทางด้านจิตใจ ร่างกาย ให้การศึกษาและการฝึกอบรมทักษะ การใช้ชีวิตที่จำเป็น โดยมีโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ที่ช่วยเหลือและสนับสนุนผู้ต้องขังให้ มีความพร้อมก่อนการออกไปดำเนินชีวิตข้างนอกหลังการพ้นโทษ ด้วยปัญหาความกังวลหลังการพ้น โทษในการประกอบอาชีพที่พบว่า สถานประกอบการส่วนใหญ่มักจะมีข้อแม้ในเรื่องการรับผู้พ้นโทษ เข้าทำงาน เนื่องจากมีความกังวลต่อการรับผู้พ้นโทษ ในเรื่องของการทำงาน ความสัมพันธ์กับนายจ้าง และเพื่อนร่วมงานที่ต้องมีการปรับตัวกันทั้งสองฝ่าย ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการทำงาน แต่ก็ยังมีสถาน ประกอบการอย่างกิจการสีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ ที่ให้ความร่วมมือทำข้อตกลงร่วมกับทัณฑ สถานหญิง จังหวัดเชียงใหม่ ในการรับผู้พ้นโทษเข้าทำงาน เพื่อที่จะช่วยเหลือให้คำแนะนำเกี่ยวกับ อาชีพและเพิ่มโอกาสในการหางานทำมีรายได้

จากการสัมภาษณ์ผู้พ้นโทษหญิงที่เป็นพนักงานและผู้รับบริการของกิจการสีลานวดไทย จังหวัดเชียงใหม่ ในเรื่องการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิง ได้มี ข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างการยอมรับ ดังนี้

“เคยมีชาวต่างชาติถามพี่ว่า พี่เป็นนักโทษมาก่อนหรือ? พี่ก็ตอบไปว่า ใช่ พี่เป็น นักโทษมาก่อน.. ชาวต่างชาติสงสัยว่าทำไมพี่มีอาการนวดดูไม่ธรรมดาเลยไม่น่าจะเป็น นักโทษได้ คุณมีฝีมือมาก ๆ.. ตรงนี้เลยทำให้พี่คิดว่า ถ้าสังคมให้โอกาส สังคมจะเกิดการ ยอมรับมากขึ้น การทำงานแบบเราก็จะไม่ใช่เรื่องที่แปลกสำหรับคนอื่น ๆ อีกต่อไป” (พนักงานคนที่ 2, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2565)

“ควรเป็นการเริ่มที่ตัวเองก่อน ใจต้องเข้มแข็งและเด็ดเดี่ยว พร้อมทั้งจะสร้างสิ่งใดสิ่ง หนึ่งให้เกิดขึ้นกับสังคม ทำให้สังคมได้เห็นว่าคุณที่เกิเกิดขึ้นนั้นสามารถเข้าใจและยอมรับได้ ตัวอย่างเช่น ตัวเราเองที่เคยเป็นผู้พ้นโทษมา แต่ก็กลัวว่าสังคมจะไม่ยอมรับเราให้เข้าทำงาน ให้ใช้ชีวิตในสังคม แต่เมื่อเราพยายาม อดทน เข้มแข็งในการพยายามหางานทำรับงานนวด คนที่เข้ามาใช้บริการกับเราเขาชอบฝีมือการนวด การลงน้ำหนักมือของเรา เขาก็จะใช้บริการ กับเราต่อ สิ่งนี้ก็เป็นยอมรับในตัวเราแล้ว ให้เราได้ทำอาชีพ มีรายได้ มีกำลังใจสู้ต่อไป” (พนักงานคนที่ 4, สัมภาษณ์, ตุลาคม 2565)

จากข้อมูลข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า ผู้พันโทชหญิงมีความพยายามและความตั้งใจที่จะดำเนินชีวิตให้สังคมภายนอกยอมรับและเปิดโอกาส โดยมีนักท่องเที่ยวที่เป็นผู้รับบริการให้ความสนใจและสนับสนุนในการประกอบอาชีพนวด เนื่องจากมีฝีมือการนวดที่ดี และความตั้งใจทำงานของพนักงานที่ทำให้มีผู้คนนิยมมาใช้บริการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นหนึ่งในการผลักดันให้เกิดการยอมรับในสังคมเพิ่มขึ้น

และจากการสัมภาษณ์ผู้รับบริการมีความคิดเห็นว่า ในปัจจุบันสังคมไม่ได้รังเกียจบุคคลเหล่านี้ เพราะยังมีบุคคลที่มีชื่อเสียงที่เคยเป็นอดีตผู้ต้องขังแล้วพันโทชออกมา สามารถประกอบอาชีพได้ ใช้ชีวิตได้ปกติเหมือนบุคคลทั่วไป เพราะพวกเขามีความเชื่อมั่นในตัวเองและคิดว่าสังคมได้ให้โอกาสสำหรับคนที่กลับตัวกลับใจ ไม่คิดกลับไปกระทำผิดซ้ำ ดังข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ดังนี้

“ผู้พันโทชสามารถออกมาใช้ชีวิตปกติ ประกอบอาชีพได้ เหมือนกับบุคคลที่มีชื่อเสียง ดารา นักร้อง ผู้ประกาศข่าว หรือแม้แต่ นักการเมืองโดนโทษทางคดีอาญา เมื่อพันโทชแล้วออกมาใช้ชีวิตได้ตามปกติ สังคมไม่ได้รังเกียจขนาดนั้นในระดับหนึ่ง” (ผู้รับบริการคนที่ 4, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2565)

จากข้อมูลข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่า การสร้างการยอมรับทางสังคมจะสามารถเกิดขึ้นได้โดยเริ่มจากตนเองก่อนอันดับแรก ต้องพิสูจน์และยอมรับตนเองให้ได้ว่ามีความพร้อมที่จะให้โอกาสกับตัวเอง ซึ่งหากเราให้โอกาสแก่ตัวเองแล้ว การสร้างคุณค่าในตนเองจะทำให้ผู้อื่นมองเห็นความตั้งใจในการทำสิ่ง ๆ นั้นได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะนำไปสู่การได้รับโอกาสจากสังคม สามารถสร้างตัวตนอย่างมีคุณค่า มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิม ไม่มีแรงจูงใจในการกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก สามารถดำเนินชีวิตตามที่สังคมคาดหวังไว้ และอยู่ร่วมกับสังคมได้เป็นอย่างดี

ซึ่งจากการศึกษาแนวทางการสร้างการยอมรับทางสังคมยังได้ค้นพบแนวทางที่ช่วยส่งเสริมการสร้างการยอมรับทางสังคม ประกอบไปด้วย บทบาทในการสร้างการยอมรับทางสังคม การสร้างความไว้วางใจระหว่างผู้ประกอบการและลูกค้า ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคส่วนอื่น ดังข้อมูลต่อไปนี้

4.1.1 บทบาทในการสร้างการยอมรับทางสังคม

บทบาทในการสร้างการยอมรับทางสังคม เป็นสิ่งที่จะช่วยผลักดันให้เกิดการยอมรับทางสังคมมากขึ้น เป็นการเสริมสร้างการยอมรับแก่ผู้ที่ขาดโอกาส ให้มีแนวทางหรือทางออกในการใช้ชีวิตในสังคมอย่างปกติได้มากขึ้น โดยอาจได้รับการช่วยเหลือหรือสนับสนุนจากกลุ่มผู้ประกอบการ ผู้รับบริการหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ

จากการศึกษาพบว่า กรมราชทัณฑ์มีบทบาทที่สำคัญในการสร้างการยอมรับจากสังคม เนื่องจากเป็นหน่วยงานแรกในการปรับพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขัง แนะนำแนวทางที่เหมาะสม ให้พร้อม สำหรับการออกไปดำเนินชีวิตภายนอกเรือนจำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า

“นับว่าเป็นบทบาทเริ่มต้นหลังจากที่ผู้พ้นโทษได้พ้นโทษออกมาแล้ว ซึ่งสำคัญมาก เพราะเราจะพยายามปลูกฝังวินัย จิตใจ ร่างกาย หรือความพร้อมต่าง ๆ ให้แก่ผู้พ้นโทษ เมื่อเขาพ้นโทษออกมา เขาก็ต้องยอมรับตัวเขาเอง ให้โอกาสตัวเองให้ได้ก่อน จากนั้นการเริ่มประกอบอาชีพของเขาจะได้รับการยอมรับจากสังคมต่อเมื่อเขาปฏิบัติไปในทางที่ดีไม่คิดร้ายกับใคร ชื่อสัตย์ต่อคนต่องาน” (เจ้าพนักงานราชทัณฑ์คนที่ 1, สัมภาษณ์, ตุลาคม 2565)

อีกทั้ง ทางกิจการก็ได้เป็นฐานเสียงที่สำคัญให้กับพนักงานที่เป็นผู้พ้นโทษหญิง โดยได้รับการสนับสนุนจากทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้มารับบริการเช่นกัน ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทในการสนับสนุนการสร้างการยอมรับทางสังคม ดังผู้ให้ข้อมูลว่า

“กิจการเราพอที่จะเป็นกระบอกเสียงให้กับผู้พ้นโทษ โดยมีการสนับสนุนจากภาครัฐ คือทัณฑสถานหญิง ภาคเอกชนมีการสนับสนุนอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบการนวด เช่น ผ้าขนหนู สบู่เหลว ยาหม่องที่ใช้นวด เป็นต้น เราจะมีเครือข่ายที่ติดต่อกันเข้ามาให้ของสนับสนุนเรื่อย ๆ ส่วนผู้ที่มารับบริการ เมื่อเข้ามาแล้วมีความประทับใจ ก็จะมีการบอกต่อ ๆ กัน รีวิวให้ความคิดเห็นในเพจเชิงบวก ชมว่าเรานวดดี ต้อนรับดี เมื่อคนในโลกโซเชียลเห็นก็อยากเข้ามาใช้บริการ” (ผู้บริหาร บจก.ลีลานวดไท, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2565)

“ในฐานะที่ลีลานวดไทเป็นร้านที่มีผู้ใช้บริการเป็นชาวต่างชาติเยอะ มีรางวัลการันตีมากมาย ส่งผลให้คนที่มาใช้บริการคิดว่า อยากสนับสนุนคนกลุ่มนี้ ซึ่งปัจจุบันผู้ใช้บริการชาวไทยก็เริ่มมีเยอะขึ้น มีลูกค้าประจำเพิ่มขึ้นเพราะสังเกตเห็นว่าชาวต่างชาติยังกล้าใช้บริการ แล้วเราคนไทยด้วยกันถึงจะช่วยกันไม่ได้ละ” (ผู้จัดการร้านคนที่ 3, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2565)

จากข้อมูลข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่า บทบาทการสร้างการยอมรับทางสังคมของกิจการลีลานวดไทและผู้รับบริการสามารถเป็นฐานเสียงให้กับผู้พ้นโทษหญิงในการมอบโอกาสโดยร่วมมือกับหลายภาคส่วนที่ช่วยสนับสนุนทั้งอุปกรณ์ สิ่งของต่าง ๆ ที่มอบให้ การมีเพจเฟซบุ๊กที่สามารถเข้าถึงบริการได้ง่ายและได้รับคำชมจากผู้รับบริการทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ซึ่งจะทำให้พนักงาน มีกำลังใจเพิ่มขึ้นในการทำงานทุกคน รวมถึงมีการติดตามและสนับสนุนต่อเนื่องภายหลังการจ้างงาน เพื่อให้มั่นใจว่า ผู้พ้นโทษหญิงจะสามารถปรับตัวและพัฒนาทักษะในที่ทำงานได้เป็นอย่างดี

“การต้อนรับที่ดี การพูดจาที่น่ารักของพนักงานตลอดการเข้ารับบริการที่นี้ สถานที่ดูสะอาด สบายตา เป็นระเบียบเรียบร้อย การบริการเหมาะสมกับราคาที่จ่ายไป เพราะทุกอย่างลงตัวมาก มีความคุ้มค่าในการให้บริการ เช่น เมื่ออยากเน้นจุดนัดตรงไหนเป็นพิเศษ ก็สามารถบอกพนักงานได้ น่าประทับใจ จนอยากที่จะเข้ามาใช้บริการอีก” (ผู้รับบริการคนที่ 1, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2565)

“คนทุกคนควรได้รับโอกาส และโอกาสที่ได้รับที่สำคัญคือการเริ่มต้นใหม่ การฝึกทักษะในทัศนสถาน ก็เพื่อให้ผู้พันโทช มีโอกาสในการตั้งตัว ประกอบอาชีพอย่างสุจริต เลี้ยงปากท้องได้ และไม่กลับไปทำผิดอีกครั้ง ซึ่งการสนับสนุนสถานประกอบการที่ให้โอกาสผู้พันโทช ได้รับการฝึกฝน โดยส่วนตัวแล้ว จากการที่ได้สัมผัส ผู้พันโทชต้องการที่สุดคือการยอมรับ และไม่ถูกมองด้วยสายตาดูแคลน” (ผู้รับบริการคนที่ 3, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2565)

และจากข้อมูลข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่า ผู้รับบริการเป็นหนึ่งในผู้มีส่วนช่วยสร้างการยอมรับทางสังคม คือ เมื่อรับบริการแล้วเกิดความพึงพอใจและประทับใจจากการใช้บริการ เห็นถึงความตั้งใจในการปฏิบัติงานของผู้พันโทชได้เป็นอย่างดีและสัมผัสได้ถึงความต้องการของผู้พันโทช ที่อยากให้สังคมยอมรับอย่างแท้จริง

อีกทั้ง การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในวิธีการที่หลากหลายรูปแบบของกิจการเอง รวมถึงผู้รับบริการที่มีความประทับใจก็จะบอกกล่าวกันแบบปากต่อปาก ทำให้มีผู้ที่สนใจเข้ามาใช้บริการมากขึ้น ซึ่งก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งในการสร้างบทบาทการยอมรับทางสังคม ดังผู้ให้ข้อมูลว่า

“มีการประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ของสถานวดไทและได้มีสื่อต่างประเทศให้ความสนใจเข้ามาสัมภาษณ์ เช่น สื่อNHK ของประเทศญี่ปุ่น สื่อประเทศออสเตรเลีย ประเทศแคนาดา เป็นต้น การประชาสัมพันธ์ในโลกโซเชียล ว่าเรามีโปรแกรมที่ตอบโจทย์คนยุคปัจจุบัน คือ การนัดหมายโทรโฟนซินโดรม หรือการนัดแบบเน้นจุดตามความต้องการของผู้มารับบริการ สามารถเพิ่มจำนวนชั่วโมงได้ จัดโปรโมชั่นสำหรับวันหยุดพิเศษ หรือซื้อคูปองเก็บไว้ใช้ทั้งปี เราก็มียกเว้น มีส่วนลดให้ตลอด” (ผู้บริหาร บจก.สถานวดไท, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2565)

“ทางร้านได้มีการประชาสัมพันธ์หลาย ๆ ทาง มีการออกอีเว้นท์ บุชของร้าน สื่อออนไลน์ต่าง ๆ เพื่อเชิญชวนให้ผู้คนเข้ามาใช้บริการมากขึ้น พนักงานได้ทำงาน มีรายได้ที่แน่นอน มีสวัสดิการ มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทำให้พนักงานมีแรงจูงใจในการทำงาน บริการดี ทำให้ลูกค้าประทับใจและกลับมาใช้บริการซ้ำอีก และลูกค้าก็ยังชวนคนอื่น ๆ มาใช้บริการ

ด้วยอีก ถือว่าเกิดการยอมรับในตัวพนักงานที่พันโทษมากขึ้น” (ผู้จัดการร้านคนที่ 1, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2565)

จากข้อมูลจะเห็นได้ว่า ทางกิจการได้รับความสนใจจากสื่อต่างประเทศเข้ามาถ่ายทอดวิธีการ และเรียนรู้ ทำความเข้าใจร้านนวดแผนไทยที่มีผู้พันโทษหญิงเป็นผู้ให้บริการอย่างถูกต้องและมีมาตรฐานจนได้รับรางวัลมากมาย อีกทั้งการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ โดยมีโปรแกรมนัดที่ตอบโต้ให้กับคนในยุคปัจจุบัน คือ การนัดสมาร์ทโฟนซินโดรม ที่คิดค้นขึ้นมาสำหรับผู้ใช้โทรศัพท์ นานมีอาการเมื่อยล้า ก็สามารถช่วยบรรเทาอาการปวดต่าง ๆ ได้ และทางกิจการก็ยังมีบริการออกบูธร้านค้าจัดโปรโมชั่น ส่วนลดและของแถมเพื่อให้ผู้ที่มีความสนใจได้เข้ามาใช้บริการ

นอกจากนี้ ลูกค้าส่วนใหญ่จะเป็นชาวต่างชาติ เนื่องจากพื้นที่บริเวณที่ตั้งของกิจการเป็นแหล่งท่องเที่ยวใจกลางเมือง จะมีนักท่องเที่ยวหลากหลายสัญชาติที่มีความสนใจมาเข้ารับบริการบ้าง ก็รับบริการเป็นประจำ และบอกต่อ ๆ กัน ซึ่งพนักงานของกิจการเอง นอกจากจะมีฝีมือทางการนวดแล้ว ก็ยังมีการฝึกภาษาและพยายามสื่อสารกับผู้รับบริการเพื่อให้เกิดความพึงพอใจในการรับบริการมากที่สุด ดังข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ดังนี้

“ให้ทางลีลานวดไทยมีการประชาสัมพันธ์ จัดส่วนลด โปรโมชั่นให้เยอะขึ้น และพนักงานเองก็ต้องตั้งใจทำงานให้ดีด้วย ช่วงนี้จะมีลูกค้าคนจีน สิงคโปร์ มาเลเซีย ต่างชาติมาใช้บริการ การสื่อสารก็จะใช้ภาษามือโดยส่วนใหญ่ เนื่องจากพนักงานไม่ค่อยถนัด แต่คนที่สื่อสารได้ก็จะมาช่วยกัน” (ผู้จัดการร้านคนที่ 2, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2565)

“พูดต่อ ๆ กัน หรือแนะนำคนที่มีความต้องการอยากนวดตามร้านต่าง ๆ เนื่องจากเราเคยใช้บริการที่นั่นมาแล้ว เราก็จะเล่ากับสิ่งที่เราเคยใช้บริการมาและใช้โซเชียลให้เป็นประโยชน์” (ผู้รับบริการคนที่ 1, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2565)

จะเห็นได้ว่า บทบาทในการสร้างการยอมรับทางสังคมมีหลายรูปแบบ ทั้งกิจการเองที่ส่งเสริมการสร้างโอกาสให้ผู้พันโทษมีงานทำจนทำให้เกิดการยอมรับกับคนในสังคม โดยมีการส่งเสริมความเข้าใจและการยอมรับทางสังคมผ่านการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์และการให้ความรู้ข้อมูลข่าวสารแก่สาธารณชนมีการนำเสนอ โฆษณา ประชาสัมพันธ์ จัดโปรโมชั่น และมีการการันตีรางวัลที่ได้รับ เพื่อให้มีผู้ใช้บริการเพิ่มมากขึ้น ส่งเสริมยอดขายและช่วยเหลือสังคมได้อย่างตรงจุด รวมไปถึงผู้รับบริการที่ผ่านการรับบริการแล้วเกิดความพอใจในมาตรฐานการบริการ มีการบอกกันแบบปากต่อปาก เชิญชวนให้เพื่อน ๆ คนรู้จักมาใช้บริการมากขึ้น

4.1.2 การสร้างความไว้วางใจ

จากการศึกษาพบว่า การสร้างความไว้วางใจจากผู้พันโทชหญิง เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะช่วยสร้างการยอมรับทางสังคม โดยเป็นการสร้างความเชื่อมั่นระหว่างผู้พันโทชหญิงที่เป็นผู้ต้องการโอกาสดังกล่าวกับผู้ประกอบการและผู้รับบริการที่เป็นผู้ให้โอกาส ดังข้อมูลจากผู้ประกอบการและผู้จัดการร้านได้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“เราจะให้โอกาสเขาก่อนเสมอ เพราะเขาเดือดร้อนมา ก็เหมือนเราเป็นที่พึ่งที่แรก หลังจากที่เขาพันโทชออกมา เราต้องยอมรับและไว้วางใจในตัวเขาก่อน เมื่อเกิดความไว้วางใจ เขาก็จะสามารถอยู่กับเราได้อย่างสบายใจ ทำงานด้วยความไว้วางใจ นอกจากนี้ยังมีสวัสดิการประกันสังคม การจัดเลี้ยงพนักงานในช่วงปีใหม่ให้มาทำความรู้จักกัน สร้างความสามัคคีกัน” (ผู้บริหาร บจก.ลีลานวดไท, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2565)

“ส่วนมากเป็นผู้ต้องโทษคดีค้ายา เรามีความไว้วางใจเขาและรู้สึกว่ามีใจไว้วางใจมาก เพราะผู้ที่ออกมาบอกว่าจะไม่กลับไปอีก เพราะเขาได้ชีวิตใหม่และก็ยังย้ำอีกว่าเรื่องการค้ายาไม่กลับไปทำแน่นอนเพราะการอยู่ข้างในคุก ไม่ใช่แค่ที่มองเห็น แค่ว่าได้ชีวิตข้างในให้พึ่งน้ำตาเราก็ไหล เห็นเขามีความสุขที่ได้มาอยู่ที่นี่” (ผู้จัดการร้านคนที่ 1, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2565)

“เท่าที่เห็น คือ เจ้านายเขาก็จะให้ระยะเวลาทดลองงาน สังเกตพฤติกรรม มารยาท การพูดจาต่าง ๆ โดยผู้จัดการเองก็ต้องสังเกตพนักงานเหมือนกัน ถ้าพบว่าพนักงานคนไหนที่ยังขาดตกบกพร่องตรงไหน ก็จะมีการเตือน การสอน หากเตือนแล้วไม่ฟังก็จะมีกฎระเบียบที่เข้มข้นมากขึ้น แต่ส่วนมากแล้วไม่ค่อยมีใครดื้อ” (ผู้จัดการร้านคนที่ 3, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2565)

จะเห็นได้ว่า การสร้างความไว้วางใจเกิดจากการเริ่มให้โอกาสแก่ผู้พันโทชตั้งแต่ก้าวออกจากเรือนจำ ให้ความเข้าใจทางจิตใจ การปรับตัว รวมถึงการช่วยเหลือในทุกมิติ ทั้งที่อยู่อาศัย ปัจจัยอื่น ๆ รวมถึงสวัสดิการจากการเป็นพนักงานของกิจการ ซึ่งผู้จัดการร้านก็มีส่วนช่วยในการฝึกอบรม ว่ากล่าวตักเตือนเมื่อทำผิดพลาด และพยายามเข้าใจกับปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้ผู้พันโทชหญิงไม่รู้สึกกังวล สามารถทำงานได้อย่างสบายใจ ซึ่งจะนำไปสู่การเต็มใจในการให้บริการ

นอกจากการได้รับความไว้วางใจจากผู้ประกอบการแล้ว การที่พนักงานจะสร้างความเชื่อมั่นให้กับเจ้าของกิจการและผู้รับบริการสำหรับการปฏิบัติงานนั้น คือ การประพฤติและปฏิบัติตนให้เห็นว่า ตนนั้นปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ ซื่อสัตย์กับงาน ทำหน้าที่ได้อย่างถูกต้องและทำให้ผู้รับบริการประทับใจและกลับมาใช้บริการซ้ำอีก ดังผู้ให้ข้อมูลว่า

“คนข้างใน ที่เป็นผู้ต้องขังรับรู้ว่าการออกมาข้างนอกแล้วจะเจอสภาพแบบใด อาจเจอเจอความกดดันจากภายนอกแต่เราก็อยู่ได้เนื่องจากข้างในคุกมีการกดดันมากกว่าข้างนอกมีกฎระเบียบมากมาย ซึ่งแตกต่างจากข้างนอกที่มีอิสระเราสามารถรับมือกับความกดดันได้เป็นอย่างดี อีกอย่างเมื่อเราทำงานดีเรามากจะได้รับคำชมจากชาวต่างชาติที่มาใช้บริการซึ่งคนต่างชาติจะรู้จักเรามากกว่าคนไทยด้วยกันเอง” (พนักงานคนที่ 2, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2565)

“เมื่อพี่มาทำงานตรงนี้ พี่มีงานทำ มีเงินใช้เลี้ยงดูตัวเอง พี่ก็คิดอยู่เสมอว่า ร้านลีลานวดไทเป็นที่ที่ให้เรามีโอกาส เราโชคดีมากที่ได้มาทำงานตรงนี้ มาเจอแม่ มาเจอเพื่อนร่วมงาน พี่ก็ตอบแทนเขาด้วยการขยันทำงาน รับผิดชอบหน้าที่ตัวเองให้ดีที่สุด มีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง เจ้าของ และผู้ให้บริการ เราบริการอย่างเต็มความสามารถ เพราะสุดท้ายแล้วผลลัพธ์ที่ได้คือการที่เขาจ้างเราทำงานต่อ ลูกค้าชอบพี่มีกิจการนวด การบริการเราและอยากจะมาใช้บริการซ้ำอีก” (พนักงานคนที่ 4, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2565)

จะเห็นได้ว่า เมื่อมีการสร้างความไว้วางใจและสร้างความเชื่อมั่นด้วยกันทั้งสองฝ่ายแล้ว ความต้องการของแต่ละฝ่ายก็จะบรรลุเป้าหมาย จึงเกิดการสร้างการยอมรับทางสังคมอย่างเห็นได้ชัด

4.1.3 ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคส่วนอื่น

จากการศึกษาพบว่า การสร้างการยอมรับทางสังคมจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคส่วนอื่น ซึ่งแต่ละภาคส่วนล้วนมีความสำคัญที่จะช่วยสนับสนุนการยอมรับทางสังคมแตกต่างกันไป เช่น ภาครัฐอาจมีการสนับสนุนการเข้าถึงสวัสดิการพื้นฐานที่ควรได้รับอย่างเท่าเทียมกับคนในสังคม กำหนดนโยบายเพื่อปกป้องสิทธิของผู้พันโทหญิงในการเข้าถึงการจ้างงาน ส่งเสริมโอกาสความเท่าเทียมในการจ้างงาน หรือภาคเอกชนช่วยสนับสนุนด้านงบประมาณ แนวคิดสร้างสรรค์ อุปกรณ์เทคโนโลยี ด้านทรัพยากรมนุษย์ และภาคส่วนอื่น ที่มีการสนับสนุนในด้านการประชาสัมพันธ์ การสร้างเครือข่ายที่กว้างขวาง ตามความพร้อมและความสามารถของแต่ละภาคส่วน ดังข้อมูลดังต่อไปนี้

“อย่างภาครัฐก็จะดูแลสวัสดิการขั้นพื้นฐาน ภาคเอกชนก็อาจจะสนับสนุนปัจจัยอื่น ๆ ที่ทำให้สังคมเกิดการยอมรับทางสังคมมากยิ่งขึ้น โดยสามารถให้การสนับสนุนสิทธิขั้นพื้นฐาน โอกาสทางการศึกษาให้ได้เล่าเรียนมากกว่านี้ เพราะคนส่วนมากที่ไม่รู้หนังสือ อ่านไม่ได้ เขียนไม่ได้ ก็อาจจะเป็นเหตุผลที่เขาขาดโอกาสต่าง ๆ ไป แล้วเลือกไปทำผิดก็ได้” (ผู้จัดการร้านคนที่ 1, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2565)

“มีหน่วยงานให้การสนับสนุน เช่น ถ้ามีงานแข่งขันการประกวด ทางร้านก็จะส่งหมอนวดเข้าประกวดแข่งขันและมักจะได้รางวัลกลับมา หรือถ้าตามห้างสรรพสินค้ามีออกบูธ ก็จะเชิญชวนให้ลีลานวดไทไปออกงาน ประชาสัมพันธ์ให้เข้ามาใช้บริการพร้อมมีส่วนลดโปรโมชั่นให้ด้วย” (ผู้จัดการร้านคนที่ 2, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2565)

“หน่วยงานต่าง ๆ มีส่วนเกี่ยวข้องในเชิงนโยบาย งบประมาณ บุคลากร ตั้งแต่กรมราชทัณฑ์ที่พยายามทำให้ผู้พ้นโทษออกไปมีชีวิตที่ดี โดยทำ MOU ความร่วมมือ กับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ลีลานวดไท, บริษัท ทองธนพล จำกัด ที่มีการเข้ามาฝึกอาชีพให้กับผู้ต้องขัง” (เจ้าพนักงานราชทัณฑ์คนที่ 1, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2565)

ซึ่งจากการศึกษาพบว่า การสร้างความร่วมมือจากราชทัณฑ์ที่เป็นหน่วยงานภาครัฐมีความจำเป็นอันดับแรก เพราะเป็นหน่วยงานที่ดูแลผู้พ้นโทษโดยตรง ทั้งสวัสดิการ สิทธิขั้นพื้นฐาน การศึกษา การดำรงชีวิตประจำวัน อันดับถัดมาคือภาคเอกชน ที่มีศักยภาพทางรายได้และการต่อยอดทางธุรกิจได้ รวมถึงการสร้างความร่วมมือกับนายจ้างโดยมีการให้สิ่งจูงใจทางภาษีหรือการสนับสนุนอื่น ๆ จึงเป็นแรงจูงใจที่เริ่มมีการทำข้อตกลงร่วมกับราชทัณฑ์ในการสนับสนุนการจ้างงานของผู้พ้นโทษหญิง

อีกทั้ง ยังมีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่จะช่วยสนับสนุนต่อการจ้างงานของผู้พ้นโทษหญิง ดังนี้

“ปัจจัยที่จะส่งเสริมให้สังคมมีส่วนร่วมมากขึ้น คือ ราชทัณฑ์เองควรออกมาโฆษณาประชาสัมพันธ์ กลุ่มผู้ต้องขังที่เป็นผลผลิตของราชทัณฑ์เองเพิ่มมากขึ้น เมื่อก่อนเราจะเห็นการจัดแสดงสินค้า ความสามารถของกลุ่มผู้ต้องขังที่ได้ทำมาขาย มาให้บริการต่าง ๆ แต่ปัจจุบันไม่เห็นเลย ภาคส่วนอื่น ๆ ก็จะไม่สามารถรับรู้ได้ว่า ราชทัณฑ์ก็มีผลผลิตแบบนี้ โอกาสที่ผู้ประกอบการจะให้ความร่วมมือยังมีน้อยมาก ๆ” (ผู้บริหาร บจก.ลีลานวดไท, สัมภาษณ์, มกราคม 2566)

“ถ้าหลาย ๆ ภาคส่วนมาช่วยสนับสนุนกัน วิสาหกิจเพื่อสังคมจะสามารถดำเนินต่อไปได้ง่ายขึ้น อาจจะไม่ต้องไปหาทุนเอง เพราะได้ทุนจากภาคส่วนอื่น ๆ มาช่วย หรืออาจจะได้ผู้เชี่ยวชาญมาฝึกสอนทางด้านการทำงาน หรือมีสวัสดิการอื่น ๆ จากภาครัฐ เป็นต้น” (พนักงานคนที่ 4, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2565)

จากข้อมูลข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่า สังคมจะได้รับการสนับสนุนได้อย่างตรงจุดมากขึ้น โดยราชทัณฑ์ที่เป็นหน่วยงานแรกเริ่มในการผลิตผู้พ้นโทษ ให้ความสำคัญกับผู้พ้นโทษอย่างจริงจัง มีการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ถึงผลผลิตที่ดีของราชทัณฑ์ สนับสนุนผู้พ้นโทษให้มีโอกาสในการ

ประกอบอาชีพ และยังรวมไปถึงการจ้างงานจากอาชีพที่ผู้พ้นโทษได้ให้ความสนใจตั้งแต่อยู่ในเรือนจำ ให้สามารถออกมาประกอบอาชีพที่ตนเองถนัดได้

“หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคส่วนอื่น ๆ มีการยอมรับทางสังคมและให้ความสนับสนุน โดยอาจเป็นการจ้างงานผู้พ้นโทษหญิง การโฆษณาส่งเสริมและกระตุ้นการเข้ารับบริการ ก็จะทำให้ประชาชนโดยทั่วไปมีความมั่นใจและยอมรับมากขึ้น อาจเป็นรูปแบบการจ้างงานเนื่องจากในเรือนจำมีการฝึกอาชีพหลากหลายประเภท หน่วยงานรัฐอาจจัดเป็นการขึ้นทะเบียนไว้ และทำ MOU ร่วมกับหน่วยงานเอกชนอื่น ๆ เมื่อต้องการแรงงานเฉพาะด้าน” (ผู้รับบริการคนที่ 2, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2565)

“ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคส่วนอื่น ๆ ควรให้ความสำคัญกับรูปแบบของพื้นฐานของชีวิต ตั้งแต่ครอบครัว การศึกษา สภาพแวดล้อม สภาพเศรษฐกิจของคนในสังคมก่อน จุดนี้เป็นจุดเริ่มต้นที่ควรได้รับการสนับสนุนอันดับแรก ส่วนการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิงเป็นส่วนต่อเนื่องจากผลกระทบทางสังคมที่ควรให้การสนับสนุนและดูแลให้ดีกว่าเดิม โดยปลูกฝังจิตใจสำนึกของคนในสังคมให้ตระหนักรู้มากยิ่งขึ้น” (ผู้รับบริการคนที่ 4, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2565)

และจากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า การร่วมมือกันจัดตั้งเครือข่ายสนับสนุนที่ได้รับความร่วมมือทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคส่วนอื่น ในการช่วยให้คำปรึกษา การสนับสนุนทางจิตใจและการให้คำแนะนำในการสร้างชีวิตใหม่ของผู้พ้นโทษหญิงจะทำให้ผู้พ้นโทษหญิง มีความพยายามและตั้งใจที่จะพัฒนา ปรับปรุงตนเองมากขึ้น เพื่อที่จะใช้ชีวิตอยู่ในสังคมให้เหมือนคนปกติทั่วไปได้

4.2 การนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาประยุกต์ใช้ในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิง

ในปัจจุบันสถานประกอบการให้ความสำคัญกับการดำเนินกิจการควบคู่ไปกับการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาทางสังคม โดยมีการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจการการผลิต การจำหน่ายสินค้า หรือการให้บริการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมเป็นเป้าหมายหลักของกิจการ ซึ่งนิติบุคคลที่ได้รับการจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติวิสาหกิจเพื่อสังคมแล้วนั้น จะสามารถเข้าถึงสิทธิประโยชน์ ได้แก่ คุ้มภัยเงินจากกองทุนสำหรับดำเนินการก่อตั้ง ปรับปรุง และพัฒนากิจการ ได้รับความช่วยเหลือด้านเงินทุนในการประกอบกิจการระยะเริ่มแรก สิทธิประโยชน์ด้านภาษีอากร สิทธิประโยชน์ตามมาตราการจัดซื้อจัดจ้างและบริหารพัสดุภาครัฐ และสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายอื่น

(สุदारตัน โรจน์พงศ์เกษม, 2565) ตัวอย่างของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ประสบความสำเร็จในประเทศไทย เช่น บริษัทแจสเบอร์รี่ จำกัด เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมที่มุ่งแก้ปัญหาความยากจนของชาวนาด้วยนวัตกรรมผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ ที่มุ่งหาเมล็ดพันธุ์อินทรีย์คุณภาพสูงให้กับชาวนา ปลูกข้าวด้วยเมล็ดพันธุ์ที่ผ่านการคัดมาอย่างดี และรับซื้อผลผลิตจากชาวนาในราคาที่สูงกว่าผลผลิตข้าวดั้งเดิมถึง 200% แปรรูปและบรรจุไปจนถึงการทำตลาดให้กับสินค้าทั้งในและต่างประเทศ กำไรจากการดำเนินธุรกิจได้รับการลงทุนซ้ำในรูปแบบของการอบรมให้ความรู้แก่ชาวนา หรือ บริษัท บัดดีโฮมแคร์ วิสาหกิจเพื่อสังคม จำกัด ที่มุ่งแก้ไขปัญหาผู้สูงอายุที่ขาดคนดูแล ผู้สูงอายุยากไร้ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณ โดยมีพนักงานผู้ดูแล (Caregivers) มาจากการฝึกอบรมเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ให้มีโอกาสศึกษาต่อ เป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุโดยตรง ซึ่งมีรายได้มาจากการให้บริการผู้สูงอายุที่มีกำลังจ่าย และปันกำไรนั้นไปดูแลผู้สูงอายุยากไร้ ผ่านการร่วมมือกับชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่

จากประเด็นปัญหาการว่างงานของผู้พ้นโทษภายหลังการพ้นโทษ ทำให้กระทรวงยุติธรรม และการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) มีแนวทางจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์ ที่ใช้การลงทุนร่วมกับภาคเอกชนทั่วประเทศ ให้สามารถเลี้ยงตัวเองได้โดยพึ่งพางบประมาณภาครัฐให้น้อยที่สุด โดยการคัดเลือกผู้ประกอบการธุรกิจที่เน้นนวัตกรรม แรงงานใช้ฝีมือ และรูปแบบธุรกิจสมัยใหม่ เพื่อช่วยสร้างงานสร้างอาชีพสุจริตให้กับผู้พ้นโทษให้มีรายได้เลี้ยงชีพหลังจากการพ้นโทษ เพราะมีผู้พ้นโทษส่วนน้อยที่เมื่อพ้นโทษแล้วจะมีอาชีพการงานที่มั่นคงรองรับ การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์ จึงเป็นแนวทางของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ช่วยส่งเสริมการจ้างงานแก่ผู้พ้นโทษ ซึ่งเป็นบุคคลที่สมควรได้รับการส่งเสริมเป็นพิเศษ และเป็นการช่วยสร้างโอกาสในการสร้างงาน โดยเน้นการฝึกอบรมและการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในตลาดแรงงาน

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 หมวด 1 มาตรา 5 ที่บัญญัติไว้ว่า “(1) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อส่งเสริมการจ้างงานแก่บุคคลผู้ได้รับการส่งเสริมเป็นพิเศษ การแก้ไข้ปัญหา หรือพัฒนาชุมชน สังคม หรือสิ่งแวดล้อม หรือเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอื่นหรือค้ำประกันประโยชน์ให้แก่สังคมตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด (2) มีรายได้ไม่น้อยกว่าร้อยละห้าสิบมาจากการจำหน่ายสินค้าหรือการบริการ เว้นแต่กิจการที่ไม่ประสงค์จะแบ่งปันกำไรแก่ผู้ถือหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นอาจมีรายได้น้อยกว่าร้อยละห้าสิบมาจากการจำหน่ายสินค้าหรือการบริการ... (3) นำผลกำไรไม่น้อยกว่าร้อยละเจ็ดสิบไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ตาม (1) และแบ่งปันกำไรให้แก่ผู้เป็นเจ้าของกิจการหรือผู้ถือหุ้นได้ไม่เกินร้อยละสามสิบของผลกำไรทั้งหมด... (4) มีการกำกับดูแลกิจการที่ดี” ซึ่งมีความสอดคล้องกับกรณีศึกษา กิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ ในการนำแนวคิดการจ้างงานกลุ่มคนเปราะบางที่เป็นผู้พ้นโทษหญิง ซึ่งนับได้ว่าเป็นบุคคลผู้สมควรได้รับการส่งเสริมเป็นพิเศษ และมีการแบ่งรายได้ที่สอดคล้องกับแนวทางตามที่พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 ที่ได้บัญญัติไว้ ซึ่งการนำแนวคิด

วิสาหกิจเพื่อสังคม มาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินกิจการ ทำให้สามารถช่วยเหลือกลุ่มคนเหล่านี้ไม่ให้กลับไปกระทำผิดซ้ำที่เป็นปัญหาของสังคมได้

จากการสัมภาษณ์ข้อมูลและการศึกษาความเป็นมาของกิจการลีลานวดไท พบว่า กิจการลีลานวดไท เป็นร้านนวดแผนไทยที่มีมาตรฐาน การันตีด้วยรางวัลคุณภาพมากมายจากการมีแนวคิดและจุดมุ่งหมายในการดำเนินการกิจการ ดังนี้

“เราทำธุรกิจประเภทการให้บริการ โดยรับผู้พ้นโทษที่ผ่านการฝึกอาชีพนวดออกมาจากทัณฑสถานหญิง และมองว่าผู้พ้นโทษเหล่านี้ควรได้รับโอกาสในการประกอบอาชีพก่อน ส่วนเรื่องในองค์กรของเรามองเป็นเรื่องรอง ที่สำคัญคือ วันนี้พนักงานได้นวดกี่รอบ อย่างน้อยที่สุด 2 รอบต่อวัน เพื่อให้เขามีรายได้เพียงพอเลี้ยงดูตนเอง” (ผู้บริหาร บจก.ลีลานวดไท, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2565)

“การช่วยเหลือผู้พ้นโทษให้มีความสามารถ มีรายได้ ช่วยเหลือสังคมไม่ให้เกิดปัญหาว่างงาน ในกรณีที่หากมีเพื่อนหรือญาติของผู้พ้นโทษที่ต้องการงานทำ ทางร้านจะให้โอกาสในการทำงานได้ง่ายขึ้น เนื่องจากมีความไว้วางใจในฐานะที่เป็นคนรู้จักกับผู้พ้นโทษในระดับหนึ่ง” (ผู้จัดการร้านคนที่ 1, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2565)

จากข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ว่า กิจการลีลานวดไทมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้พ้นโทษหญิงได้รับโอกาสในการประกอบอาชีพก่อนเป็นอันดับแรก จากนั้น หากญาติของผู้พ้นโทษหญิงมีความต้องการอยากมีอาชีพ ก็จะทำให้โอกาสได้ทำงานด้วยเช่นกัน ซึ่งการให้ความช่วยเหลือแบบนี้ จะเป็นการช่วยลดทอนปัญหาการว่างงานของผู้พ้นโทษหญิง และไม่ให้เกิดกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก

กิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหนึ่งในสถานประกอบการที่ได้สร้างเครือข่ายและสนับสนุนการจ้างงานโดยมีการทำข้อตกลงความร่วมมือ (Memorandum of Understanding: MoU) กับทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ในการจ้างงานกลุ่มคนเปราะบาง คือ ผู้พ้นโทษหญิง ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ มีผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ประกอบไปด้วย ผู้ประกอบการ ผู้จัดการร้าน พนักงานและอดีตพนักงาน ผู้รับบริการ รวมถึงทัณฑสถานหญิงที่เกี่ยวข้องในการให้ข้อมูลกรณีศึกษา โดยมีรายละเอียดข้อมูล ดังต่อไปนี้

จากการศึกษา ขั้นตอนการบริหารจัดการในการรับผู้พ้นโทษเข้าทำงานของกิจการลีลานวดไท พบว่า อันดับแรกจะได้รับการติดต่อจากทัณฑสถานหญิงจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อส่งตัวผู้พ้นโทษที่สนใจประกอบอาชีพนวดแผนไทยภายหลังการพ้นโทษเข้าทำงานกับทางกิจการ เมื่อทางกิจการรับเข้ามาแล้ว ก็จะสำรวจว่าใครยังไม่มีที่อยู่อาศัย ก็จะจัดที่อยู่ให้ชั่วคราวในระหว่างที่ทำงาน และมีการจัดฝึกอบรมข้อปฏิบัติในการนวดต่าง ๆ ที่เป็นมาตรฐานของทางร้านให้กับผู้ที่เข้ามาใหม่ เพื่อปรับท่าทางการนวดให้เหมาะสมถูกต้อง ตามมาตรฐาน ดังผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า

“เริ่มจากการรับผู้พันโทชมาจากทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่หรือการมาสมัครงานของผู้พันโทชด้วยตัวเอง จากนั้นก็จะมีการสัมภาษณ์ประวัติเบื้องต้น ชื่อ ภูมิลำเนา การอยู่อาศัย ปัจจุบัน ภูมิลำเนาแบบไหน เป็นต้น ซึ่งถ้าหากมีที่อยู่แล้ว มาทำงานสะดวกก็ไม่มีปัญหาอะไร แต่ถ้าไม่มีที่อยู่ ทางสถานวัดไทก็จะช่วยจัดหาให้ เมื่อเข้ามาทำงานแล้วก็มีเงื่อนไขในการทำงานต่าง ๆ เช่น ข้อปฏิบัติต่าง ๆ ของการเป็นพนักงาน สิทธิ สวัสดิการต่าง ๆ ที่จะชี้แจงให้พนักงานทราบ ซึ่งจะมีฝ่ายบุคคลชี้แจงให้ หลังจากนั้นเมื่อเริ่มงานก็จะมีพี่เลี้ยงคอยดูแล แนะนำขั้นตอนการทำงานแต่ละประเภทออกไป เมื่อเกิดปัญหาที่สามารถปรึกษา พูดคุยกับผู้จัดการของแต่ละสาขาได้” (ผู้จัดการร้านคนที่ 3, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2565)

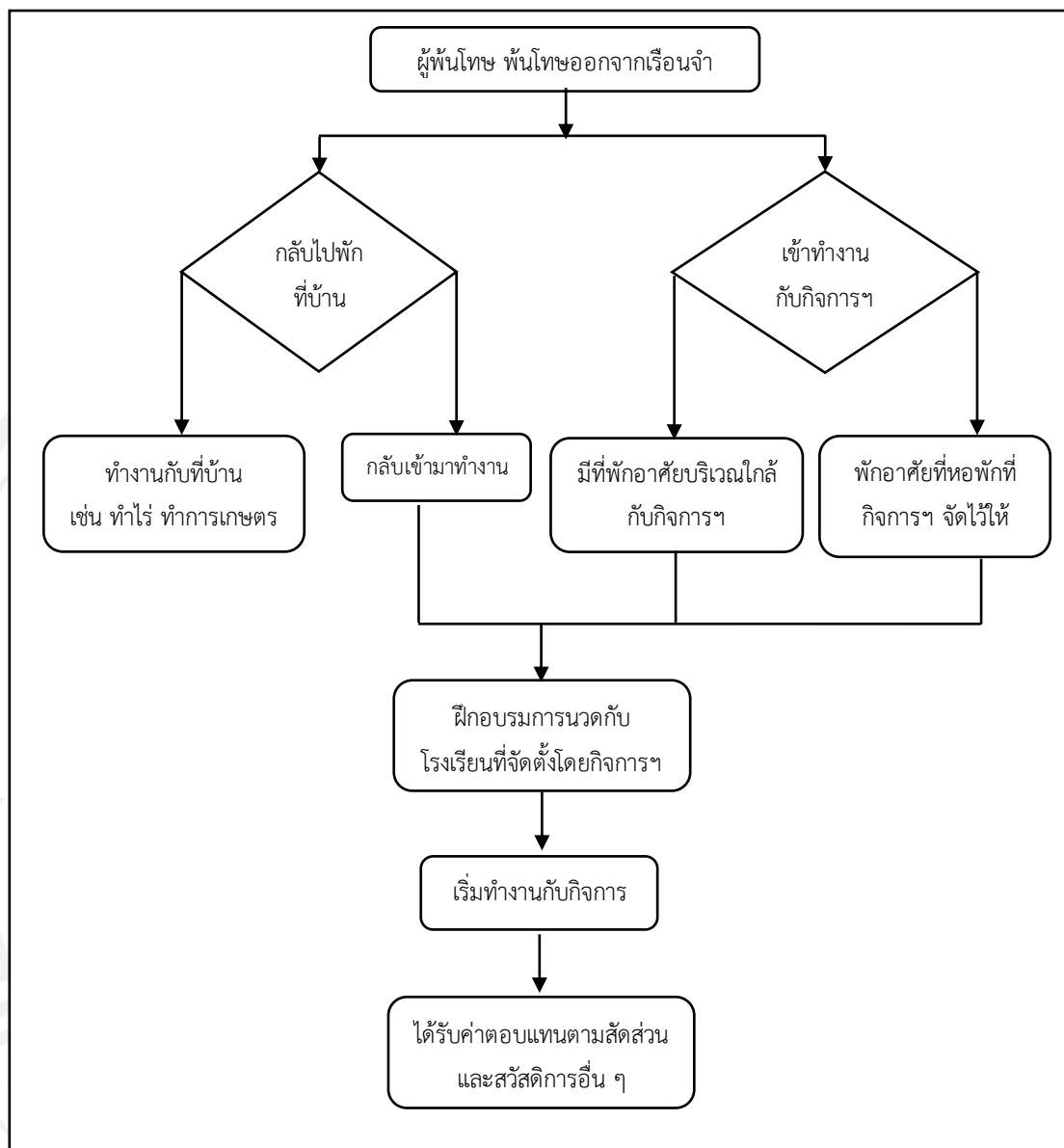
“สถานวัดไทก็จะมี การสอบถามข้อมูลเบื้องต้น เช่น เมื่อตอนเป็นผู้ต้องขังขนาดเป็นไหม แล้วถ้าขนาดเป็นเคยออกกองขนาดเชิญชมหรือไม่ เพราะทุกคนอาจจะขนาดเป็นแต่ยังไม่เคยได้ออกงานเพราะในงานหนึ่งครั้งจะเปิดรับแค่ 20 คนจากจำนวนผู้ต้องขังทั้งหมด 2000 กว่าคน ซึ่งพี่ก็ได้ออกกองขนาดเชิญชมและก็ได้มีประสบการณ์หนึ่งในการขนาดจริง ๆ ได้เจอผู้ใช้บริการจริง ๆ และก็สอบถามว่าบ้านอยู่ที่ใด มีที่พักตอนจะมาทำงานไหม ก็ตอบไปว่าบ้านจริง ๆ อยู่อำเภอแม่แจ่ม แต่ที่โดนจับคือ บ้านแพนอยู่อำเภอแม่วาง ซึ่งทางสถานวัดไทก็ได้จัดที่พักให้ เพื่อให้เราได้เก็บเงินสักก้อนนึงแล้วย้ายออก เพราะก็จะมีผู้พันโทชรุ่นใหม่ ๆ มาเรื่อย ๆ มีรถไหม ถ้าไม่มีก็ให้ทำงานในสาขาที่ใกล้กับที่พัก และค่อย ๆ เก็บเงิน ซึ่งการอยู่หอพักที่สถานวัดไทจัดไว้ให้ก็มีกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ระบุไว้ ซึ่งเราก็รับได้ เพราะในคุกมีกฎเกณฑ์เยอะกว่านี้ แต่เราก็ปฏิบัติได้ และยังมีรุ่นพี่คอยให้คำแนะนำเรื่องการใช้ชีวิตข้างนอกอีกด้วย” (พนักงานคนที่ 1, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2565)

จะเห็นได้ว่า กิจการสถานวัดไท มีการสนับสนุนกับผู้พันโทชตั้งแต่พันโทชออกจากทัณฑสถานมา โดยมีที่อยู่อาศัย ดูแลสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานและสวัสดิการต่าง ๆ เพื่อให้ผู้พันโทชได้ตั้งตัว มีงานทำ มีรายได้ เงินเก็บที่จะใช้ดูแลตนเองและครอบครัวได้ รวมถึงให้การสนับสนุนด้านการฝึกอบรมทักษะทางอาชีพโดยส่งเสริมให้เรียนขนาดแผนไทยอย่างมีมาตรฐานในรูปแบบที่กิจการสถานวัดไทกำหนดไว้จากโรงเรียนที่กิจการได้จัดตั้งขึ้น ซึ่งนอกเหนือจากการฝึกทักษะอาชีพแล้ว ยังมีการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมที่จำเป็นสำหรับผู้พันโทชหญิง โดยมีตัวอย่างจากรุ่นพี่ถ่ายทอดประสบการณ์ให้ความรู้ แง่คิด ข้อควรระวังในการดำเนินชีวิตในสังคมอีกด้วย ซึ่งหน้าที่ที่สำคัญของการเป็นพนักงานกิจการก็จะทำหน้าที่แนะนำขั้นตอนการใช้บริการต่าง ๆ แก่ผู้มารับบริการด้วยความตั้งใจ ดังผู้ให้ข้อมูลว่า

“ทำตั้งแต่ตอนรับลูกค้าเข้าร้าน ถ้าลูกค้าเลือกโปรแกรมขนาดเสร็จแล้วก็จะมาล้างเท้าด้วยผิวมะกรูดและซับผ้าให้แห้ง จากนั้นก็ให้ลูกค้าได้เปลี่ยนชุดเพื่อให้สบายเวลาขนาด

แล้วก็พาลูกค้าเข้าห้องขึ้นเตียงนอน แล้วเราก็นวดตามโปรแกรมที่ลูกค้าได้เลือกไว้ ถ้าเลือก นวดเท้า เราก็จะมีขั้นตอนในการนวด นับเป็นนาที ๆ แล้วเปลี่ยนท่าจนครบชั่วโมงที่ลูกค้า เลือกมา ส่วนมากก็เลือกชั่วโมงครึ่งถึงสองชั่วโมง เมื่อนวดเสร็จก็พาลูกค้ามานั่งพัก เสิร์ฟน้ำ ให้ลูกค้าและเปลี่ยนชุด ก็จบหน้าที่ เราก็ก๊ีบของต่าง ๆ” (พนักงานคนที่ 3, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2565)

จากการศึกษาพบว่า ขั้นตอนของการให้บริการของพนักงาน จะปฏิบัติตามขั้นตอนตาม มาตรฐานที่กิจการกำหนดไว้ ตั้งแต่การต้อนรับลูกค้า เสนอโปรแกรมนวดตามที่ลูกค้าต้องการ เมื่อ ลูกค้าเลือกโปรแกรมเสร็จแล้ว ก็จะมีการชำระล้างเท้า เปลี่ยนชุดเพื่อความสะอาดสบายในการนวด หากลูกค้าท่านไหนต้องการนวดจุดใดเป็นพิเศษ ก็สามารถแจ้งพนักงานได้ เมื่อทำครบตามจำนวน ชั่วโมงแล้ว ก็จะมีการสอบถามว่ารู้สึกสบายขึ้นหรือไม่ หากยังรู้สึกไม่สบายก็จะแนะนำวิธีการ เคลื่อนไหว การขยับร่างกายในชีวิตประจำวันที่ดีได้อีกด้วย เมื่อเสร็จภารกิจของพนักงานนวดก็จะ เสิร์ฟน้ำสมุนไพรที่มีกลิ่นหอม ต้มแล้วอ่อนคลาย สร้างความประทับใจแก่ผู้ใช้บริการเป็นอย่างมาก และทำให้อยากเข้ามาใช้บริการซ้ำอีกหลายครั้ง ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปแผนภาพขั้นตอนการรับผู้พันโทษ จากทัศนสถานหญิงเข้าทำงานที่กิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้

ภาพที่ 4.1 แสดงขั้นตอนการรับผู้พ้นโทษจากพัฒนาสถานหญิงเข้าทำงานที่กิจการสีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่

นอกจากนี้ การรักษามาตรฐานการให้บริการของกิจการสถานวดไทที่ดีแล้ว กิจการยังมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนารูปแบบในอนาคต เพื่อรองรับผู้พันโทษที่กำลังจะพันโทษออกมา ดังผู้ให้ข้อมูลว่า

“เราอยากจะทำในอนาคตคือการเปิด ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ Nursing Home และ Wellness แก่ชาวต่างชาติที่เขาอยากมาใช้ชีวิตหลังเกษียณ หรือมาพักผ่อน โดยมีการนวด การดูแลต่าง ๆ ร่วมด้วย เพราะประเทศไทย ก็เป็นประเทศที่ใครหลาย ๆ คนอยากมาใช้ชีวิตที่นี่ ได้ทานของอร่อย ๆ ได้เที่ยวตามสถานที่สวยงามต่าง ๆ ...เราอยากจะทำไปสู Wellnes เกี่ยวกับสุขภาพที่เราสามารถเข้าถึงและเกี่ยวข้องกับอาชีพนวด ก็พยายามทำให้ครบวงจร ทางด้านการนวดเพื่อสุขภาพจริง ๆ มันจะทำให้เราปรับตัวและเปลี่ยนแปลงได้ง่ายขึ้น” (ผู้บริหาร บจก.สถานวดไท, สัมภาษณ์, ธันวาคม 2565)

จากข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ว่า กิจการไม่เพียงแต่ดำเนินกิจการเพื่อสร้างรายได้ให้กับกิจการเองเพียงอย่างเดียว แต่ยังสามารถสร้างรายได้ให้กับพนักงานที่เป็นผู้พันโทษโดยการพัฒนาและขยายขอบเขตของกิจการให้กว้างมากและหลากหลายมากขึ้น เพื่อรองรับผู้พันโทษหญิงที่ถนัดงานด้านอื่น ๆ ของกิจการในอนาคตอีกด้วย

จากการศึกษาการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาประยุกต์ใช้ในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทษหญิง พบว่า การนำแนวทางวิสาหกิจเพื่อสังคมมาใช้เป็นการสร้างโอกาสในการจ้างงาน สร้างเครือข่ายเชื่อมโยงผู้พันโทษหญิงกับสถานประกอบการเพื่อสังคมอย่างกิจการสถานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งสามารถสนับสนุนทางด้านจิตใจ ด้านการเงิน การให้คำปรึกษา อีกทั้งการประกอบการเพื่อสังคมนั้นยังช่วยพัฒนาทักษะอาชีพโดยเฉพาะรวมถึงการฝึกอบรมพัฒนาทักษะทางสังคมที่จำเป็นต้องใช้เมื่อเข้าสู่สังคมภายหลังการพันโทษ โดยการประกอบการเพื่อสังคมนั้นยังเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ข้อมูลและสร้างความตระหนักรู้ในสังคมเกี่ยวกับการพันโทษและการให้โอกาสครั้งที่สองกับผู้พันโทษ สามารถสร้างโอกาสให้ได้รับการสนับสนุนทางการเงิน การเข้าถึงทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพ หรือมีเงินทุนเริ่มต้นสำหรับการทำธุรกิจของตนเอง และยังแสดงให้เห็นว่าสถานประกอบการที่ผู้พันโทษหญิงทำงานอยู่สามารถเป็นตัวอย่งที่ดีในการแสดงให้เห็นว่าผู้พันโทษหญิงสามารถประสบความสำเร็จและมีส่วนร่วมในสังคมอย่างมีคุณค่า

4.3 ประเด็นปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทชหญิง

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกิจการลีลานวดไท ที่ประกอบด้วย หุ่นส่วนกิจการ ผู้จัดการร้าน และพนักงานที่เป็นผู้พันโทชหญิง รวมไปถึงผู้รับบริการ และส่วนของซัพพลายเออร์จังหวัดเชียงใหม่ ทำให้ผู้วิจัยได้พบประเด็นปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทชหญิง ดังนี้

4.3.1 ปัญหาสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

ตลอดการดำเนินกิจการของกิจการลีลานวดไทในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา สถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ส่งผลกระทบต่อประกอบการอย่างหนัก เนื่องจากเป็นโรคที่ต้องหลีกเลี่ยงการสัมผัสทางร่างกาย ทางอากาศ รวมถึงต้องระมัดระวัง รักษาระยะห่างซึ่งกันละกัน เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ดังข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ว่า

“มีปัญหาช่วงโควิดที่ต้องปิดกิจการไปชั่วคราวบางคนไม่มีที่ไป บางคนมีทุนอยู่แล้วเก็บเงินกันได้เขาก็กลับบ้านไปประกอบอาชีพอื่น ทำไร ทำสวน ค่าขาย ส่วนคนที่ไม่ได้ไปไหนเราก็เปลี่ยนจากร้านนวดเป็นร้านขายก๋วยเตี๋ยว ขายอาหาร เพื่อให้เขาอยู่ได้เพราะเรามีที่พักให้ก็อยู่กันไป ส่วนในเรื่องที่พักนั้น ก็ไม่ได้เก็บค่าเช่า แถมยังจ่ายค่าน้ำให้ฟรี แต่หากอยู่ไปสักระยะหนึ่งพอมีเงินเก็บแล้วก็ให้เขาออกไปเช่าหออยู่ข้างนอก เพื่อให้คนที่จะพันโทชออกมาอยู่แทน เพราะส่วนใหญ่ 99% ไม่มีเงินติดตัวมาเลย เราก็มีค่าอาหารให้ ยังไม่ได้เริ่มทำงานนวด พอนวดไปได้สักสัปดาห์หนึ่งก็มีเงินแล้ว ได้นวดทุกคนแน่นอน” (ผู้บริหาร บจก.ลีลานวดไท, สัมภาษณ์, ตุลาคม 2565)

“ในช่วงโควิดลูกค้าน้อย เดิมเป็นลูกค้าชาวต่างชาติ ส่วนมากมีการใช้ภาษาภาษาจีนจะไม่ได้เลย แต่ภาษาอังกฤษยังพอได้ เพราะได้เรียนมา ซึ่งปัจจุบันก็เริ่มมีนักท่องเที่ยวมาใช้บริการ เราก็มีรายได้มากขึ้น และเราก็เรียนรู้ภาษาจากชาวต่างชาติ อาจจะใช้มือ ทำทางในการพูดคุย สื่อสารบ้าง” (พนักงานคนที่ 1, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2565)

ผลกระทบจากปัญหาการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ทำให้ในช่วงแรกกิจการได้ปิดชั่วคราวทุกสาขาเพื่อลดการแพร่เชื้อ บางคนกลับบ้านไปประกอบอาชีพทำไร ทำสวน ทำเกษตรช่วยเหลือที่บ้าน ส่วนคนที่ยังทำงานกับลีลานวดไท ทางกิจการได้มีการปรับปรุงการ

ให้บริการโดยเปลี่ยนจากการให้บริการนวดแผนไทยเป็นผลิตหน้ากากอนามัยแจก และเปิดร้านจำหน่ายอาหารเพื่อสร้างรายได้ในระหว่างที่ยังเปิดให้บริการนวดไม่ได้

4.3.2 ปัญหาความกังวลภายหลังการฟื้นฟู

จากการสัมภาษณ์เจ้าพนักงานราชทัณฑ์ มีปัญหาและความกังวลอยู่ว่า ผู้ฟื้นฟูที่ได้จบหลักสูตรเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยแล้ว จะมีความกังวลเรื่องการดำเนินชีวิตในโลกภายนอกมาก ด้วยทิศทางที่ยังไม่สามารถกำหนดได้ในทันที จึงอาจทำให้เกิดปัญหาการเตรียมพร้อมทางด้านร่างกายจิตใจในช่วงแรก ซึ่งทางทัณฑสถานหญิงจะใช้วิธีในการติดต่อประสานกับญาติ ครอบครัวของผู้ต้องขังในการเตรียมพร้อมรับมือในเบื้องต้นกับสถานการณ์ที่ไม่อาจคาดเดาได้ ดังข้อมูลว่า

“เมื่อโครงการได้สิ้นสุดลง ผู้ต้องขังทุกคนก็จะกังวลเรื่องของการกลับบ้านว่า จะต้องปรับตัวอย่างไร ดำเนินชีวิตในโลกข้างนอกอย่างไร เราก็จะคุยกันเรื่องก่อนปล่อยตัวกันอีกครั้งหนึ่งว่า คนนี้ญาติรู้หรือยังว่าจะกลับวันใด เพราะการปล่อยมีหลายรูปแบบ ปล่อยแบบฟื้นฟู ส่วนใหญ่ญาติจะรู้เพราะญาติติดต่อกันตลอด ปล่อยแบบลดวันต้องโทษหรือพักการลงโทษ อันนี้จะไม่รู้ล่วงหน้า จะรู้ก่อนปล่อยประมาณ 3 วัน” (เจ้าพนักงานราชทัณฑ์คนที่ 2, สัมภาษณ์, กันยายน 2565)

ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้ฟื้นฟู ล้วนมีความต้องการอยากมีชีวิตที่ดีขึ้น และต้องการให้บุคคลในครอบครัวคอยเป็นกำลังใจและสนับสนุน ประกอบกับความต้องการอยากมีสังคมที่เข้าใจและให้โอกาสได้เริ่มต้นใหม่ อย่างกิจการลีลานวดไทที่เป็นหนึ่งในสถานประกอบการที่ได้มอบโอกาสในการประกอบอาชีพ เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นในการเปลี่ยนชีวิต สังคม ทักษะคติใหม่ที่สามารถเลือกสร้างได้โดยไม่คิดย้อนกลับไปกระทำความผิดซ้ำแบบเดิม ซึ่งพนักงานก็มีความภาคภูมิใจกับการที่ได้งานทำจากที่ลีลานวดไท แม้สถานประกอบการอื่นอาจจะยังไม่ได้ริเริ่มการให้โอกาสเหล่านั้น ดังผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า

“ให้โอกาสคนอย่างพี่ได้ทำงาน เพราะถ้าไปสมัครงานที่อื่นพี่คิดแล้วว่าไม่มีใครรับ ถ้ารู้ประวัติของพี่ ซึ่งปัญหาก็คงจะมีปัญหาในการทำงานบ้าง แต่เราก็ช่วยกันแก้ไขปัญหาได้” (พนักงานคนที่ 2, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2565)

“มีการช่วยเหลือสังคม คนหมดโอกาสจริง ๆ แม้แต่คนที่ไม่มีที่นอนเขาก็ยังให้ มีงานให้ทำอีก ก็เลยคิดว่าการให้โอกาสคือสิ่งที่ดีและควรทำเป็นตัวอย่างก็..เมื่อนวดไปแล้วเราก็จะปวดข้อมือบ้าง อาจเป็นเพราะใช้มือเยอะในการนวดด้วย” (พนักงานคนที่ 3, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2565)

“เป็นร้านที่เปิดโอกาสให้คนที่พ้นโทษออกมาได้มีงานทำต่อ โดยที่ไม่ต้องไปหางานอื่นทำ และยังมีใบประกอบวิชาชีพให้ด้วย เมื่อผ่านการฝึกอบรม ทำให้เราสามารถนำไปต่อยอดกับอาชีพในอนาคตได้” (พนักงานคนที่ 4, สัมภาษณ์, กรกฎาคม 2565)

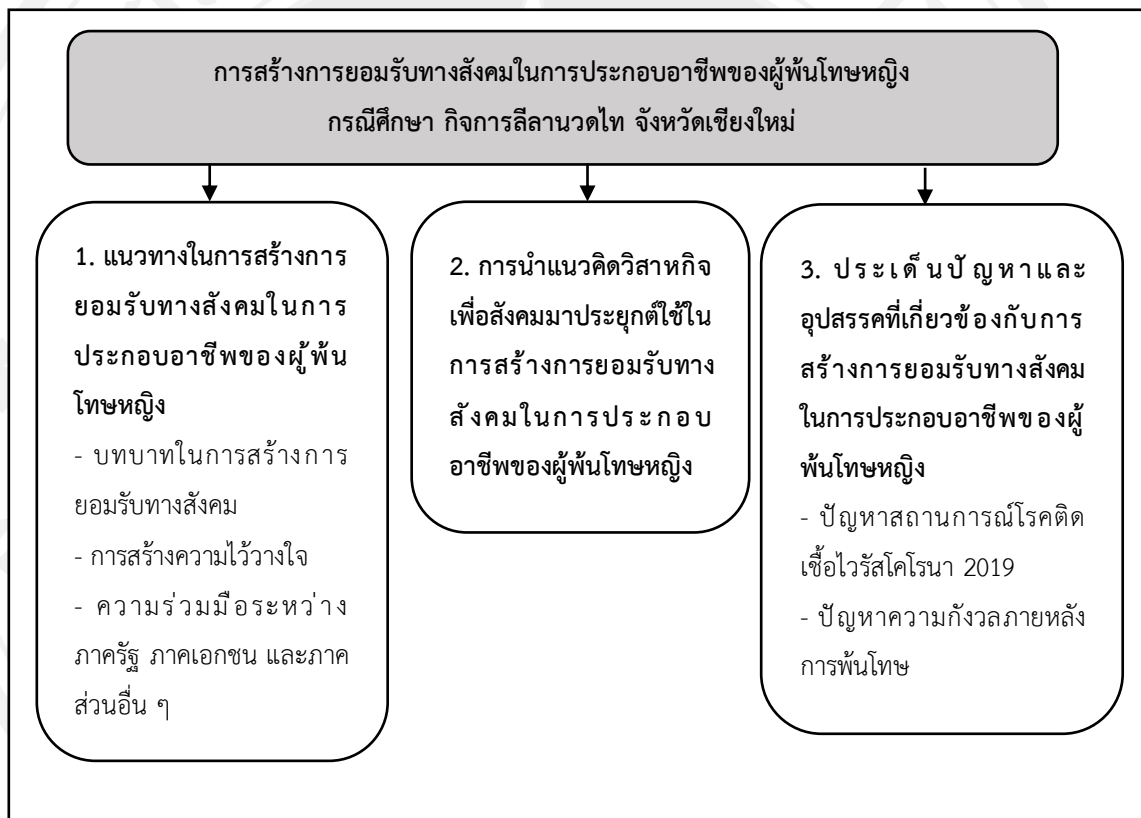
จากข้อมูลทั้งหมดในการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบประเด็นเรื่องการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิง กรณีศึกษา กิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ คือ

1) ประเด็นแนวทางในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิง จากการศึกษาพบว่า จากประเด็นปัญหาการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิง การอยู่ร่วมกันกับคนในสังคมและการได้รับการยอมรับจากสังคมเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยากและต้องใช้ทั้งความเข้าใจ ความรู้ ระยะเวลาในการพิสูจน์ ซึ่งการให้โอกาสนั้นเริ่มจากตัวผู้พ้นโทษหญิงมีความเข้าใจยอมรับและเปิดรับโอกาสก่อนอันดับแรก มีความพยายาม ความพร้อมตั้งใจที่จะพัฒนาตนเองด้วยจิตใจที่เข้มแข็ง และประกอบกับการมีบทบาทในการช่วยสนับสนุนการสร้างการยอมรับอย่างหน่วยงานภาครัฐ คือ ทัณฑสถานหญิงที่ได้ดำเนินตามนโยบายของราชทัณฑ์ในการคืนคนดีสู่สังคม โดยจัดโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ที่พัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง ให้การศึกษาและการฝึกทักษะอาชีพให้กับผู้ต้องขังหญิงเพื่อเพิ่มโอกาสในการหางานทำเมื่อพ้นโทษ โดยอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานภาคเอกชน ตัวอย่างเช่น สถานประกอบการกิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีการจัดส่งวิทยากรผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการนวดแผนไทย และรับเข้าทำงานหลังจากที่พ้นโทษโดยมีการติดตามผลและสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง เมื่อผู้พ้นโทษได้รับโอกาสในการประกอบอาชีพ การทำความเข้าใจและสนับสนุนในเรื่องการยอมรับก็สามารถแสดงถึงความไว้วางใจและความเชื่อมั่นระหว่างนายจ้างและลูกจ้างซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยสร้างการยอมรับได้ง่ายมากขึ้น รวมถึงการสนับสนุนทางกฎหมายและนโยบายที่ปกป้องสิทธิของผู้พ้นโทษหญิงในการเข้าถึงการจ้างงาน ส่งเสริมโอกาสเท่าเทียมกันในการจ้างงาน นอกจากนี้การให้บริการด้วยความเต็มใจและจริงใจต่อผู้รับบริการก็จะช่วยเป็นฐานเสียงที่สำคัญในการชักชวนให้มีผู้เข้ามาใช้บริการอย่างต่อเนื่อง การประชาสัมพันธ์โฆษณา เผยแพร่ ก็เป็นการช่วยสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพ นำไปสู่การยอมรับจากสังคมได้

2) ประเด็นการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาประยุกต์ใช้ในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิง จากการศึกษาพบว่า กิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่เป็นสถานประกอบการที่มีจุดมุ่งหมายประกอบกิจการมีรายได้และผลกำไร ซึ่งไม่เพียงแต่ดำเนินกิจการเพื่อหารายได้เท่านั้น แต่ยังมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างโอกาสในการช่วยเหลือสังคม โดยการส่งเสริมการจ้างงานบุคคลที่ได้รับการส่งเสริมเป็นพิเศษ คือ ผู้พ้นโทษหญิง โดยมีการแบ่งปันรายได้และกำไรจากการจำหน่ายสินค้าและบริการนวดแผนไทยมาใช้ในการจ้างงานผู้พ้นโทษหญิงและมีการจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะทางเทคนิคและทักษะทางสังคมโดยสร้างโรงเรียนให้ความรู้การนวดแผน

ไทยพร้อมใบรับรองมาตรฐาน ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมตาม พรบ. ส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 และกิจการมีการสร้างเครือข่ายและเป็นสื่อกลางที่สามารถสร้างความเชื่อใจแห่งแรกสำหรับผู้พันโทษที่ประสงค์จะออกไปประกอบอาชีพอื่น เนื่องจากสามารถรับรองได้ว่าผู้พันโทษที่ผ่านการทำงานจากกิจการลีลานวดไทมมาแล้ว เป็นผู้ที่ได้รับการอบรมฝึกฝนมาเป็นอย่างดี และเป็นผู้มีความพยายามที่อยากจะใช้ชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิมเพื่อให้สังคมยอมรับ

จากการศึกษาการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทษหญิง กรณีศึกษา กิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งหมด ผู้วิจัยได้สรุปประเด็นหัวข้อที่ศึกษาเพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจง่าย ดังแผนภาพ ต่อไปนี้

ภาพที่ 4.2 สรุปประเด็นหัวข้อที่ค้นพบเกี่ยวกับการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทษหญิง กรณีศึกษา กิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิง กรณีศึกษา กิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์การศึกษา คือ 1) เพื่อศึกษาแนวทางในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิง 2) เพื่อศึกษาการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างการยอมรับในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิง 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางความสำเร็จจากกรณี กิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ ในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิง โดยผู้วิจัยเลือกวิธีการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในรูปแบบของกรณีศึกษา กิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีการทบทวนวรรณกรรม โดยมีแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง คือ ทฤษฎีอาชญาวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการลงโทษ แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างการยอมรับทางสังคม บทบาทของงานราชทัณฑ์ในการคืนคนดีสู่สังคม แนวคิดเกี่ยวกับการประกอบการทางสังคม ข้อมูลเกี่ยวกับกิจการร้านลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โดยมีวิธีเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารและข้อมูลภาคสนาม โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ เลือกตัวอย่างแบบมีเกณฑ์ (Criterion Sampling) เลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 18 คน ประกอบไปด้วย 1) ผู้บริหารกิจการลีลานวดไท จำนวน 2 คน 2) ผู้จัดการสาขาของกิจการลีลานวดไท จำนวน 3 คน 3) พนักงานกิจการลีลานวดไท ที่มีอายุการทำงาน 3-5 ปี จำนวน 3 คน 4) อดีตพนักงานกิจการลีลานวดไท ที่มีอายุการทำงาน 1-2 ปี จำนวน 3 คน 5) ผู้ใช้บริการกิจการลีลานวดไท จำนวน 5 คน 6) บุคลากรฝ่ายฝึกอบรมผู้ต้องขัง ทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ จำนวน 2 คน ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กำหนดคำถามแบบปลายเปิด (Open-Ended) โดยเปิดช่องว่างให้ผู้ให้ข้อมูลตอบได้อย่างอิสระและมีการประมวลผลของข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล จำแนกและจัดระบบข้อมูล โดยแยกแยะข้อมูลเป็นกลุ่มตามประเภท ถอดรหัสตีความ ใช้แนวคิดในการเชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกัน พร้อมทั้งผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ซ้ำกลับไปกลับมาจนแน่ใจว่าข้อมูลที่ได้นำเชื่อถือและเที่ยงตรง ตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย และนำเสนอข้อมูลเป็นข้อความเชิงพรรณนา เสนอผ่านภาพ ข้อความ เหตุการณ์ แผนภาพ ตาราง ออกมาในรูปแบบ

รายงานการวิจัย ซึ่งในบทนี้ ได้มีการสรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา เพื่อนำเสนอผลการวิจัยต่อไป

5.1 สรุปผลการศึกษา

สามารถสรุปผลการศึกษาทั้งหมด ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.1.1 แนวทางในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทหญิง

ผู้พันโทหญิง มักจะถูกสังคมส่วนใหญ่ตีตราจากพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่เคยกระทำผิดมา ทำให้สังคมปฏิเสธการใช้ชีวิตร่วมกันในสังคมกับผู้พันโทหญิง หากเป็นบุคคลที่อาศัยอยู่ระแวกเดียวกัน หรือประกอบอาชีพร่วมกัน มักจะถูกปฏิเสธหรือไม่ให้เข้าร่วมในสังคมด้วย ดังนั้นจึงต้องมีแนวทางการสร้างการยอมรับทางสังคม เพื่อให้ผู้พันโทหญิงได้มีโอกาสและสามารถอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้

จากการศึกษาพบว่า แนวทางการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทหญิง เริ่มจากการที่ผู้พันโทหญิงได้รับผ่านกระบวนการพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขังจากโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยที่ราชทัณฑ์ได้จัดให้ ทั้งการพัฒนาทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ การศึกษารวมถึงการฝึกอบรมพัฒนาทักษะอาชีพ ที่มีให้เลือกตามความถนัดของผู้ต้องขังเอง โดยมีจุดประสงค์เมื่อพ้นโทษแล้ว ผู้พันโทหญิงจะมีโอกาสได้ประกอบอาชีพเพื่อหารายได้เลี้ยงดูตนเอง ซึ่งผู้พันโทหญิงเป็นกลุ่มเปราะบางที่อยู่ร่วมกับคนในสังคม การยอมรับอาจจะเป็นเรื่องยากสำหรับคนทั่วไป ที่จะให้พวกเขาได้ดำเนินชีวิตร่วมกับคนในสังคมได้ ดังนั้น จึงต้องการการสนับสนุนทางสังคมเพื่อเป็นตัวช่วยในการถูกยอมรับจากสังคม

จากการศึกษาพบว่า ผู้พันโทหญิงที่ได้ผ่านกระบวนการพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขังจากโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยที่ราชทัณฑ์จัดขึ้นแล้ว เมื่อได้รับการปล่อยตัวจากเรือนจำ มีความจำเป็นต้องดำเนินชีวิตในสังคมด้วยตนเองหรือกับครอบครัว ซึ่งรวมถึงการประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงตนเองและคนในครอบครัว ซึ่งผู้พันโทหญิงเป็นกลุ่มคนเปราะบางที่สมควรได้รับการส่งเสริมอาชีพเพื่อให้ได้รับการยอมรับจากสังคม สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างคนปกติทั่วไป โดยเริ่มจากการให้โอกาสตนเองให้มีชีวิตที่ดีขึ้น มีความตั้งใจและพยายามที่จะเริ่มทำสิ่งที่ดี ไม่คิดกลับไปกระทำผิดอีก แสดงความสามารถถึงความไว้วางใจ เชื่อใจ จริงใจ ต่อนายจ้างและผู้รับบริการ และดำเนินชีวิตให้คนในสังคมได้เห็นถึงความพยายามที่จะสามารถอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้ ตามบรรทัดฐานของสังคม โดยไม่มีแรงจูงใจในการกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก โดยมีข้อค้นพบแนวทางการช่วยส่งเสริมการสร้างการยอมรับทางสังคม ดังนี้

1) บทบาทในการสร้างการยอมรับทางสังคม

จากการศึกษาพบว่า กรมราชทัณฑ์มีบทบาทที่สำคัญอันดับแรกในการสร้างการยอมรับจากสังคม เนื่องจากเป็นหน่วยงานแรกที่ดูแลและปรับพฤติกรรมของผู้ต้องขัง แนะนำชี้แนะแนวทางที่เหมาะสม สำหรับผู้ต้องขังให้พร้อมสำหรับการออกไปดำเนินชีวิตภายนอกเรือนจำได้อย่างมีประสิทธิภาพ บทบาทที่สำคัญถัดมา คือ กิจการสีลานวดไท เป็นหน่วยงานภายนอกที่เข้าร่วมทำข้อตกลงร่วมกันกับทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ในการจ้างงานผู้พ้นโทษ โดยรับผู้พ้นโทษหญิงมาเป็นพนักงานที่ร้าน พร้อมทั้งมีค่าตอบแทนและสวัสดิการอื่น ๆ เหมือนกับคนทำงานปกติทั่วไป และยังมีบทบาทของผู้รับบริการที่สามารถช่วยสร้างการยอมรับได้อีกทาง คือ การเข้ามาใช้บริการที่มีโปรแกรมสอดตรงตามความต้องการ เช่น นวดแผนไทย นวดน้ำมัน นวดสปา ชัดผิว และยังมีโปรแกรมที่ตอบโต้กับคนยุคปัจจุบันคือ การนวดสมาร์ทโฟนซินโดรม ที่เหมาะกับคนยุคปัจจุบันที่ใช้โทรศัพท์มากจนทำให้เกิดอาการปวดเมื่อย ก็สามารถมารับบริการได้ตามความต้องการ จากการรับบริการที่ประทับใจจึงเกิดการเล่าสู่กันฟัง บอกต่อ ๆ กันและการแสดงความคิดเห็นผ่านโซเชียลจนเป็นร้านนวดแผนไทยที่ติดอันดับต้น ๆ ของจังหวัดเชียงใหม่ที่มีผู้คนนิยมมาใช้บริการมากที่สุด

นอกเหนือจากบทบาทของหน่วยงานและบทบาทภาคประชาชนแล้ว การประชาสัมพันธ์ผ่านเพจเฟซบุ๊กและเว็บไซต์ก็ยังเป็นบทบาทหนึ่งที่ช่วยสร้างแรงจูงใจให้มีผู้เข้ามาใช้บริการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งนั่นก็ทำให้สื่อต่างประเทศให้ความสนใจกับแนวทางการปฏิบัติของกิจการนี้ และขอเข้ามาศึกษาหาความรู้และวิธีการเพิ่มเติมอีกด้วย

2) การสร้างความไว้วางใจ

จากการศึกษา พบว่า การสร้างความไว้วางใจของผู้ประกอบการต่อพนักงานที่เป็นผู้พ้นโทษหญิง สามารถสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้พ้นโทษในการทำงานได้ โดยการเปิดโอกาสให้เขาได้แสดงความสามารถ ความรับผิดชอบในการทำงาน มีการสังเกตพฤติกรรม กิริยามารยาท การพูดคุยอยู่ห่าง ๆ ไม่ได้ใกล้ชิดจนทำให้อึดอัด หากพบว่าใครที่มีพฤติกรรมแปลกไป ก็จะใช้วิธีการพูดคุย สอบถาม แทนที่จะตำหนิโดยตรงให้เขารู้สึกไม่ดี กระทั่งจิตใจไปในทางลบ โดยทางกิจการก็ยังมีสวัสดิการที่จะช่วยแบ่งเบาภาระของพนักงานได้ เช่น สิทธิที่อยู่อาศัย สิทธิประกันสังคม การกู้เงิน เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อไม่ให้พวกเขาารู้สึกกังวล สามารถทำงานได้อย่างสบายใจ ซึ่งจะนำไปสู่การเต็มใจในการให้บริการ

เมื่อพนักงานได้รับความไว้วางใจจากผู้ประกอบการกิจการสีลานวดไทที่ได้ให้โอกาสเริ่มต้นการใช้ชีวิตและมีอาชีพ มีรายได้แล้ว จึงเปรียบเสมือนเป็นบ้านหลังที่สองที่มีความอบอุ่นเสมอ ซึ่งในการสร้างความเชื่อมั่นกลับคืนก็ไม่ใช่ว่าเรื่องยาก พนักงานก็จะตอบแทนด้วยการปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ มีความเต็มใจที่จะให้บริการ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต จากการศึกษพบว่า ยังไม่เคยมีพนักงานคนใดที่ทุจริตในหน้าที่ เนื่องจากพวกเขามีจิตสำนึกที่จะทำแต่สิ่งที่ดี ซึ่งจะ

เห็นได้ว่า เมื่อมีการสร้างความไว้วางใจและสร้างความเชื่อมั่นด้วยกันทั้งสองฝ่ายแล้ว ความต้องการของแต่ละฝ่าย ก็จะบรรลุเป้าหมาย บทบาทการสร้างการยอมรับทางสังคมก็จะเกิดขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

3) ความร่วมมือกับภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคส่วนอื่น

จากการศึกษาพบว่า ความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคส่วนอื่น ในการสร้างบทบาทการยอมรับทางสังคม โดยทัศนสถานหญิงเป็นหน่วยงานภาครัฐในการดูแล ควบคุม พัฒนาพฤติกรรมของผู้ต้องขัง มีส่วนช่วยในการกำหนดนโยบายในการดูแลผู้ต้องขัง เนื่องจากทราบปัญหาภายในเรือนจำได้เป็นอย่างดี จึงมีแนวทางในการกำหนดนโยบายที่เหมาะสม และนำไปสู่การจัดโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย เพื่อแก้ไขและพัฒนาผู้ต้องขังก่อนการพ้นโทษได้อย่างตรงจุด นอกจากนี้ ยังมีภาคเอกชน ภาคธุรกิจ ที่ให้ความสนใจและสนับสนุนในการทำข้อตกลงร่วมกันกับทัศนสถานหญิง ในการรับผู้ต้องขังที่กำลังจะพ้นโทษเข้าทำงาน พร้อมทั้งช่วยสนับสนุนงบประมาณ เครื่องมือ อุปกรณ์ ในการช่วยฝึกอบรมทักษะอาชีพแก่ราชทัณฑ์อีกด้วย และภาคส่วนอื่น ที่ให้การสนับสนุนด้านการประชาสัมพันธ์ผ่านโซเชียล การออกบูธเพื่อประชาสัมพันธ์สินค้าหรือบริการ การสร้างเครือข่ายที่กว้างขวาง ตามความพร้อมและความสามารถของแต่ละภาคส่วน

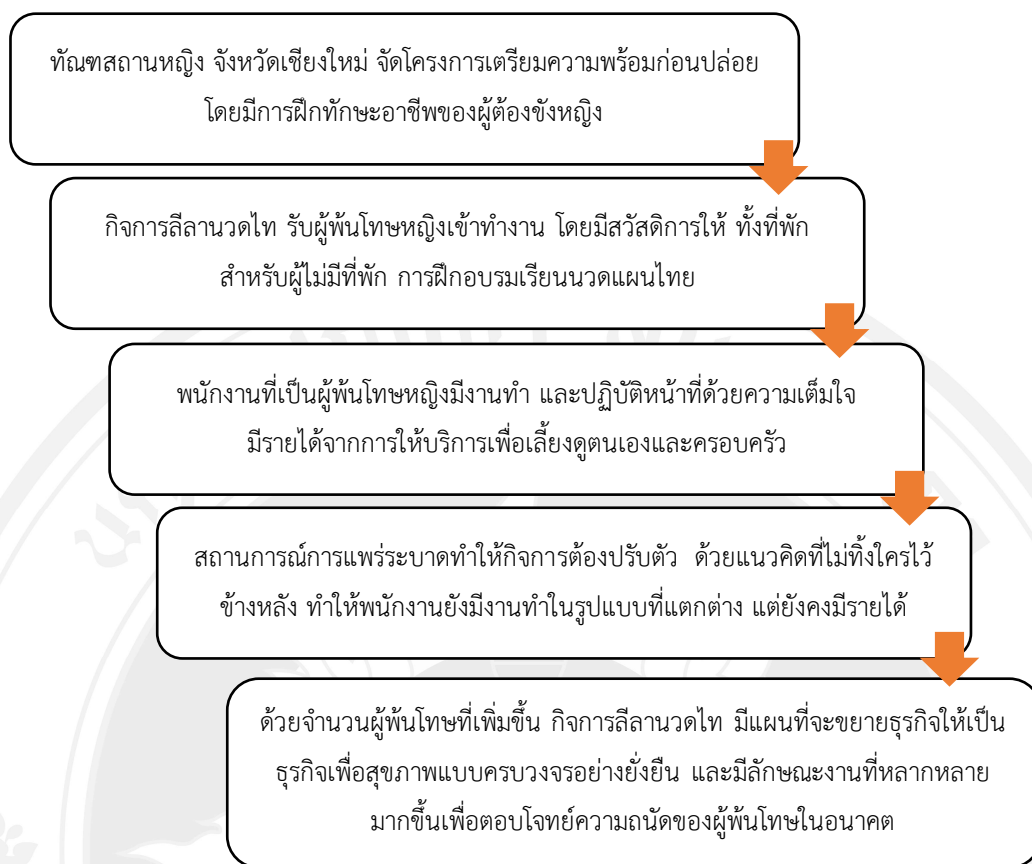
5.1.2 การนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาประยุกต์ใช้ในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิง

จากการศึกษาการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาประยุกต์ใช้ในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิง พบว่า สถานประกอบการให้ความสำคัญกับการดำเนินกิจการควบคู่ไปกับการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาทางสังคม โดยมีการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินกิจการ การผลิต การจำหน่ายสินค้า หรือการให้บริการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสังคมเป็นเป้าหมายหลักของกิจการ ดังเช่นตัวอย่างของวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ประสบความสำเร็จในประเทศไทย เช่น บริษัทแจสเบอร์รี่จำกัด เป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมที่มุ่งแก้ปัญหาความยากจนของชาวนา หรือ บริษัท บัดดี้โฮมแคร์ วิสาหกิจเพื่อสังคมจำกัด ที่มุ่งแก้ไขปัญหาผู้สูงอายุที่ขาดคนดูแล ผู้สูงอายุยากไร้ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณ โดยมีพนักงานผู้ดูแล (Caregivers) มาจากการฝึกอบรมเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ให้มีโอกาสศึกษาต่อ เป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุโดยตรง เป็นต้น

จากประเด็นปัญหาการว่างงานของผู้พ้นโทษภายหลังการพ้นโทษ ทำให้กระทรวงยุติธรรม และการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) มีแนวทางการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์ ที่ใช้การลงทุนร่วมกับภาคเอกชนทั่วประเทศ เพื่อช่วยส่งเสริมการจ้างงานให้กับผู้พ้นโทษซึ่งเป็นบุคคลที่สมควรได้รับการส่งเสริมเป็นพิเศษ ดังพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 หมวด 1 มาตรา 5 ที่บัญญัติไว้ว่า “(1) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อส่งเสริมการจ้างงานแก่บุคคลผู้ได้รับการส่งเสริมเป็นพิเศษ การแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชุมชน สังคม หรือสิ่งแวดล้อม หรือ เพื่อประโยชน์

ส่วนรวมอื่นหรือคืนประโยชน์ให้แก่สังคมตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด (2) มีรายได้ไม่น้อยกว่าร้อยละห้าสิบมาจากการจำหน่ายสินค้าหรือการบริการ เว้นแต่กิจการที่ไม่ประสงค์จะแบ่งปันกำไรแก่ผู้ถือหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นอาจมีรายได้ไม่น้อยกว่าร้อยละห้าสิบมาจากการจำหน่ายสินค้าหรือการบริการ... (3) นำผลกำไรไม่น้อยกว่าร้อยละสิบไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ตาม (1) และแบ่งปันกำไรให้แก่ผู้เป็นเจ้าของกิจการหรือผู้ถือหุ้นได้ไม่เกินร้อยละสามสิบของผลกำไรทั้งหมด... (4) มีการกำกับดูแลกิจการที่ดี” จึงมีความสอดคล้องกับกรณีศึกษา กิจการลีลानวดไทย จังหวัดเชียงใหม่ ในการนำแนวคิดการจ้างงานกลุ่มคนเปราะบางที่เป็นผู้พ้นโทษหญิง ซึ่งนับได้ว่าเป็นบุคคลผู้สมควรได้รับการส่งเสริมเป็นพิเศษ และมีการแบ่งรายได้ที่สอดคล้องกับแนวทางตามที่พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 ที่ได้บัญญัติไว้ ซึ่งการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคม มาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินกิจการ ทำให้สามารถช่วยเหลือกลุ่มคนเหล่านี้ไม่ให้เกิดกลับไปกระทำผิดซ้ำที่เป็นปัญหาของสังคมได้

จากการศึกษากรณีศึกษา กิจการลีลानวดไทย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การทำธุรกิจประเภทการให้บริการนวดแผนไทย มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้ผู้พ้นโทษหญิงได้มีโอกาสในการประกอบอาชีพ มีรายได้ สามารถเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวได้ โดยเมื่อรับผู้พ้นโทษเข้ามาทำงานจากทัณฑสถานหญิง จะมีการสอบถามข้อมูล ประวัติความเป็นมาเบื้องต้น มอบสวัสดิการให้กับพนักงาน มีที่พักอาศัยโดยไม่คิดค่าสาธารณูปโภคให้สำหรับคนที่ไม่มียู่อาศัย จากนั้นจะมีการสนับสนุนส่งเสริมให้เรียน ฝึกทักษะการนวดที่ได้เรียนในเรือนจำมาแล้ว มาพัฒนาปรับปรุงท่าทางการนวดให้ตรงตามมาตรฐานการนวดของกิจการลีลानวดไทย ซึ่งในปัจจุบันกิจการได้เปิดโรงเรียนลีลानวดไทย ที่มีหลักสูตรนวดไทยเพื่อสุขภาพพร้อมประกาศนียบัตร ใบขึ้นทะเบียนผู้ให้บริการนวดเพื่อสุขภาพ สพส. 14 อย่างถูกต้อง เพื่อรับรองคุณภาพและมาตรฐานของผู้ให้บริการ โดยการให้บริการของพนักงานจะมีการปฏิบัติตามขั้นตอนตามมาตรฐานของกิจการที่กำหนดไว้ เริ่มจากการต้อนรับลูกค้า เสนอโปรแกรม นวดตามที่ลูกค้าต้องการ และให้บริการนวดตามจุดที่ลูกค้าต้องการให้เน้นเป็นพิเศษ อีกทั้งยังแนะนำวิธีการเคลื่อนไหว การดูแลตนเองเบื้องต้นได้อีกด้วย ส่วนพนักงานบางคนที่มีความเชี่ยวชาญเนื่องจากปฏิบัติงานเป็นระยะเวลานานแล้ว ก็จะได้เป็นครูสอนนวดและควบคุมการปฏิบัติงานของพนักงานใหม่ ซึ่งเป็นแรงจูงใจทำให้พนักงานคนอื่น ๆ มีความขยันต่อการปฏิบัติงานเพื่อช่วยขยายต่อไปในอนาคต ซึ่งสามารถเป็นแนวทางในการสร้างการยอมรับทางสังคมได้มากขึ้นโดยการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาเป็นแนวทางในการดำเนินกิจการ โดยผู้วิจัยสรุปได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 5.1 กระบวนการการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาประยุกต์ใช้ในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิง

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า กระบวนการการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาประยุกต์ใช้ ตั้งแต่การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยของราชทัณฑ์ การรับผู้พ้นโทษเข้าทำงานประกอบอาชีพรวมถึงการบริหารจัดการของกิจการลีลานวดไท ที่มีการปรับเปลี่ยนไปตามสภาพสังคมปัจจุบัน ก็สามารถบริหารจัดการได้เป็นอย่างดี ผู้พ้นโทษหญิงมีอาชีพ มีรายได้ที่เหมาะสม สามารถเลี้ยงดูครอบครัวได้ ทำให้มีความสุขกับสิ่งที่ได้รับ มีความเต็มใจที่จะปรับตัวอยู่ร่วมกับคนในสังคมและไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีกในที่สุด

กิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ ไม่เพียงแต่ดำเนินกิจการเพื่อสร้างรายได้ให้กับตนเองเพียงอย่างเดียว แต่ยังสามารถสร้างรายได้ให้กับพนักงานที่เป็นผู้พ้นโทษหญิง โดยการพัฒนาและขยายขอบเขตของกิจการในอนาคตในรูปแบบธุรกิจเพื่อสุขภาพ โดยพัฒนาเป็นศูนย์สุขภาพแบบครบวงจรสำหรับวัยเกษียณอย่างยั่งยืน มีผู้เชี่ยวชาญในการดูแลผู้สูงอายุ มีพนักงานที่ไม่เพียงแต่นวดแผนไทยเป็น หากสนใจตำแหน่งงานอื่นก็สามารถเรียนรู้และเข้าทำงานได้หลากหลายขึ้น เช่น การ

ประกอบอาหาร ทำขนม เบเกอรี่ การให้บริการขับรถรับ-ส่ง การให้บริการด้านซักรีด ดูแลที่พักอาศัย เป็นต้น ซึ่งสามารถสร้างการยอมรับทางสังคมได้มากขึ้นโดยการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาเป็นแนวทางในการดำเนินกิจการ

5.1.3 ประเด็นปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของ ผู้พันโทหหญิง

1) ปัญหาสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาและอุปสรรคของกิจการลีลานวดไท คือ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ได้รับผลกระทบอย่างหนัก จนถึงกับต้องปิดกิจการชั่วคราวโดยไม่มีกำหนดเปิดจนกว่าสถานการณ์การแพร่ระบาดจะดีขึ้น ส่งผลกระทบต่อกิจการที่ขาดรายได้ และทำให้ไม่สามารถจ้างผู้พันโทหทำงานได้ชั่วคราว ทำให้กิจการต้องหาหนทางในการอยู่รอด โดยการจ้างพนักงานบางส่วนผลิตหน้ากากอนามัยแจกให้กับบุคคลทั่วไป และอีกบางส่วนก็กลับบ้าน เนื่องจากไม่มีงานทำ และรองนกว่าร้านจะกลับมาเปิดบริการได้ตามปกติอีกครั้ง ซึ่งจากการสัมภาษณ์ก็ยังมีเพื่อนของพนักงานด้วยกันแจ้งว่า บางรายก็ไม่ขอกลับมาทำงานอีกแล้ว เนื่องจากพอจะมีเงินเก็บบ้าง จึงอยากอยู่กับที่บ้าน ทำธุรกิจ ปลูกพืช ทำไร่ทำสวนเล็ก ๆ พออยู่ได้ก็เพียงพอแล้ว ซึ่งต่อมากิจการลีลานวดไทจึงคิดต่อยอดหารายได้เพิ่มโดยการทำร้านอาหารบริเวณใกล้ ๆ กัน เพื่อให้พนักงานที่ไม่มีหนทางอื่นไปมีรายได้ และหวังจะช่วยพยุงกิจการได้ในช่วงสถานการณ์ฉุกเฉินนี้

2) ปัญหาความกังวลภายหลังการพันโทห

จากการสัมภาษณ์เจ้าพนักงานราชทัณฑ์พบปัญหา คือ ผู้พันโทหหญิงที่ได้จบหลักสูตรเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยแล้ว จะมีความกังวลเรื่องการดำเนินชีวิตในโลกภายนอกมาก กังวลกับทิศทางที่ยังไม่สามารถกำหนดได้ในทันที โดยช่วงแรกอาจจะปรับตัวยาก ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ต้องอาศัยผู้ดูแลอย่างใกล้ชิด ทางทัณฑสถานหญิงจะใช้วิธีในการประสานกับญาติ ครอบครัวของผู้ต้องขังถึงวันที่จะพันโทห และวิธีการช่วยเหลือผู้พันโทห พร้อมทั้งติดตามการดำเนินชีวิตหลังการพันโทหอย่างสม่ำเสมอ และยังรวมถึงมีความกังวลในช่วงแรกของการเริ่มปฏิบัติงานกับกิจการลีลานวดไทที่ต้องเรียนรู้ทักษะการนวดที่เป็นเอกลักษณ์ของกิจการ การรักษามาตรฐานการให้บริการ รวมถึงการปรับตัวกับนายจ้างและเพื่อนร่วมงาน ด้วยความมีชื่อเสียงของกิจการ จึงทำให้มีคนเข้ามาใช้บริการเป็นจำนวนมาก แม้ในช่วงแรกผู้รับบริการจะรู้สึกไม่ค่อยกล้าที่จะใช้บริการก็ตาม แต่ด้วยความเต็มใจในการบริการและการมีมาตรฐานที่เคร่งครัด ทำให้เริ่มมีคนให้ความสนใจและมาใช้บริการในที่สุด

5.2 อภิปรายผลการศึกษา

5.2.1 แนวทางในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทหญิง

การศึกษาแนวทางในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทหญิง ผลจากการศึกษา พบว่า ผู้พันโทหญิงส่วนใหญ่มักถูกตีตราจากคนในสังคมเมื่อพ้นโทษออกมาแล้ว กลายเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่อาจนำไปสู่การกระทำผิดซ้ำ ซึ่งเมื่อไตร่ตรองดูแล้วจะเห็นว่าผู้พันโทหญิงที่ผ่านการอบรมทางจิตใจ ร่างกาย วิชาชีพ จากโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยจากเรือนจำมาแล้ว ล้วนมีความต้องการที่จะดำเนินชีวิตให้สังคมยอมรับ โดยมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ทั้งความคิด ความรู้สึก สภาพแวดล้อมให้ไปในทิศทางที่ดี แสวงหาการประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงตนเองและคนในครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning) โดย Bandura (1997, อ้างถึงใน Nabavi, & Bijandi, 2012) ที่กล่าวไว้ว่า พฤติกรรมไม่ได้เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากปัจจัยทางสภาพแวดล้อมแต่เพียงอย่างเดียว แต่มีปัจจัยส่วนบุคคลร่วมด้วย จึงทำให้ผู้พันโทหญิงที่ต้องการการยอมรับ รู้จักการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เข้ากับสภาพแวดล้อม เพื่อให้เกิดการยอมรับจากสังคมมากขึ้น

โดยผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางการสร้างการยอมรับทางสังคม ได้แก่ การมีบทบาทในการสร้างการยอมรับทางสังคม การสร้างความไว้วางใจจากผู้ประกอบการและการสร้างความเชื่อมั่นของผู้พันโทหญิง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Roger (1983, อ้างถึงใน นิตา ศิลารัตน์ และวาสิตา บุญสาทร, 2562) ในกระบวนการตัดสินใจการยอมรับ ที่สังคมได้มีกระบวนการการรับรู้ (Awareness Stage) ว่า ปัญหาการกระทำผิดซ้ำของผู้พันโทหญิงเป็นปัญหาทางสังคม ซึ่งทางราชทัณฑ์มีความกังวลกับปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นอย่างมากจึงได้ร่วมมือกับสถานประกอบการอย่างกิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ มีแนวทางการแก้ไขปัญหานี้โดยการอบรมให้ความรู้ส่งเสริมทักษะอาชีพเมื่ออยู่ในเรือนจำ และการให้โอกาสประกอบอาชีพเมื่อพ้นโทษออกมาแล้ว นำไปสู่ขั้นสนใจ (Interest Stage) ของคนในสังคมที่ว่า เมื่อผู้พันโทหญิงได้รับโอกาสในการประกอบอาชีพแล้ว สังคมจะแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติม เช่น เมื่อผู้พันโทหญิงได้รับโอกาสในการประกอบอาชีพ พฤติกรรมที่เคยกระทำผิดจะต้องเปลี่ยนไปในทิศทางที่ดีหรือไม่ มีรายได้สามารถเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวได้จริงหรือ หรือสังคมจะได้อะไรบ้างจากการให้โอกาสผู้พันโทหญิงไปแล้ว นำไปสู่กระบวนการประเมินผล (Evaluation Stage) ที่สถานประกอบการอย่างกิจการลีลานวดไท ได้นำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาเป็นแนวทางในการดำเนินกิจการ เพื่อแก้ปัญหาของผู้พันโทหญิงที่มักจะถูกที่ทำงานและเพื่อนร่วมงานอื่นปฏิเสธการเข้าทำงาน โดยดำเนินกิจการที่ไม่เพียงแต่สร้างรายได้ แต่ยังรวมถึงการนำกำไรที่ได้มาช่วยเหลือผู้พันโทหญิง มีสวัสดิการต่าง ๆ และการสร้างความไว้วางใจจากผู้ประกอบการและการสร้างความเชื่อมั่นของ

ผู้พันโทษอีกด้วย ซึ่งในตอนแรกกิจการไม่ได้มีชื่อเสียงและไม่ได้เป็นที่รู้จักมากนัก แต่อาศัยการให้บริการขนาดที่มีมาตรฐาน ตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการ มีการฝึกอบรมพนักงานอย่างเคร่งครัด รวมถึงการเผยแพร่โฆษณา ออกบูชกิจกรรม จัดส่วนลดโปรโมชั่นต่าง ๆ ทำให้ชาวไทยและชาวต่างชาติที่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารมีการประเมินหรือชั่งน้ำหนักว่าควรลองเข้ามาใช้บริการดีหรือไม่ คำนึงกับประโยชน์ที่จะได้รับหรือไม่ ซึ่งการทดลองปฏิบัติ (Trial Stage) นี้ จะมีผลต่อการตัดสินใจยอมรับของคนในสังคม นำไปสู่การยอมรับไปปฏิบัติอย่างสมบูรณ์ (Adoption Stage) ทำให้คนในสังคมเกิดความรู้ ความเข้าใจ เห็นด้วยและเปิดใจเกี่ยวกับการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทษหญิง ผู้วิจัยจึงสรุปกระบวนการตัดสินใจยอมรับและกรณีศึกษาได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5.1 แสดงกระบวนการตัดสินใจยอมรับที่สอดคล้องกับกรณีศึกษา กิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่

กระบวนการตัดสินใจยอมรับ	ประเด็นสำคัญ
การรับรู้ (Awareness Stage)	คนในสังคมรับรู้ปัญหาการกระทำผิดซ้ำของผู้พันโทษหญิง และรับรู้ความร่วมมือของราชทัณฑ์กับกิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ ในการส่งเสริมการประกอบอาชีพ
ขั้นสนใจ (Interest Stage)	การประกอบอาชีพของผู้พันโทษหญิง มีความน่าสนใจ ทำให้คนในสังคมมีการแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติม
การประเมินผล (Evaluation Stage)	คนในสังคมมีการประเมินถึงข้อดี ข้อเสีย ของวิธีการหรือแนวทางที่สามารถช่วยเหลือให้ผู้พันโทษหญิงได้ประกอบอาชีพเลี้ยงดูตนเองและครอบครัว
การทดลองปฏิบัติ (Trial Stage)	คนในสังคมได้มีการทดลองใช้บริการนวดแผนไทย และนวดตามโปรแกรมที่กิจการเสนอ
การยอมรับไปปฏิบัติอย่างสมบูรณ์ (Adoption Stage)	คนในสังคมที่มีความพึงพอใจหลังจากรับบริการจากกิจการลีลานวดไทยแล้วให้การยอมรับ และเป็นกระบอกเสียงเชิญชวนให้คนมารับบริการเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้การได้รับการสนับสนุนทางสังคมยังเป็นวิธีที่จะช่วยให้คนในสังคมเกิดการยอมรับผู้พันโทษหญิงได้ โดยทฤษฎีการสนับสนุนทางสังคม ของ Kahn (1997, อ้างถึงใน นันทินี ศุภมงคล, 2547) ที่กล่าวว่า การสนับสนุนทางสังคม เป็นการปฏิสัมพันธ์ของบุคคลอย่างมีจุดมุ่งหมาย มีการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมถึงการที่บุคคลได้รับข้อมูลที่ทำให้เชื่อว่าตนได้รับความรัก ความเอาใจใส่ การเห็นคุณค่า การยอมรับจากบุคคลรอบข้างและรับรู้ว่าคุณเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มสังคมที่มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งการสนับสนุนจะประกอบไปด้วยผู้ให้การสนับสนุนและได้รับการสนับสนุน โดยมีระดับของการให้การสนับสนุน คือ 1) ความสัมพันธ์ระดับกว้าง ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสถาบัน สามารถวัดได้จากการมีส่วนร่วมในสังคม 2) ความสัมพันธ์ระดับกลุ่มเครือข่ายที่เป็นกลุ่มเพื่อนที่มีสัมพันธ์ภาพกันอย่างสม่ำเสมอ ให้คำแนะนำช่วยเหลือได้ และ 3) ความสัมพันธ์ระดับลึกหรือแคบ เป็นความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนมอย่างสมาชิกในครอบครัว สามี ภรรยา บุตร เป็นต้น โดยสามารถสนับสนุนทั้งในลักษณะนามธรรม เช่น ได้รับความช่วยเหลือทางด้านจิตใจ กำลังใจ ความรู้สึก การตอบสนองทางด้านอารมณ์ และลักษณะรูปธรรม เช่น ได้รับการช่วยเหลือด้านกายภาพ ด้านร่างกาย วัตถุ สิ่งของ เป็นต้น จึงสอดคล้องกับผลการศึกษาที่ว่า 1) บทบาทในการสร้างการยอมรับทางสังคม ที่หน่วยงานทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นกรมราชทัณฑ์ กิจการลีลาวดีไท ที่มีบทบาทในการสนับสนุน ชี้แนะแนวทางที่เหมาะสม มีการเตรียมความพร้อม ให้การศึกษา ฝึกอบรมทักษะอาชีพโดยที่มีการประชาสัมพันธ์ให้สังคมภายนอกได้รับรู้และพร้อมที่จะเข้าใจให้โอกาส ซึ่งมีการให้การสนับสนุนในความสัมพันธ์ระดับกว้างและมีลักษณะเป็นรูปธรรม 2) การสร้างความไว้วางใจระหว่างผู้ประกอบการและพนักงาน ซึ่งเป็นผู้ให้และผู้รับตามหลักของการทฤษฎีการสนับสนุน ซึ่งผู้ให้สามารถให้ได้ทั้งความต้องการทางวัตถุ ข้อมูลข่าวสารหรือความต้องการทางใจเพื่อให้ผู้รับได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการ ซึ่งมีการให้การสนับสนุนในความสัมพันธ์ระดับกลุ่มเครือข่ายและมีลักษณะเป็นนามธรรม และ 3) ความร่วมมือกับภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคส่วนอื่น โดยกระทรวงยุติธรรมที่เล็งเห็นความสำคัญของปัญหาการว่างงานและการกระทำผิดซ้ำของผู้พันโทษจึงได้กำหนดนโยบายคืนคนดีสู่สังคม จัดโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยที่พัฒนาพื้นฐานทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ การฝึกอบรมวิชาชีพ ตลอดจนการให้ความรู้ เตรียมความพร้อมของครอบครัวในการรับมือ แก้ไขปัญหา กับบุคคลที่เพิ่งพ้นโทษ ซึ่งมีการให้การสนับสนุนในความสัมพันธ์ทั้งระดับกว้าง ระดับเครือข่าย และระดับลึกและมีลักษณะเป็นทั้งรูปธรรมและนามธรรม

ซึ่งจะทำให้ผู้พ้นโทษหญิงสามารถกลับคืนสู่สังคมและมีโอกาสเริ่มต้นใหม่ได้นั้น ควรมีกลไกในการช่วยส่งเสริมให้ผู้พ้นโทษหญิงได้มีโอกาสในการประกอบอาชีพและดำเนินชีวิตร่วมกับคนในสังคมได้อย่างปกติได้มากขึ้น ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอแนวทาง ดังนี้

1) มีการให้การศึกษาและการฝึกอบรมทักษะที่จำเป็นแก่ผู้พ้นโทษหญิง โดยศึกษาจากความสามารถและความถนัดของแต่ละบุคคลว่ามีความถนัดในด้านใดบ้าง สามารถนำความรู้

ความสามารถที่มีมาพัฒนาทักษะและต่อยอดเพื่อส่งเสริมสนับสนุน เพิ่มโอกาสในการมีงานทำ รวมถึงการให้คำแนะนำเกี่ยวกับอาชีพและการหางานเชิงลึก โดยจัดส่งวิทยากรผู้เชี่ยวชาญเข้ามาให้ความรู้ และการแนะแนวทางอย่างถูกต้องและเหมาะสม

2) มีการสนับสนุนทางกฎหมายและนโยบาย ที่สามารถปกป้องสิทธิของผู้พ้นโทษหญิงในการเข้าถึงการจ้างงาน เช่น การส่งเสริมโอกาสเท่าเทียมกันในการจ้างงาน โดยให้โอกาสได้เรียนรู้และพัฒนาทักษะในการทำงานอย่างต่อเนื่อง หรือการห้ามการเลือกปฏิบัติในที่ทำงาน ไม่ว่าจะเป็นนายจ้าง เพื่อนร่วมงาน ลูกน้อง เพศ อายุ ชาติพันธุ์ ศาสนา เพื่อให้ทุกคนมีโอกาสในการสมัครงาน และปฏิบัติงานอย่างเท่าเทียมกัน

3) การสร้างเครือข่ายสนับสนุน โดยการจัดตั้งเครือข่ายสนับสนุนที่รวมถึงองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร องค์กรชุมชน และหน่วยงานของรัฐ ที่ช่วยให้คำปรึกษา การสนับสนุนทางจิตใจ การให้คำแนะนำในการสร้างชีวิตใหม่ที่มั่นคงและสามารถเข้าถึงบริการสาธารณะต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

4) การส่งเสริมความเข้าใจและการยอมรับในสังคม โดยมีการทำความเข้าใจในเรื่องการพ้นโทษและการให้โอกาสผู้พ้นโทษหญิงกลับสู่สังคมอย่างมีศักดิ์ศรี ผ่านการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ และการให้ความรู้แก่คนในสังคมให้สามารถเตรียมพร้อม รับมือในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

5) การสนับสนุนจากนายจ้าง โดยการสร้างความร่วมมือกับนายจ้างอื่น ๆ เพื่อเพิ่มโอกาสในการจ้างงานแก่ผู้พ้นโทษหญิง รวมถึงการมอบสิ่งจูงใจทางภาษีหรือการสนับสนุนอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมการจ้างงานผู้พ้นโทษที่หลากหลายมากขึ้น

6) การติดตามผลและการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องหลังการจ้างงาน เพื่อให้มั่นใจว่าผู้พ้นโทษหญิงสามารถปรับตัวและพัฒนาทักษะในที่ทำงานได้ และควรมีแผนรองรับความเสี่ยงเพื่อสามารถแก้ไขปัญหาอย่างทันทั่วทั้งที่ และสนับสนุนต่อยอดอย่างไม่หยุดยั้ง

ซึ่งแนวทางที่ผู้วิจัยได้เสนอนี้สามารถช่วยสร้างการยอมรับและสนับสนุนผู้พ้นโทษหญิงให้สามารถมีส่วนร่วมในสังคมและสร้างชีวิตใหม่ที่มีคุณภาพได้อย่างเท่าเทียมและยั่งยืน

5.2.2 การนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาประยุกต์ใช้ในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิง

การศึกษาการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาประยุกต์ใช้ในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพผู้พ้นโทษหญิง ผลจากการศึกษา พบว่า กรณีศึกษากิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ เป็นกิจการแบบอย่างที่น่าสนใจ โดยได้มีการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาประยุกต์ใช้ในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิง เนื่องจากมีการดำเนินกิจการที่มีรายได้และกำไร สามารถช่วยเหลือผู้พ้นโทษให้มีอาชีพหลังจากการพ้นโทษ ซึ่งเมื่อผู้พ้นโทษมีอาชีพทำแล้ว จึงนำมาซึ่งผลตอบแทน คือ รายได้ โดยรายได้ที่ได้รับนั้นมาจากการจัดสรรปันส่วนของกำไรที่

ได้จากการดำเนินกิจการ นำมาเป็นเงินรายได้ของพนักงานจากกิจการ โดยกิจการมีส่วนในการแบ่งตามความเหมาะสม และหมุนเวียนเป็นค่าใช้จ่ายตามต้นทุนในกิจการ อีกทั้งยังได้นำกำไรนั้นมาสร้างแหล่งเรียนรู้คือ โรงเรียน ให้กับพนักงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการประกอบการเพื่อสังคม (Social Enterprise) ของ สำนักงานสร้างเสริมกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติ (2562) ได้อธิบายไว้ว่า กิจการที่มีจุดมุ่งหมายหลักในการแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยใช้กลไกการบริหารจัดการที่ดีของภาคธุรกิจมาบวกกับความรู้และนวัตกรรมสังคม มีความยั่งยืนทางการเงินจากรายได้หลักที่มาจากสินค้าหรือบริการโดยไม่ต้องพึ่งพาเงินบริจาค และมีการนำผลกำไรที่เกิดขึ้นไปลงทุนซ้ำเพื่อขยายผลกระทบทางสังคมที่เกิดขึ้น

จากประเด็นปัญหาการลดพฤติกรรมการกระทำผิดซ้ำของผู้พ้นโทษ ทำให้กระทรวงยุติธรรมและการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) (2566) ได้นำแนวทางวิสาหกิจเพื่อสังคมมาไว้ โดยการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมราชทัณฑ์ที่ร่วมมือกับภาคเอกชน ส่งเสริมการจ้างงานแก่ผู้พ้นโทษซึ่งเป็นบุคคลที่สมควรได้รับการส่งเสริมเป็นพิเศษ และช่วยแก้ไขปัญหาการว่างงานของผู้พ้นโทษให้มีรายได้เพื่อเลี้ยงดูตนเองไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำที่เป็นปัญหาทางสังคม เมื่อผู้พ้นโทษกลับตนเป็นคนดีคนในสังคมก็จะยิ่งส่งเสริม ให้ออกาส และนำไปสู่การยอมรับทางสังคมมากขึ้น

ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลจากพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562 หมวด 1 มาตรา 5 ที่บัญญัติไว้ว่า “...ส่งเสริมการจ้างงานให้กับผู้พ้นโทษซึ่งเป็นบุคคลที่สมควรได้รับการส่งเสริมเป็นพิเศษ...” พบว่า กิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ เป็นกิจการที่ให้โอกาสแก่ผู้พ้นโทษหญิงได้ประกอบอาชีพนวดแผนไทย เพราะเล็งเห็นปัญหาการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิงที่มักถูกปฏิเสธจากสถานประกอบการอื่น ๆ การขาดโอกาสในการทำงาน ทั้ง ๆ ที่พวกเขาเหล่านี้อยากกลับตัวกลับใจเป็นคนดี มีความตั้งใจที่จะพัฒนาตนเอง โดยการฝึกอบรมวิชาชีพในเรือนจำ เมื่อพ้นโทษก็จะสามารถนำความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมวิชาชีพมาใช้ให้เกิดประโยชน์และสามารถดำเนินชีวิตในโลกภายนอกได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย เรื่อง ปัจจัยและประโยชน์ในการรับผู้พ้นโทษเข้าทำงานในองค์กร ของ นิสิตา ศิลารัตน์ และวาสิตา บุญสาทร (2562) ที่ศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลในการรับผู้พ้นโทษเข้าทำงานในองค์กร ประกอบด้วย 7 ปัจจัย คือ 1) ความตั้งใจพัฒนาตนเอง 2) ความซื่อตรง 3) การให้โอกาส 4) ความตั้งใจแน่วแน่ในการทำงาน 5) สมรรถนะที่ตรงตามความต้องการ 6) ความรุนแรงของคดี 7) ขาดแรงงาน โดยผู้ประกอบการกล่าวถึง 7 ปัจจัย ส่วนผู้พ้นโทษกล่าวถึง 4 ปัจจัยแรก และประโยชน์ในการรับผู้พ้นโทษเข้าทำงานในองค์กร พบว่า 1) เกิดประโยชน์ต่อสังคมช่วยให้ผู้พ้นโทษมีชีวิตที่ดีและไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำ 2) เกิดประโยชน์ต่อองค์กรในการทำงานเนื่องจากผู้พ้นโทษมีประสบการณ์จากการทำความผิดและใช้ในการปกป้ององค์กรได้ และ 3) องค์กรได้คนดีมาทำงานในองค์กร

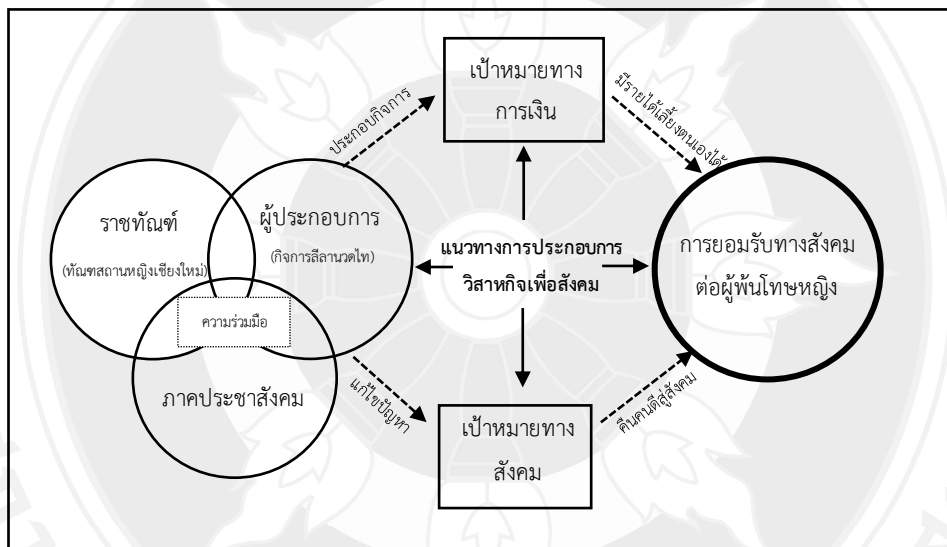
ซึ่งจากการศึกษาตัวอย่างธุรกิจเพื่อสังคมของต่างประเทศอย่างเช่น ร้าน Freedom Bakery เป็นร้านอบและจำหน่ายขนมปัง ด้วยแรงบันดาลใจของคุณ Matt ที่เคยศึกษาประวัติศาสตร์ศิลปะ และชื่นชอบการทำอาหาร เมื่อตอนที่เขายังเด็ก เขาได้เห็นเหตุการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นภายหลังการพิพากษาลงโทษทางอาญา “เมื่อมีคนออกจากคุก ชีวิตของผู้พ้นโทษถูกจำกัดด้วยสังคม ซึ่งมีเสรีภาพไม่ได้มาก ทำให้เป็นอีกหนึ่งในปัญหาของสังคม” คุณ Matt มองเห็นว่าธุรกิจอาหารจะช่วยสร้างโอกาสให้กับผู้พ้นโทษ โดยเรียนรู้จากแผนฟื้นฟูผู้ต้องขัง และยังมีการรับทำขนมปังสำหรับงานเลี้ยงต่าง ๆ อีกทั้งได้รับทุนสนับสนุนจากเงินช่วยเหลือเพื่อการกุศลและนักลงทุนเพื่อต่อยอดกิจการอีกหลายสาขาในอนาคต

จากกรณีกิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้ดำเนินกิจการโดยมีจุดมุ่งหมายดำเนินธุรกิจ นวดแผนไทยที่มีมาตรฐาน โดยมีพนักงานที่เป็นผู้พ้นโทษที่ผ่านการฝึกวิชาชีพจากทัศนสถานหญิง และโรงเรียนฝึกนวดมาให้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งช่วยดูแล ส่งเสริม สนับสนุน ให้ความช่วยเหลือผู้พ้นโทษหญิงเสมือนคนในครอบครัว สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี รวมถึงการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้สังคมได้รับรู้ว่ามีธุรกิจลักษณะนี้เกิดขึ้น อีกทั้งยังมีการให้บริการนวดแผนไทยนอกสถานที่อีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาวดี จรุงธรรมโชติ และรุ่งรัตน์ ชัยสำเริง (2562) เรื่อง ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการสร้างแบรนด์กิจการเพื่อสังคมกลุ่มอาหาร ออร์แกนิก คือ การสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพดี การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนขององค์กรควบคู่กับการยึดมั่นในการดำเนินงานเพื่อสังคม การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง โดยสร้างวัฒนธรรมการปฏิบัติต่อพนักงานเสมือนคนในครอบครัว การสร้างความเป็นหุ้นส่วน/ความร่วมมือระหว่างกิจการ เพื่อสังคมกับชุมชน การสร้างความยั่งยืนตลอดกระบวนการผลิตและดำเนินธุรกิจ และการประชาสัมพันธ์เพื่อเข้าถึงผู้บริโภค

จากการสัมภาษณ์เจ้าพนักงานราชทัณฑ์ ยังมีสถานประกอบการอื่นที่มีแนวทางคล้ายกับการดำเนินงานของกิจการลีลานวดไท ได้ร่วมลงนามทำข้อตกลง (MOU) ทางทัศนสถานหญิง เพื่อรับผู้พ้นโทษหญิงเข้าทำงาน คือ ห้างหุ้นส่วนจำกัด ทองธนพล ที่ประกอบกิจการจำหน่ายน้ำมันเชื้อเพลิง น้ำมันเครื่อง คาร์แคร์ การขายปลีกเชื้อเพลิงยานยนต์ และบริษัท มาลาตา จำกัด ที่ประกอบกิจการค้าอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งทั้งสองกิจการนี้ได้ให้ความช่วยเหลือรับผู้พ้นโทษหญิงเข้าทำงานในส่วนที่สามารถรับผิดชอบได้ เพื่อให้มีรายได้ เลี้ยงดูตนเองภายหลังการพ้นโทษ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการประกอบการเพื่อสังคม ของ ชัญญพัชร บุณนาค (2559) พบว่า การประกอบกิจการเพื่อสังคมเริ่มจากปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมและได้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น โดยมีความตั้งใจ เสียสละ และทุ่มเท เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างยั่งยืนและแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ โดยการให้สังคมที่มีปัญหาได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการเพื่อสังคมทางใดทางหนึ่ง เช่น การเข้ารับบริการ การใช้สินค้าของธุรกิจนั้น

นอกจากนี้ ยังพบว่า นอกเหนือจากรายได้ที่ได้รับจากการเป็นพนักงานที่กิจการลีลาวัดไท แล้ว ยังได้รับสวัสดิการอื่น ๆ อีก เช่น ที่อยู่อาศัยชั่วคราวโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย การฝึกอบรมในหลักสูตรที่เป็นมาตรฐานพร้อมใบประกอบวิชาชีพ เงินสมทบประกันสังคม การเลี้ยงดูครอบครัวพนักงานในเทศกาลต่าง ๆ สวัสดิการเงินกู้ เงินพิเศษที่ได้จากผู้รับบริการ เป็นต้น กิจการลีลาวัดไทให้ความสำคัญกับผู้พันโทชหญิงเป็นอย่างมาก จึงเป็นแบบอย่างกิจการที่ไม่ได้มุ่งหวังจะได้รับประโยชน์ทางธุรกิจเท่านั้น แต่ยังสามารถช่วยให้สังคมเกิดการยอมรับผู้พันโทชหญิง ให้เขาได้มีโอกาสที่จะดำเนินชีวิตต่อไปในสังคมได้เหมือนคนปกติทั่วไป

จากการศึกษาวิจัยหัวข้อ การสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพผู้พันโทชหญิง กรณีศึกษา กิจการลีลาวัดไท จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยจึงได้เสนอแนะแนวทางการสร้างการยอมรับทางสังคม ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 5.2 แนวทางความสำเร็จจากกรณีศึกษา กิจการลีลาวัดไท จังหวัดเชียงใหม่ ในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทชหญิง

จากภาพแสดงให้เห็นถึงแนวทางความสำเร็จจากกรณีศึกษา กิจการลีลาวัดไท จังหวัดเชียงใหม่ ในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทชหญิง ที่มีความร่วมมือจากภาครัฐอย่างราชทัณฑ์ ภาคเอกชนอย่างผู้ประกอบการ และภาคประชาสังคม ที่มีส่วนร่วมในการให้การสนับสนุนการสร้างการยอมรับทางสังคมของผู้พันโทชหญิง ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อคืนคนดีสู่สังคม และมีวิธีการเพื่อแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำของผู้พันโทชหญิง เช่น ภาครัฐที่มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและนำไปปฏิบัติ ภาคเอกชนที่สนับสนุนงบประมาณ อุปกรณ์ รวมถึงบุคลากร ส่วนภาคประชาสังคม คือ การมีส่วนร่วมและสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ของสมาชิกในสังคม และส่วน

ผู้ประกอบการที่ไม่เพียงแต่จะดำเนินธุรกิจเพื่อมีเป้าหมายทางการเงินเท่านั้น แต่ยังมีเป้าหมายทางสังคมที่สามารถนำแนวทางการประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมมาช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาทางสังคมได้

นอกจากนี้แล้ว การนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprises) มาใช้เพื่อช่วยสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทชหญิงเป็นแนวทางที่มีประโยชน์เป็นอย่างมาก เนื่องจากวิสาหกิจเพื่อสังคมมีวัตถุประสงค์หลักในการสร้างผลกระทบทางสังคมในเชิงบวกพร้อมกับการดำเนินธุรกิจซึ่งเป็นวิธีการที่วิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถช่วยสนับสนุนผู้พันโทชหญิงได้ โดยผู้วิจัยนำเสนอแนวทาง ดังนี้

1) การนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาช่วยสร้างโอกาสในการจ้างงานแก่ผู้พันโทชหญิงในการทำงานที่สนับสนุนกลุ่มเปราะบางและเข้าใจสภาพการดำเนินชีวิตในสังคมภายหลังการพันโทช โดยมีตัวเลือกเฉพาะที่มีการฝึกอบรมและการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในตลาดแรงงาน

2) วิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถจัดการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะทางเทคนิคและทักษะทางสังคมที่จำเป็นสำหรับผู้พันโทชหญิง ทำให้ผู้พันโทชหญิงมีความรู้และความสามารถในการหางานหรือประกอบอาชีพในอนาคตได้

3) วิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ข้อมูลและการสร้างความตระหนักรู้และการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในสังคมเกี่ยวกับการพันโทชและการให้โอกาสครั้งที่สอง ทำให้สังคมมีความเข้าใจและยอมรับผู้พันโทชหญิงมากขึ้น

4) การสร้างเครือข่ายและการสนับสนุนสามารถเชื่อมโยงผู้พันโทชหญิงกับเครือข่ายของวิสาหกิจเพื่อสังคมและองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องสามารถให้การสนับสนุนที่จำเป็น เช่น การให้คำปรึกษาด้านความรู้ ด้านการเงิน หรือการสนับสนุนทางจิตใจ เป็นต้น

5) วิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถสร้างโอกาสให้ผู้พันโทชหญิงได้รับการสนับสนุนทางการเงินและทรัพยากร เช่น การมีเงินทุนเริ่มต้นสำหรับการทำธุรกิจของตนเอง หรือการเข้าถึงทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพ สามารถรับรองคุณภาพการปฏิบัติงานในเบื้องต้นได้ และสามารถนำไปต่อยอดเกี่ยวกับการประกอบอาชีพในอนาคตได้

6) วิสาหกิจเพื่อสังคมที่มีผู้พันโทชหญิงทำงานอยู่สามารถเป็นแบบอย่างและแรงบันดาลใจในการแสดงให้เห็นว่าผู้พันโทชหญิงสามารถประสบความสำเร็จและมีส่วนร่วมในสังคมอย่างมีคุณค่า

5.2.3 ประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิง

1) ปัญหาสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาและอุปสรรคของกิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้ประสบปัญหาสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ทำให้กิจการพยายามที่จะไม่เลิกจ้างพนักงาน โดยการเปลี่ยนวิธีการจากการนวดที่เป็นความเสี่ยงต่อโรค เป็นการผลิตหน้ากากอนามัยและการเปิดร้านอาหารแทน ซึ่งเป็นวิธีที่จะสามารถช่วยเหลือให้พนักงานมีงานทำและมีรายได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งพนักงานบางรายตัดสินใจที่จะกลับไปใช้ชีวิตกับครอบครัวบ้างก็ทำเกษตร บ้างก็ยังมีเงินเก็บจากการทำงานที่กิจการลีลานวดไทอยู่บ้าง จึงเปิดกิจการขายของเล็ก ๆ ตามภูมิลำเนา ซึ่งนับว่าเป็นการแก้ไขปัญหาที่ช่วยบรรเทาในสถานการณ์ที่ไม่คาดคิดนี้ได้

2) ปัญหาความกังวลของผู้พ้นโทษหญิงภายหลังการพ้นโทษ

ความกังวลของผู้พ้นโทษหญิงที่ได้จบหลักสูตรเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยแล้ว มักมีความกังวลเรื่องการดำเนินชีวิตในโลกภายนอกว่าจะเปลี่ยนไปมากน้อยเพียงใด บางรายเป็นนักโทษเกิน 10 ปี จะปรับตัวลำบาก เนื่องจากสังคมที่เปลี่ยนไป เทคโนโลยีทันสมัยขึ้น ซึ่งทางทัณฑสถานหญิงก็ได้มีแนวทางในการช่วยเหลือโดยการเชิญญาติของผู้ต้องขังมาร่วมเรียนรู้วิธีการรับมือและการดูแลผู้พ้นโทษเมื่อเผชิญกับปัญหาโลกภายนอก ซึ่งเป็นวิธีการที่ดีและช่วยลดปัญหาความคาดหวังหลังการพ้นโทษของผู้พ้นโทษหญิงได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง ความคาดหวังในการดำเนินชีวิตภายหลังการพ้นโทษของผู้ต้องขังในทัณฑสถานวัยหนุ่มกลางของ อวภาส ณรงค์ฤทธิ์ (2556) ที่ศึกษาพบว่า มีสภาพความต้องการใช้ชีวิต ความเป็นอยู่ปัจจัยความสัมพันธ์ทางครอบครัว และสังคมของผู้ต้องขัง ได้แก่ ความคาดหวังต่อตนเอง ความคาดหวังต่อครอบครัว ความคาดหวังต่อการประกอบอาชีพและความคาดหวังต่อสังคม

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในส่วน of ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ผู้วิจัยจะเสนอตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.3.1.1 แนวทางในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิง

1) การจ้างงานกลุ่มเปราะบางที่เป็นผู้พ้นโทษหญิง

การจ้างงานผู้พันโทชหญิงซึ่งเป็นกลุ่มเปราะบางเป็นเรื่องที่ผู้ประกอบการ ต้องให้ความสำคัญและการส่งเสริมเป็นพิเศษ เนื่องจากต้องระมัดระวังต่อผลกระทบที่มักเกิดขึ้น ในขณะการปฏิบัติงาน เช่น วัฒนธรรมองค์กร ความชำนาญในวิชาชีพ เป็นต้น ซึ่งหากมีแนวทางที่ สามารถส่งเสริม ช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกอื่น ๆ ก็จะสามารถทำให้งานที่ปฏิบัติเป็นผลดีทั้ง ผู้ประกอบการและตัวผู้พันโทชหญิงเอง โดยผู้ประกอบการสามารถค้นหาฐานข้อมูล ทะเบียนประวัติ รวมถึงคุณสมบัติของผู้พันโทชหญิงที่มีลักษณะตรงตามความต้องการ ความถนัด และเหมาะสมกับ งานที่ปฏิบัติ ก็จะสามารถช่วยลดปัญหาความผิดพลาดที่เกิดในการปฏิบัติงานได้

2) การสร้างความไว้วางใจ

ความไว้วางใจเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ผู้พันโทชหญิงและผู้ประกอบการ สามารถเข้าใจและปรับตัวเข้ากันได้ ด้วยลักษณะ ท่างทาง อุปนิสัย ที่ผู้ประกอบการสามารถทดสอบวัด ระดับความรู้ความสามารถก่อนทำงานหรือในระหว่างการทำงานได้ ซึ่งเป็นตัวช่วยในการสร้างความ เชื่อมั่น การให้โอกาสที่สามารถทำให้ผู้พันโทชเกิดความไว้วางใจต่อนายจ้าง ไม่รู้สึกอึดอัดในขณะที่ ปฏิบัติงานเป็นลูกจ้างและมีการให้การยอมรับได้ง่ายขึ้น

3) ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคส่วนอื่น ๆ

เนื่องจากภาคส่วนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคส่วนอื่น ๆ ในปัจจุบันเริ่มให้ความสนใจและยอมรับการจ้างผู้พันโทชเข้าทำงานมากขึ้น แต่ก็ยังไม่ได้ครอบคลุม ทั้งหมดทุกเรือนจำ จึงอยากจะให้ภาคส่วนต่าง ๆ ทำข้อตกลงร่วมกันในการแลกเปลี่ยนแรงงาน เพราะ ผู้ต้องขังหญิงบางรายไม่ได้เป็นคนในท้องถิ่นนั้น จึงอยากให้มีการส่งตัว โอนย้ายแรงงานข้ามจังหวัดได้ ตามข้อกำหนดร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ และช่วยเสริมสร้างบทบาท หน้าที่ ให้รู้สึกที่ตัวผู้พัน โทชเองเขาก็เป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนองค์กรด้วยเช่นกัน

5.3.1.2 การนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาประยุกต์ใช้ในการสร้างการยอมรับทาง สังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทชหญิง

1) สภาพแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ

การนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาสภาพแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ โดยมุ่งเน้นการประกอบกิจการเพื่อสร้างรายได้ ควบคู่ไปกับการช่วยเหลือ สภาพแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ สนับสนุนการมีส่วนร่วมจากหลายภาคส่วนมากขึ้น เพื่อเปิด โอกาสในการเข้าถึง การให้ความช่วยเหลือและช่วยกันแก้ไขปัญหาได้รวดเร็วขึ้น

2) กิจการที่มีการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาใช้

การพัฒนาศักยภาพด้านการเรียนรู้ทักษะที่เกี่ยวกับวิสาหกิจเพื่อสังคม โดยการจัดการความรู้การพัฒนาเสริมสร้างด้านทักษะทั้งในระยะสั้น และระยะยาว รวมถึงเปิดโอกาส

ให้กิจการต่าง ๆ พัฒนาไต่เต้าแก้ไขปัญหาทางสังคม เรียนรู้กระบวนการสร้างความรู้ ความเข้าใจ เพื่อพัฒนาต่อยอดในกิจการเพื่อให้เข้าถึงตลาดของผู้บริโภคได้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายมากยิ่งขึ้น

5.3.1.3 ประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทหญิง

1) สถานการณ์โรคระบาด

สถานการณ์โรคระบาด เป็นสิ่งที่คาดเดาไม่ได้ว่า การเกิดขึ้นในแต่ละครั้งมีความรุนแรงมากหรือน้อยเพียงใด ควรมีการเตรียมความพร้อม มีมาตรการขั้นพื้นฐานที่สามารถรองรับกับสถานการณ์โรคระบาดนี้ก็จะสามารถทำให้สถานการณ์นั้นปรับตัวได้ดีขึ้นและสามารถควบคุมได้ในระยะเวลาอันรวดเร็ว

2) การปรับตัวภายหลังการพันโท

เป็นเรื่องยากสำหรับผู้พันโท เนื่องจากด้วยทิศทางชีวิตหลังการพันโทอาจทำให้ไม่สามารถประกอบอาชีพเดิมได้ อีกทั้งปัญหาครอบครัวกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปสามารถส่งผลกระทบต่อผู้พันโท เมื่อพันโทออกมาแล้วทางราชทัณฑ์พร้อมทั้งครอบครัวควรมีการติดตามและการเฝ้าระวังให้ใกล้ชิด เพื่อไม่ให้กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปปรับใช้

การยอมรับทางสังคมเป็นการมอบโอกาสและส่งเสริมการจ้างงานบุคคลที่ได้รับการส่งเสริมเป็นพิเศษที่เป็นผู้พันโทหญิง โดยมีแนวทางการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมไปปรับใช้กับสถานประกอบการอย่าง กิจการลีลาวดีไท่ จังหวัดเชียงใหม่ ที่ประกอบกิจการการให้บริการทางด้านการนวดเพื่อสุขภาพที่มีรายได้และผลกำไรในกิจการเองและแบ่งปันให้กับพนักงานที่เป็นผู้พันโทให้มีรายได้ ซึ่งได้มีการทำข้อตกลงร่วมกับพัฒนาสถานหญิง (MOU) ในการรับผู้พันโทหญิงเข้าทำงาน นับเป็นสถานประกอบการตัวอย่างที่ริเริ่มการแก้ไขปัญหาทางสังคม โดยมีผู้รับบริการที่เป็นฐานเสียงที่ดีหลังจากการเข้ารับบริการ สถานประกอบการอื่น ๆ ควรจะนำกรณีศึกษานี้ เป็นตัวอย่างในการสนับสนุนและช่วยเหลือกลุ่มคนเปราะบางในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อลดปัญหาการขาดโอกาสและการกระทำผิดซ้ำกลับเข้าไปในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอีก

5.3.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำงานของผู้พันโทหญิงในอาชีพอื่น

ในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเพิ่มเติมในอาชีพอื่น เช่น อาชีพทำอาหารจนพัฒนาสู่การเป็นเชฟ อาชีพเสริมสวยที่พัฒนาไปถึงระดับแนวหน้าของวงการ รวมถึงการศึกษาสถานประกอบการอื่น ๆ ที่ทำเพื่อสังคมและมีความเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม

2) การศึกษาวิสาหกิจเพื่อสังคมที่ดำเนินการกับกลุ่มเปราะบางอื่น

ในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเพิ่มเติมในกลุ่มคนเปราะบางอื่นที่ไม่ใช่เฉพาะผู้พันโทษ อาจศึกษาผู้พิการ ผู้สูงอายุ ที่สามารถสร้างแรงผลักดัน แรงจูงใจให้มีคุณค่าทางสังคมและควรจะได้รับ การส่งเสริมและสนับสนุนจากภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย

บรรณานุกรม

- กนอ. เปิดแผนตั้ง นิคมฯราชทัณฑ์ ทั่วประเทศ ช่วยผู้พ้นโทษ มีรายได้ ลดทำผิดซ้ำ. (2566, 10 มีนาคม). *มติชนออนไลน์*. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/economy/news_3864868
- กรมพล ศรีวัฒน์. (2564). 'คิดให้พ้นคุก' เมื่อชีวิตหลังการคุมขังของผู้ต้องขังหญิงเป็นเรื่องที่ต้องใส่ใจ. สืบค้นจาก <https://www.the101.world/rehabilitation-and-social-reintegration/>
- กรมราชทัณฑ์. (2561). ระเบียบกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขัง พ.ศ. 2561. สืบค้นจาก <http://www.correct.go.th/infosaraban/letter/filepdf/1525935246.pdf>
- กรมราชทัณฑ์. (2565). สถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ปล่อยตัวรายปี สํารวจ ณ วันที่ 1 มีนาคม 2565. สืบค้นจาก http://www.correct.go.th/rt103pdf/report_dist_year.php
- กองพัฒนาพฤตินิสัย กรมราชทัณฑ์. (2560). *คู่มือหลักสูตรการพัฒนาพฤตินิสัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ราชทัณฑ์.
- กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. (2556). โครงการเตรียมความพร้อมและสร้างเครือข่ายความร่วมมือภาคอุตสาหกรรมการผลิตเพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. สืบค้นจาก <http://www.dip.go.th/Portals/0/AEC>
- กานต์สินี ่องอาจ. (2564). การมีส่วนร่วมของศูนย์ยุติธรรมชุมชนในการสร้างโอกาสฟื้นฟูผู้พ้นโทษ กลับคืนสู่สังคม. สืบค้นจาก http://www2.huso.tsu.ac.th/ncom/csd/csdful_pdf/f275.pdf
- จันทร์เพ็ญ อมรเลิศวิทย์. (2542). *การควบคุมทางสังคม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชรินทร์ เตียวรัตน์. (2563). *ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการ QR Code ผ่านสมาร์ตโฟน กรณีศึกษา ลูกค้าธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาบริหารธุรกิจ สาขาการตลาด มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา)*.
- ชัยยุทธ พชร บุนนาค. (2559). *แนวความคิดการสร้างธุรกิจกิจการเพื่อสังคม (Social Enterprise) ในประเทศไทย (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาบริหารธุรกิจ สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ)*.

- ชาย โปธิสิตา. (2564). *ศาสตร์และศิลป์การวิจัยเชิงคุณภาพ: คู่มือนักศึกษาและนักวิจัยสังคมศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐภูมิ ยอดระบำ. (2549). *มูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิดซ้ำคดีเกี่ยวกับทรัพย์: ศึกษาเฉพาะกรณีเรือนจำจังหวัดนนทบุรี* (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ณัฐเมธี สัยเวช. (2562). Learn-Unlearn-Relearn-ผู้ต้องขัง: เด็กน้อยในอ้อมอกมารดาที่ชื่อว่า เรือนจำ (ตอนที่ 3)-ชาญ วชิรเดช พลิกกระบวนทรรศน์จิตวิทยาการฝึกคน “ดี” กลับสู่สังคม. สืบค้นจาก <https://thaipublica.org/2019/03/natmaytee-2019-003/>
- ติญุทธรงค์ ประทีปพรณรงค์. (2562). หลักจริยธรรมที่สำคัญสำหรับนักวิจัยด้านอาชญาวิทยาและกระบวนกรยุติธรรมทางอาญา. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 39(2), 137-150.
- ติญุทธรงค์ ประทีปพรณรงค์. (2563). *การพัฒนาอย่างยั่งยืนกับวิสาหกิจเพื่อสังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: รัตนไตร.
- ธารทิพย์ อัมทรัพย์. (2548). *การสนับสนุนทางสังคมและสัมพันธภาพในครอบครัวของเด็กวัยรุ่นที่พยายามฆ่าตัวตาย จังหวัดนครสวรรค์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ธีรศาสตร์ แม้นสกุล. (2541). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับของเกษตรกรในการใช้การจัดการศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสาน: กรณีศึกษาเกษตรกรบ้าน. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 17(1), 13-20.
- นครินทร์ สำเนาพล และศิริพร ภัคตีมาสุข. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับภาพตัวแทนบุคคลพันโทในวาทกรรมสนับสนุนบุคคลพันโทในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย. *วรรณวิทัศน์*, 20(1), 37-86. doi:10.14456/vannavidas.2020.2
- นันทินี ศุภมมงคล. (2547). *ความวิตกกังวล การสนับสนุนทางสังคม และกลวิธีการเผชิญปัญหาของนิสิตนักศึกษา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- นิตา ศิลารัตน์ และวาสิตา บุญสาธิต. (2562). ปัจจัยและประโยชน์ในการรับผู้พันโทเข้าทำงานในองค์กร. *วารสารการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์การ*, 11(2), 90-115.
- นิตากร อุบลสุวรรณ. (2557). *การกระทำผิดซ้ำคดียาเสพติดของผู้ต้องขังหญิงเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- ปกรณ์ มณีปกรณ์. (2555). *ทฤษฎีอาชญาวิทยา*. กรุงเทพฯ: เวสต์เทรต.

- ประเมศวร์ กุมารบุญ. (2559). ทฤษฎีติดตรา (Labeling theory) ของ Howard S. Becker. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/poramez.k/posts/427347047605652/>
- ประพิน นุชเปี่ยม และคณะ. (2561). วิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย: ข้อสังเกตบางประการต่อร่างพระราชบัญญัติ ส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม. *วารสารผู้ตรวจการแผ่นดิน*, 11(1), 109-141.
- ประไพพิมพ์ สุธีวสินนนท์ และประสพชัย พสุนนท์. (2559). กลยุทธ์การเลือกตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ. *ปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 29(2), 31-48.
- พรชัย ชันดี. (2549). *ทฤษฎีอาชญาวิทยา: หลักการงานวิจัยและนโยบายประยุกต์*. กรุงเทพฯ: สุนทรพิพิธ.
- พรบดินทร์ คำป้อ. (2554). *รายงานวิชาการกฎหมายกับสังคม เรื่องการเปลี่ยนแปลงของสังคมกับกฎหมายในปัจจุบัน*. เชียงใหม่: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562. *ราชกิจจานุเบกษา*, 136, 67 ก (22 พฤษภาคม 2562): 32-56.
- เพลินพร ผิวงาม. (2533). *ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับนวัตกรรมของประชาชน ศึกษาโครงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำบริโภคในหมู่บ้าน ตำบลคูวัง อำเภอมือง จังหวัดราชบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ‘ราชทัณฑ์’ ฝึกทักษะขนาดไทย ทักษะสถานหญิงเชียงใหม่ นำความรู้ประกอบอาชีพ. (2562, 23 กุมภาพันธ์). *แนวหน้าออนไลน์*. สืบค้นจาก https://www.naewna.com/local/397274#google_vignette
- วรเดช จันทรศร. (2541). *การนำนโยบายไปปฏิบัติ: ตัวแบบและคุณค่า*. กรุงเทพฯ: สหายบล็อกและการพิมพ์.
- วิชานันท์ รัตนกุสมภ. (2552). *ความสัมพันธ์ระหว่างความขัดแย้งระหว่างการทำงานกับครอบครัว การสนับสนุนทางสังคมกับความเครียดในการทำงานของพนักงานหญิง* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- วารุณี ถาวรแก้ว. (2552). *การทำหน้าที่ของครอบครัวการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมในวัยรุ่นหญิงที่กระทำผิด* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- วิภาภรณ์ ชัยรัตน์. (2560). รูปแบบของวิสาหกิจเพื่อสังคมของรัฐบาลกับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างยั่งยืน. สืบค้นจาก http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/ndc_2559-2560/PDF/wpa_8229/ALL.pdf
- ศุภณัฐ ศศิวิวัฒน์. (2566). ‘คนล้นคุก’: การจองจำในจารีตยุติธรรมแบบไทยๆ. สืบค้นจาก <https://www.the101.world/thai-norm-overimprisonment/>

- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2565). รายงานสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์. สืบค้นจาก <http://www.correct.go.th/stathomepage/>
- ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2561). *โครงการศึกษารูปแบบการจัดการกิจการเพื่อสังคม (Social Enterprise : SE) สำหรับผู้สูงอายุ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันไทยพัฒนา มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2564). Social Enterprise (SE). สืบค้นจาก <https://www.thaicrs.com/2021/01/social-enterprise-se.html>.
- สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน). (2562). *รายงานผลสำรวจผู้ต้องขังหญิงในประเทศไทย ปี 2561*. กรุงเทพฯ: สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน).
- สวัสดิ์ จิรัฎฐิติกาล. (2548). การยอมรับผู้ต้องขังภายหลังได้รับการพักโทษ ในเขตจังหวัดนนทบุรี. สืบค้นจาก <https://dric.nrct.go.th/Search/ShowFulltext/1/161920>
- สำนักข่าวสปริงนิวส์. (2562). ราชทัณฑ์ จับมือเอกชน เปิดศูนย์ฝึกทักษะการนวดไทย ให้ผู้ต้องขังความร่วมมือระหว่างทัณฑสถานหญิงและบริษัท ลีลานวดไท ทำแพ จำกัด. สืบค้นจาก <https://www.springnews.co.th/news/448820>
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2554). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. สืบค้นจาก <https://dictionary.orst.go.th/>
- สำนักงานส่งเสริมกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติ. (2562). ธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise: SE) คืออะไร. สืบค้นจาก <https://www.sethailand.org/resource/what-is-social-enterprise-se>
- สุกัญญา กาญจนรัตน์. (2544). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังต่อการดำเนินชีวิตหลังพ้นโทษ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สุทธิดา อุ่ณจิต. (2561). ลีลานวดไทย. สืบค้นจาก <https://readthecloud.co/people-lila-thai/>
- สุนทร คุณชัยมัง. (ม.ป.ป). ความหมายของกิจการเพื่อสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ก่อเกิดจากสังคมฐานล่าง. สืบค้นจาก <https://www.imageplus.co.th/content-detail.php?id=998>
- สุภาวดี จรุงธรรมโชติ และรุ่งรัตน์ ชัยสำเร็จ. (2562). ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการสร้างแบรนด์กิจการเพื่อสังคมกลุ่มอาหารออร์แกนิก. ใน *การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิชาการระดับชาติ UTCC Academic Day ครั้งที่ 2* (น. 1407-1419). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

- อภาสี ณรงค์ฤทธิ. (2556). *ความคาดหวังในการดำเนินชีวิตภายหลังการพ้นโทษของผู้ต้องขังในทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์)*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- อาแว มะแส. (2556). บทวิจารณ์หนังสือเรื่อง การสร้างธุรกิจเพื่อสังคม. *วารสารพัฒนาสังคม*, 15(1), 109-120.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: W.H. Freeman and Company.
- Bloom, B. S., Madaus, G. F., & Hastings, J. T. (1971). *Handbook on formative and summative evaluation of student learning*. New York: McGraw-Hill.
- Freedom Bakery. (2024). Freedom Bakery. Retrieved from <https://freedombakery.org/>
- Haugh, H. (2006). A research agenda for social entrepreneurship. *Social Enterprise Journal*, 1(1), 1-12.
- Nabavi, R. T., & Bijandi, M. (2012). Bandura's theory. By Razieh Tadayon Nabavi and Mohammad Sadegh Bijandi (1).pdf. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/367180180_Bandura's_TheoryBy_Razieh_Tadayon_Nabavi_and_Mohammad_Sadegh_Bijandi_1pdf
- Santrock, J. W. (2008). *Educational psychology* (3rd ed.). Boston: McGraw-Hill.

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์กิ่งโครงสร้าง

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

การศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทหญิง กรณีศึกษา กิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวทางในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทหญิง 2) เพื่อศึกษาการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างการยอมรับในการประกอบอาชีพของผู้พันโทหญิง 3) เพื่อเสนอแนะตัวแบบความสำเร็จจากกรณี กิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ ในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทหญิง ผู้วิจัยแบ่งแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างตามขอบเขตของผู้ให้ข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่

- 1) ประเด็นข้อมูลทั่วไป ของกิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่
- 2) ประเด็นแนวทางในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทหญิง
- 3) ประเด็นการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาใช้ในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทหญิง

ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง: เจ้าของ/หุ้นส่วน/ผู้จัดการสาขา กิจการลีลานวดไทย จังหวัดเชียงใหม่

- 1) ประเด็นข้อมูลทั่วไป ของกิจการลีลานวดไท
  - (1) ขอให้ท่านเล่าประวัติความเป็นมาของกิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่
  - (2) กิจการลีลานวดไทมีพันธกิจ/วิสัยทัศน์ และนโยบายขององค์กรอย่างไร
  - (3) กิจการลีลานวดไทมีการวางแผน การดำเนินงาน บริหารจัดการภายในกิจการอย่างไร
  - (4) ท่านคิดว่ากิจการลีลานวดไทมีแนวทางการผลักดันกิจการเพื่อสังคมให้เป็นที่รู้จักและสามารถสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทหญิงได้อย่างไร
  - (5) ทางกิจการลีลานวดไท มีขั้นตอนการบริหารจัดการดูแลผู้พันโทหญิงอย่างไร ทั้งก่อนที่จะเข้ามาเป็นพนักงานและในระหว่างการเป็นพนักงาน
  - (6) ท่านคิดว่าการได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคส่วนอื่น ๆ มีส่วนทำให้วิสาหกิจเพื่อสังคมประสบความสำเร็จได้อย่างไร
  - (7) ท่านคิดว่าจุดเด่นของกิจการลีลานวดไท มีอะไรบ้าง เพราะเหตุใด
  - (8) ท่านคิดว่าข้อจำกัดของกิจการลีลานวดไท มีอะไรบ้าง เพราะเหตุใด

- (9) ท่านพบปัญหาและอุปสรรคใดบ้าง ในการดำเนินกิจการลีลานวดไท
- (10) เมื่อพบปัญหาและอุปสรรค ท่านมีวิธีรับมือ หรือวิธีการแก้ไขปัญหาอย่างไร

บ้าง

2) ประเด็นแนวทางในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้

พนักโทษหญิง

- (1) ความหมายของ การยอมรับทางสังคม ในมุมมองของท่านหมายถึงอะไร
- (2) ท่านคิดว่าการสร้างการยอมรับทางสังคมที่ดีควรเป็นแบบใด
- (3) ท่านคิดว่าการเปิดโอกาสให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พนักโทษหญิงเป็นเรื่องที่เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร
- (4) ท่านคิดว่าหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคส่วนอื่น ๆ มีส่วนเกี่ยวข้องในการสร้างการยอมรับทางสังคมหรือไม่ อย่างไร
- (5) ท่านคิดว่าหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคส่วนอื่น ๆ สามารถให้การสนับสนุนการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พนักโทษหญิงในรูปแบบใดได้บ้าง
- (6) กิจการลีลานวดไทมีวิธีการส่งเสริมการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พนักโทษหญิงอย่างไรบ้าง
- (7) กิจการลีลานวดไทมีการสร้างความไว้วางใจอย่างไร จากผู้พนักโทษหญิง
- (8) กิจการลีลานวดไทมีบทบาทสำคัญในการสร้างการยอมรับจากสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พนักโทษหญิงอย่างไร
- (9) หากจะทำให้กิจการเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น และเป็นการดึงดูดผู้มาใช้บริการ นวดแผนไทย ท่านคิดว่าจะใช้วิธีการใดในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจการ
- (10) ท่านคิดว่าในขณะนี้ คนให้ความสนใจเกี่ยวกับเทคโนโลยี นวัตกรรมทางสังคมเกี่ยวกับผู้พนักโทษ ท่านคิดว่าจะสามารถยกระดับและเพิ่มการสร้างการยอมรับทางสังคมได้หรือไม่ และควรมีการดำเนินการอย่างไร
- (11) ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พนักโทษหญิง

3) ประเด็นการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาใช้ในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พนักโทษหญิง

- (1) ความหมายของวิสาหกิจเพื่อสังคม ในมุมมองของท่านหมายถึงอะไร
- (2) กิจการลีลานวดไทได้นำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาใช้ในการสร้างการยอมรับในการประกอบอาชีพของผู้พนักโทษหญิงอย่างไร

(3) ท่านคิดว่าการได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคส่วนอื่น ๆ มีส่วนทำให้วิสาหกิจเพื่อสังคมประสบความสำเร็จได้อย่างไร

(4) ข้อเสนอแนะต่อการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาใช้ในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทชหญิง

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

การศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทชหญิง กรณีศึกษา กิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการศึกษเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวทางในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทชหญิง 2) เพื่อศึกษาการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างการยอมรับในการประกอบอาชีพของผู้พันโทชหญิง 3) เพื่อเสนอแนะตัวแบบความสำเร็จจากกรณี กิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ ในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทชหญิง ผู้วิจัยแบ่งแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างตามขอบเขตของผู้ให้ข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่

- 1) ประเด็นข้อมูลทั่วไป ของผู้พันโทชหญิงกับกิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่
- 2) ประเด็นแนวทางในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทชหญิง
- 3) ประเด็นการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาใช้ในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทชหญิง

ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง: พนักงานและอดีตพนักงาน (ที่เป็นผู้พันโทชหญิง) ของกิจการลีลานวดไทย จังหวัดเชียงใหม่

- 1) ประเด็นข้อมูลทั่วไป ของผู้พันโทชหญิงกับกิจการลีลานวดไทย จังหวัดเชียงใหม่
  - (1) ขอให้ท่านเล่าความเป็นมาหลังจากการพันโทชจนประกอบอาชีพเป็นพนักงานของกิจการลีลานวดไทย จังหวัดเชียงใหม่
  - (2) บทบาท หน้าที่ ของท่านที่ปฏิบัติในกิจการลีลานวดไทย จังหวัดเชียงใหม่
  - (3) เพราะเหตุใดท่านจึงเลือกฝึกอาชีพนวดแผนไทยในโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยของราชทัณฑ์
  - (4) ทางกิจการลีลานวดไทย มีการบริหารจัดการ ดูแลท่านอย่างไร ในขณะที่ท่านเป็นพนักงานของกิจการ
  - (5) ทางกิจการลีลานวดไทย มีการบริหารจัดการ ดูแลท่านอย่างไร หลังจากที่ท่านตัดสินใจลาออก

(6) ท่านคิดว่าจุดเด่นและข้อจำกัดของกิจการลีลานวดไท มีอะไรบ้าง เพราะเหตุใด

(7) ท่านพบปัญหาและอุปสรรคใดบ้าง ในระหว่างการปฏิบัติงานในกิจการลีลานวดไท

(8) เมื่อพบปัญหาและอุปสรรคในระหว่างการปฏิบัติงาน ท่านมีวิธีรับมือ หรือวิธีการแก้ไขปัญหาอย่างไรบ้าง

2) ประเด็นแนวทางในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทษหญิง

(1) ความหมายของ การยอมรับทางสังคม ในมุมมองของท่านหมายถึงอะไร

(2) ท่านคิดว่าการสร้างการยอมรับทางสังคมที่ดีควรเป็นแบบใด

(3) ท่านคิดว่าตัวท่านเองมีบทบาทในการส่งเสริมเรื่องการยอมรับทางสังคมหรือไม่ อย่างไร

(4) ท่านคิดว่าการเปิดโอกาสให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทษหญิงเป็นเรื่องที่ดีหรือไม่ อย่างไร

(5) สมาชิกในครอบครัวของท่านให้การสนับสนุนต่ออาชีพที่ท่านทำหรือไม่ อย่างไร

(6) ท่านคิดว่าหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคส่วนอื่น ๆ มีส่วนเกี่ยวข้องในการสร้างการยอมรับทางสังคมหรือไม่ อย่างไร

(7) ท่านคิดว่าหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคส่วนอื่น ๆ สามารถให้การสนับสนุนการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทษหญิงในรูปแบบใดได้บ้าง

(8) ท่านมีวิธีการส่งเสริมการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทษหญิงอย่างไรบ้าง

(9) ท่านมีวิธีสร้างความเชื่อมั่นกับเจ้าของกิจการและผู้ให้บริการในการปฏิบัติงานอย่างไร

(10) ท่านมีบทบาทสำคัญในการสร้างการยอมรับจากสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทษหญิงอย่างไร

(11) ท่านคิดว่าในขณะนี้ คนให้ความสนใจเกี่ยวกับเทคโนโลยี นวัตกรรมทางสังคมเกี่ยวกับผู้พันโทษ ท่านคิดว่าจะสามารถยกระดับและเพิ่มการสร้างการยอมรับทางสังคมได้หรือไม่ และควรมีการดำเนินการอย่างไร

(12) ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทชหญิง

3) ประเด็นการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาใช้ในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทชหญิง

- (1) ความหมายของวิสาหกิจเพื่อสังคม ในมุมมองของท่านหมายถึงอะไร
- (2) กิจกรรมลีลาขนาดโตมีแนวทางในการดำเนินงานในฐานะวิสาหกิจเพื่อสังคมอย่างไร
- (3) กิจกรรมลีลาขนาดโตได้นำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาใช้ในการสร้างการยอมรับในการประกอบอาชีพของผู้พันโทชหญิงอย่างไร
- (4) ท่านคิดว่า การนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถนำมาใช้ในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทชหญิงได้หรือไม่ อย่างไร
- (5) ท่านคิดว่าการได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคส่วนอื่น ๆ มีส่วนทำให้วิสาหกิจเพื่อสังคมประสบความสำเร็จได้อย่างไร
- (6) ข้อเสนอแนะต่อการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาใช้ในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทชหญิง

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

การศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทชหญิง กรณีศึกษา กิจกรรมลีลาขนาดโต จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวทางในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทชหญิง 2) เพื่อศึกษาการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างการยอมรับในการประกอบอาชีพของผู้พันโทชหญิง 3) เพื่อเสนอแนะตัวแบบความสำเร็จจากกรณี กิจกรรมลีลาขนาดโต จังหวัดเชียงใหม่ ในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทชหญิง ผู้วิจัยแบ่งแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างตามขอบเขตของผู้ให้ข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่

- 1) ประเด็นข้อมูลทั่วไป ในการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขัง
- 2) ประเด็นแนวทางในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทชหญิง
- 3) ประเด็นการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาใช้ในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทชหญิง

ชุดที่ 3 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง: บุคลากรฝ่ายฝึกวิชาชีพ ส่วนพัฒนาผู้ต้องขัง ทณฑสถานหญิงจังหวัดเชียงใหม่

- 1) ประเด็นข้อมูลทั่วไป ในการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขัง
  - (1) ขอให้ท่านเล่าความเป็นมาของโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขังหญิงของทณฑสถานหญิงจังหวัดเชียงใหม่
  - (2) ขั้นตอนและแนวทางการดำเนินโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยของทณฑสถานหญิง จังหวัดเชียงใหม่เป็นอย่างไร
  - (3) โครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยของทณฑสถานหญิง จังหวัดเชียงใหม่ มีประเภทการฝึกทักษะอาชีพอะไรบ้าง อย่างไร
  - (4) ทณฑสถานหญิงมีวิธีการจัดหาอาชีพที่เหมาะสมกับผู้พ้นโทษหญิงอย่างไรบ้าง
  - (7) เมื่อผู้ต้องขังหญิง พ้นโทษออกมาแล้ว แต่โดนสังคมปฏิเสธในการใช้ชีวิตอยู่ในสังคมปกติ ทั้งชุมชน สภาพแวดล้อม ท่านมีวิธีการจัดการหรือแก้ไขปัญหาอย่างไร
  - (8) มีการประเมินหรือวัดผลความสำเร็จของโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยผู้ต้องขังหญิงหรือไม่ อย่างไร
  - (9) ท่านพบปัญหาและอุปสรรคใดบ้าง ในระหว่างการดำเนินโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวผู้ต้องขังหญิง
  - (10) เมื่อมีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการฯ ท่านมีวิธีรับมือ หรือวิธีการแก้ไขปัญหาอย่างไรบ้าง
- 2) ประเด็นแนวทางการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิง
  - (1) ความหมายของ การยอมรับทางสังคม ในมุมมองของท่านหมายถึงอะไร
  - (2) ท่านคิดว่าการสร้างการยอมรับทางสังคมที่ดีควรเป็นแบบใด
  - (3) ทณฑสถานหญิงจังหวัดเชียงใหม่มีบทบาทสำคัญในการสร้างการยอมรับจากสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิงอย่างไร
  - (4) ท่านคิดว่าการเปิดโอกาสให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิงเป็นเรื่องที่ดีหรือไม่ อย่างไร
  - (5) ท่านคิดว่าหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคส่วนอื่น ๆ มีส่วนเกี่ยวข้องในการสร้างการยอมรับทางสังคมหรือไม่ อย่างไร

(6) ท่านคิดว่าหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคส่วนอื่น ๆ สามารถให้การสนับสนุนการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทษหญิงในรูปแบบใดบ้าง

(7) ท่านมีวิธีการส่งเสริมการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทษหญิงอย่างไรบ้าง

(8) ท่านคิดว่าในขณะนี้ คนให้ความสนใจเกี่ยวกับเทคโนโลยี นวัตกรรมทางสังคมเกี่ยวกับผู้พันโทษ ท่านคิดว่าจะสามารถยกระดับและเพิ่มการสร้างการยอมรับทางสังคมได้หรือไม่ และควรมีการดำเนินการอย่างไร

(9) ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทษหญิง

3) ประเด็นการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาใช้ในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทษหญิง

(1) ความหมายของวิสาหกิจเพื่อสังคม ในมุมมองของท่านหมายถึงอะไร

(2) ท่านคิดว่า การนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมสามารถนำมาใช้ในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทษหญิงได้หรือไม่ อย่างไร

(3) ท่านคิดว่า การได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคส่วนอื่น ๆ มีส่วนทำให้วิสาหกิจเพื่อสังคมประสบความสำเร็จได้อย่างไร

(4) ข้อเสนอแนะต่อการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาใช้ในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทษหญิง

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

การศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทษหญิง กรณีศึกษา กิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวทางในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทษหญิง 2) เพื่อศึกษาการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างการยอมรับในการประกอบอาชีพของผู้พันโทษหญิง 3) เพื่อเสนอแนะตัวแบบความสำเร็จจากกรณี กิจการลีลานวดไท จังหวัดเชียงใหม่ ในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทษหญิง ผู้วิจัยแบ่งแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างตามขอบเขตของผู้ให้ข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่

- 1) ประเด็นข้อมูลทั่วไป ของผู้ใช้บริการ
- 2) ประเด็นแนวทางในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พื้นที่
หญิง
- 3) ประเด็นการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาใช้ในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการ
ประกอบอาชีพของผู้พื้นที่หญิง

ชุดที่ 4 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง: ผู้ใช้บริการ กิจการลีลานวดไทย จังหวัดเชียงใหม่

- 1) ประเด็นข้อมูลทั่วไป ของผู้ใช้บริการ
  - (1) ท่านรู้จักกิจการลีลานวดไทย จังหวัดเชียงใหม่ ได้อย่างไร
  - (2) เหตุผลที่ท่านตัดสินใจเลือกใช้บริการกิจการลีลานวดไทย เพราะเหตุใด
  - (3) ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการใช้บริการนวดแผนไทยที่มีพนักงาน
ทั้งหมดเป็นผู้พื้นที่หญิง
  - (4) ท่านรู้สึกอย่างไรต่อผู้พื้นที่หญิงที่ประกอบอาชีพ ประเภทนวดแผนไทย
  - (5) ความสะดวกใดบ้างที่ท่านได้รับการบริการของกิจการมีอะไรบ้าง เช่น
คุณภาพบริการ การประสานงานบริการ อธิยาศัยของพนักงาน การให้ข้อมูลข่าวสาร ค่าใช้จ่ายในการ
บริการ เป็นต้น
  - (6) ท่านคิดว่าการบริการของกิจการฯ มีความคุ้มค่าและเหมาะสมหรือไม่
  - (7) ท่านมีวิธีการใดในการชักชวนให้ผู้อื่นมาใช้บริการนวดแผนไทย ในกิจการ
ลีลานวดไทย
  - (8) ท่านคิดว่าการได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และ
ภาคส่วนอื่น ๆ มีส่วนทำให้วิสาหกิจเพื่อสังคมประสบความสำเร็จได้อย่างไร
  - (9) ท่านพบปัญหาและอุปสรรคใดบ้าง ในระหว่างการใช้บริการกิจการลีลา
นวดไทย จังหวัดเชียงใหม่
  - (10) เมื่อมีปัญหาและอุปสรรคในระหว่างการใช้บริการ ท่านมีวิธีรับมือ หรือ
วิธีการแก้ไขอย่างไรบ้าง
- 2) ประเด็นแนวทางในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้
พื้นที่หญิง
  - (1) ความหมายของ การยอมรับทางสังคม ในมุมมองของท่านหมายถึงอะไร
  - (2) ท่านคิดว่าการสร้างการยอมรับทางสังคมที่ดีควรเป็นแบบใด
  - (3) ท่านคิดว่า ตัวท่านเองมีบทบาทสำคัญในการสร้างการยอมรับจากสังคมใน
การประกอบอาชีพของผู้พื้นที่หญิงอย่างไร

(4) ท่านคิดว่าสังคมในปัจจุบันให้การยอมรับผู้พันโทษในการประกอบอาชีพหรือไม่ เพราะเหตุใด

(5) ท่านคิดว่าการเปิดโอกาสให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทษหญิงเป็นเรื่องที่ดีหรือไม่ อย่างไร

(6) ท่านคิดว่าหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคส่วนอื่น ๆ มีส่วนเกี่ยวข้องในการสร้างการยอมรับทางสังคมหรือไม่ อย่างไร

(7) ท่านคิดว่าหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคส่วนอื่น ๆ สามารถให้การสนับสนุนการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทษหญิงในรูปแบบใดได้บ้าง

(8) ท่านมีวิธีการส่งเสริมการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทษหญิงอย่างไรบ้าง

(9) ท่านคิดว่าในขณะนี้ คนให้ความสนใจเกี่ยวกับเทคโนโลยี นวัตกรรมทางสังคมเกี่ยวกับผู้พันโทษ ท่านคิดว่าจะสามารถยกระดับและเพิ่มการสร้างการยอมรับทางสังคมได้หรือไม่ และควรมีการดำเนินการอย่างไร

(10) ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทษหญิง

3) ประเด็นการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาใช้ในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทษหญิง

(1) ความหมายของวิสาหกิจเพื่อสังคม ในมุมมองของท่านหมายถึงอะไร

(2) ในมุมมองของท่าน กิจกรรมสืลानวตไทได้นำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาใช้ในการสร้างการยอมรับในการประกอบอาชีพของผู้พันโทษหญิงอย่างไร

(3) ข้อเสนอแนะต่อการนำแนวคิดวิสาหกิจเพื่อสังคมมาใช้ในการสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พันโทษหญิง

เอกสารรับรองโครงการวิจัย
Certificate of Approval

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ขอรับรองว่าโครงการวิจัยตามที่ระบุด้านล่างได้ผ่านการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และได้รับการรับรองตามแนวทางหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ที่เป็นมาตรฐานสากล ได้แก่ ประกาศเฮลซิงกิ แนวทางการปฏิบัติการวิจัยทางคลินิกที่ดี และรายงานเบลมอนต์

This is to certify that the research project identified below has received an approval on human research protection by the Ethics Committee in Human Research, National Institute of Development Administration, which is in full compliance with international guidelines of human research protection such as Declaration of Helsinki, CIOMS Guidelines, and the Belmont Report.

ชื่อโครงการ: การสร้างการยอมรับทางสังคมในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษหญิง กรณีศึกษากิจการลีลาวดไท จังหวัดเชียงใหม่
Project title: Building Social Acceptance in the Occupation of Female Ex-Offenders: A Case Study of Lila Thai Massage in Chiang Mai Province

ผู้วิจัยหลัก: นางสาวธนภรณ์ กลิ่นพึ่ง
Principal Investigator: Miss Thanaporn Klinfung

อาจารย์ที่ปรึกษา: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดิญทรศน์ ประทีปพรณรงค์
Advisor: Assistant Professor Dr.Dhiyathad Prateppornarong

สังกัด: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
Affiliation: Graduate School of Public Administration, National Institute of Development Administration

ประเภทการพิจารณา: การพิจารณาแบบเต็มคณะ
Type of Protocol Review: Full Board Review

(ศาสตราจารย์ ดร.กัลยาณี สีสานสุ)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
Chairperson of the Ethics Committee in Human Research,
National Institute of Development Administration

วันที่รับรอง: 12 พฤษภาคม 2565
Approval Date: May 12th, 2022

วันหมดอายุการรับรอง: 11 พฤษภาคม 2566
Expiration Date: May 11th, 2023

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ นามสกุล

นางสาวธนภรณ์ กลิ่นพุ่ม

ประวัติการศึกษา

คณะรัฐประศาสนศาสตร์
สาขาเอกการบริหารท้องถิ่น
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ปีที่สำเร็จการศึกษา พ.ศ. 2560

ประสบการณ์การทำงาน

พ.ศ. 2560
ผู้ช่วยผู้จัดการ Bodhissara Estates Chiangmai

พ.ศ. 2561
พนักงานฝ่ายบริหารทั่วไป (จัดซื้อ-จัดจ้าง)
บริษัท โตโยต้านครพิงค์เชียงใหม่ จำกัด

พ.ศ. 2563
- ผู้ปฏิบัติงานโครงการ Social Lab ห้องทดลองทาง
สังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- ผู้ช่วยวิจัยโครงการจ้างงาน Covid-19
คณะรัฐประศาสนศาสตร์
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

พ.ศ. 2564
เจ้าหน้าที่โครงการ 1 ตำบล 1 มหาวิทยาลัย
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

พ.ศ. 2565-ปัจจุบัน

นักวิชาการศึกษา ระดับปฏิบัติการ

คณะรัฐประศาสนศาสตร์

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

